

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

С. 4 — 5

С. 11

С. 23

С. 22

УСПАУЛЯЕМ ПЕСНЯЙ ЗАЛАТОЕ ЖНІВА

Такім перыфразам славурых радкоў Купалавай "Жніі" можна вобразна акрэсліць тэму не толькі гэтага здымка, зробленага ў Дзяржынскім раёне Міншчыны, але і многіх матэрыялаў гэтага нумара "К".

С. 3

Фота Юрыя ІВАНОВА

На здымку: начальнік упраўлення культуры Мінаблвыканкама Анатоль Акушэвіч, старшыня Мінскага гаркама Беларускага прафсаюза работнікаў культуры Віктар Маліноўскі і народны ансамбль народнай лясні "Баравічанка" прывіталі работнікаў аграсервісу "Вялікасельскі".

На сусветным узроўні

Нарачанскі край неабходна зрабіць тэрыторыяй адпачынку сусветнага ўзроўню. Аб гэтым заявіў 31 ліпеня Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка, наведваючы гэты ўнікальны азёрны рэгіён, паведамлілі ў Прэс-службе беларускага Лідэра.

Заклучным мерапрыемствам насычанага рабочага дня Кіраўніка дзяржавы стала нарада па праекце Дзяржаўнай праграмы развіцця курортнай зоны Нарачанскага рэгіёна на 2011 — 2015 гады. Ужо склалася пэўная практыка: перад падпісаннем Прэзідэнтам такіх маштабных дакументаў абмяркоўваць іх калегіяльна, з удзелам зацікаўленых структур і спецыялістаў, прычым не толькі дзяржаўных, але і прыватных.

Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, што Нарачанскі азёрны край з’яўляецца сапраўднай перлінай беларускай зямлі. “Гэта ўнікальны край, унікальнае месца, але яно пакуль не мае належнага аздаблення. Унікальныя ландшафты, запасы мінеральных вод, хваёвыя і змяшаныя лясы, мяккі клімат, гісторыка-культурныя каштоўнасці прывабліваюць і айчынных, і замежных турыстаў”, — адзначыў Аляксандр Лукашэнка. На думку Кіраўніка дзяржавы, тут ёсць усе падставы для стварэння тэрыторыі адпачынку сусветнага ўзроўню.

Аднак пры гэтым Прэзідэнт лічыць, што недастаткова ўвагі надаецца развіццю турыстычнай інфраструктуры, на чым наша краіна губляе вялікія грошы. Кіраўнік дзяржавы адзначыў недастатковае развіццё турыстычнай індустрыі, гандлю, бытавога абслугоўвання, розных сфер сервісу. “Гэта толькі малая частка праблем Нарачанскага рэгіёна, і нам трэба вырашыць іх неадкладна, цягам двух — трох гадоў, хоць і разлічваем праграму на пяцігодку”, — адзначыў ён.

Шмат прэтэнзій застаецца і да арганізацыі вольнага часу адпачываючых. “Спажывец прывык да вельмі высокага ўзроўню паслуг, у тым ліку ў сферы культуры і забаў, чаго пакуль тут няма. І гэта прытым, што рэгіён багаты не толькі на выключныя прыродныя ландшафты, але і на гістарычныя помнікі, якія можна ўключыць у турыстычныя маршруты”, — зазначыў Кіраўнік дзяржавы.

На думку беларускага Лідэра для развіцця гэтага ўнікальнага рэгіёна патрабуецца больш маштабны і комплексны падыход, чаму прызначаны садзейнічаць распрацаваны праект Дзяржаўнай праграмы развіцця курортнай зоны Нарачанскага рэгіёна на 2011 — 2015 гады.

У 2005-м — 2008-м ужо была рэалізавана праграма па Нарачы, аднак тады ўсе намаганні былі сканцэнтраваны, у асноўным, на экалагічных праблемах і ўдасканаленні прыродакарыстання. Цяпер жа неабходны больш комплексны падыход. Прэзідэнт адзначыў, што практыка вырашэння рэгіянальных задач у краіне ўжо існуе, і ў якасці прыкладу ён прывёў мэтавую праграму развіцця

ця Прыпяцкага Палесся, дзе былі аб’яднаныя як вытворча-эканамічныя, так і сацыяльна-культурныя аспекты. Новая дзяржпраграма па развіцці курортнай зоны Нарачанскага рэгіёна прызначана вырашыць прыкладна такія ж задачы. Адным з галоўных яе палажэнняў з’яўляецца больш поўнае ўключэнне прыродных рэсурсаў у эканоміку, стварэнне высакакласнага санаторна-турыстычнага цэнтра.

“Словам, курортная зона здольная ў значнай меры ўзняць эканоміку рэгіёна, але для гэтага яна павінна быць прыбыткавай і працаваць эфектыўна”, — адзначыў Аляксандр Лукашэнка.

Ён звярнуў увагу на тое, што асноўны цяжар фінансавання новай дзяржпраграмы кладзецца на рэспубліканскі і мясцовы бюджэты. На яго думку, варта адшукаць новыя фінансавыя крыніцы і акрэсліць перспектывы супрацоўніцтва з інвестарамі. Кіраўнік дзяржавы заўважыў, што гэтае пытанне патрабуе сур’ёзнай працоўкі і дэтальнага аналізу. “І трэба абавязкова паклапаціцца аб акупнасці капіталаўкладанняў і эканамічнай эфектыўнасці праектаў”, — падкрэсліў ён.

**Паводле паведамленняў
Прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь
На здымку: Аляксандр Лукашэнка ў час нарады.
Фота Максіма ГУЧАКА, БелТА**

Еўрапейскі кантэкст спадчыны

3 — 5 верасня ў нашай краіне, па традыцыі, адбудзецца шэраг асветніцкіх мерапрыемстваў, прымеркаваных да Еўрапейскіх Дзён Спадчыны, тэма якіх сёлета — “Новае жыццё сядзібна-паркавых комплексаў”.

Па словах нацыянальнага каардынатара Еўрапейскіх Дзён Спадчыны, загадчыка сектара ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Наталлі Хвір, урачыстае адкрыццё штогадовага агульнаеўрапейскага праекта і тэматычны “круглы стол” адбудуцца 3 верасня ў Гродне. На мерапрыемствы афіцыйна запрошаны калегі з Дэпартамента па культурнай спадчыне пры Міністэрстве культуры Літоўскай Рэспублікі. Як адзначыла Наталля Хвір, сумесныя сустрэчы былі прадугледжаны пратаколам пасяджэння беларуска-літоўскай групы экспертаў па культурнай спад-

чыне, якая створана на падставе Пагаднення паміж міністэрствамі дзвюх краін у сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

У рамках Еўрапейскіх Дзён Спадчыны запланавана больш за чатыры дзесяткі мерапрыемстваў па ўсёй краіне. У прыватнасці, будуць арганізаваны масавыя экскурсіі па старадаўніх парках Столінскага, Баранавіцкага, Бярозаўскага, а таксама гістарычных аб’ектаў Дрыбінскага, Быхаўскага і Кіраўскага раёнаў. Дням Спадчыны будзе прысвечана навукова-практычная канферэнцыя “Сядзібы Гомельшчыны: гісторыя і сучаснасць”, што пройдзе ў Гомельскім палацава-паркавым ансамблі. У Карэліцкім, Іўеўскім, Ашмянскім, Астравецкім і Дзятлаўскім раёнах падрыхтавана краязнаўчая гульня-вандроўка “Як я ведаю свой край?”, а на базе Ашмянскага раённага краязнаўчага музея імя Ф.Багушэвіча запланавана правядзенне музейных заняткаў.

Адметна, што напярэдадні Дня беларускага пісьменства 3 — 5 верасня ў сёлета

най сталіцы свята пройдзе выстаўка “Прырода роднай Хойніччыны”, а ў мінулагаднюю сталіцу адбудзецца “круглы стол” “Старажытныя сядзібы Сморгоншчыны: гісторыя і сучаснасць”.

Пад час агульнаеўрапейскага праекта Міністэрствам культуры нашай краіны плануецца правядзенне выстаўкі элементаў нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей і выданне буклета, прысвечанага Еўрапейскім Дням Спадчыны ў Рэспубліцы Беларусь.

А на пачатку кастрычніка, па словах Наталлі Хвір, у Стамбуле пройдзе III Еўрапейскі форум спадчыны “Культурная спадчына. Удзел. Росквіт” і адбудзецца штогадовая сустрэча нацыянальных каардынатараў Еўрапейскіх Дзён Спадчыны, дзе будуць абмеркаваны актуальныя пытанні аховы гісторыка-культурных каштоўнасцей.

Для падрыхтоўкі да праекта “Беларусь — ганаровы гошчэ XXIII ММКВК” створаны Аргкамітэт. Над тым, як лепш прэзентаваць краіну, працуюць прадстаўнікі Пасольства Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі, Міністэрства адукацыі і Міністэрства культуры, Нацыянальнай Акадэміі навук, Саюза пісьменнікаў Беларусі, выдавецтваў, паліграфічных і кнігагандлёвых прадпрыемстваў.

Станем Ганаровым гошчэ

Беларусь атрымала статус Ганаровага гошчэ на XXIII Маскоўскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы, якая пройдзе з 1 па 6 верасня.

“Паміж нашай краінай і Расіяй ужо даўно існуюць трывалыя, непарушныя ўзаемаадносіны ў кніжнай справе: штогод мы бачым на айчынных выстаўках расійскія кнігі і дэманструем у сталіцы суседняй дзяржавы свае. І вось упершыню станем Ганаровым гошчэ”, — адзначыла вядучы

спецыяліст упраўлення кнігавыдавецкай дзейнасці і кніжнага гандлю Міністэрства інфармацыі Беларусі Алена Шыцік.

На выстаўцы стэнд нашай краіны зойме плошчу каля 300 кв. м. Акрамя дэманстрацыі самых лепшых кніг, выдадзеных у Беларусі за апошнія гады, пройдзе вельмі насычаная праграма. У ёй — сустрэчы з пісьменнікамі, мастакамі-дызайнерамі, акцыі, прэзентацыі кніг, семінары, фотавыстаўкі, абмеркаванні сумесных праектаў. Чакаецца, што пад час мерапрыемстваў выступяць фальклорныя калектывы Беларусі.

Як адзначыў у гутарцы з карэспандэнтам “К” намеснік міністра культуры нашай краіны Тадуш Стружэцкі, распрацаваная праграма дапаможа актывізаваць узаемавыгадныя стасункі з беларускай дыяспарай у розных сферах. Гэтай важнай справе мусіць дапамагчы і рэалізацыя шэрагу іншых ініцыятыў, прапанаваных удзельнікамі V З’езда беларусаў свету, што адбыўся ў Мінску летась. У прыватнасці, як ужо паведамляла “К”, у ліпені гэтага года прайшло першае пасяджэнне нядаўна сфарміраванага Кансультатыўнага савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве культуры нашай краіны, куды ўвайшлі кіраўнікі аб’яднанняў суайчынікаў, створаных за мяжой, а таксама прадстаўнікі органаў дзяржаўнага кіравання нашай краіны, члены шэрагу грамадскіх арганізацый Беларусі.

ны да адпраўкі пакункі з кнігамі, перададзенымі Нацыянальнай бібліятэкай беларусам Латвіі, Украіны, Славакіі і Малдовы.

Рэалізоўваецца і ініцыятыва па забеспячэнні творчых калектываў беларусаў замежжа нацыянальнымі сцэнічнымі касцюмамі. Заявак на іх багата. Тым не менш, як адзначыла Валянціна Грышкевіч, Цэнтр імкнецца максімальна дапамагчы суайчынікам у гэтай справе, бо не за гарамі І Фэстываль мастацтваў беларусаў свету. Установай ужо распрацаваны палажэнні ўнікальнага форуму, які мае адбыцца летам наступнага года і збярэ больш за 300 удзельнікаў.

І хоць часу да маштабнага фестывалю засталося не шмат, дапамагчы беларускім аматарам мастацтва, што жыўць за мяжой, мусіць арганізацыя майстар-класаў, курсаў

Адным з важных крокаў па плённым супрацоўніцтве дзяржаўных структур Рэспублікі Беларусь і нашых суайчынікаў за мяжой стане рэалізацыя праграмы “Беларусы ў свеце”.

Майстар-класы для суайчынікаў

У адпаведнасці з ініцыятывамі, агульнымі як на апошнім, V з’ездзе беларусаў свету, так і на пасяджэнні Кансультатыўнага савета, у бліжэйшы час можна чакаць значных зрухаў у справе вяртання на Радзіму нацыянальных культурных каштоўнасцей нашага народа, стварэння шэрагу беларускіх навуковых і адукацыйных устаноў за мяжой.

Варта адзначыць і аказанне дзяржаўнымі органамі краіны пастаяннай дапамогі межым беларускім аб’яднанням у правядзенні мерапрыемстваў, звязаных з дзяржаўнымі святамі і памятнымі датамі нашай рэспублікі, забеспячэнне іх інфармацыйнымі матэрыяламі.

Да таго ж, на наступны год запланаваны выхад навукова-папулярнага выдання пра гісторыю і культуру Беларусі, якое перададзена грамадскім аб’яднанням, бібліятэкам у месцах кампактнага пражывання этнічных беларусаў. Тым больш, па словах намесніка дырэктара Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Валянціны Грышкевіч, заявак на кніжную прадукцыю ад замежных арганізацый вельмі шмат. Дарэчы, ужо падрыхтава-

павышэння кваліфікацыі для кіраўнікоў мастацкіх калектываў, народных умельцаў, музыкантаў. У прыватнасці, плануецца правядзенне курсаў павышэння кваліфікацыі на базе Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

Паспрыяць далучэнню да роднай мовы і культуры суайчынікаў замежжа павінна развіццё супрацоўніцтва паміж беларускімі і замежнымі адукацыйнымі ўстановамі. На наступны год таксама запланавана пашырэнне ўзаемадзейня арганізацый беларускага замежжа з грамадскімі аб’яднаннямі Беларусі. У прыватнасці, прапрацоўваецца пытанне правядзення сумеснага злёту суайчынікаў, якія пражываюць за мяжой, з моладдзю Беларусі.

Не менш важнае і актуальнае пытанне па стварэнні за мяжой цэнтраў культуры Беларусі, у тым ліку грамадскіх бібліятэк. Па словах Валянціны Грышкевіч, Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культур будзе аказвацца неабходная дапамога. Ужо цяпер прапрацоўваецца магчымасць стварэння такіх устаноў у Расіі, Літве ды іншых краінах.

К.А.

Непрадказальная “Белая вежа”

Літаральна месяц застаўся да пачатку XV Міжнароднага тэатральнага фестывалю “Белая вежа”, які сёлета пройдзе з 11 па 18 верасня ў Брэсце. Плануецца, што форум збярэ ў гасцінным горадзе над Бугам тэатры з 21-й краіны свету.

Поруч з калектывамі з Беларусі, Расіі, Украіны, Літвы і Польшчы, якія з’яўляюцца даволі частымі гасцямі на айчынных фестывалях, прыхільнікі тэатральнага мастацтва змогуць пазнаёміцца з творчымі праектамі такіх краін, як Славенія, Аўстралія, Арменія, Літва, Венгрыя, Азербайджан, Венесуэла, Англія, Партугалія, Індыя, Іран, Ізраіль, Германія, Таджыкістан, Італія, Узбекістан, Румынія. Паміж “Нашэццем іншапланецянаў” гурта KUD Ljud з Любляны, што распачне фестывальную праграму, і “Свалачным каханнем” рускага драматычнага тэатра Літвы з Вільнюса, якое яе закрывае, будуць прадстаўлены 36 тэатральных работ самых розных жанраў: драматычныя, лялечныя, пластычныя, музычныя і, канешне ж, вулічныя.

Значная частка фестывальнай афішы будзе прысвечана юбілею Антона Чэхава, што адзначаецца сёлета. З гэтай нагоды Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы пакажа “Тры сястры”, Гродзенскі абласны драматыч-

ны тэатр і Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі — уласныя версіі “Чайкі”, а падарункам аматарам вулічных прадстаўленняў стане прыезд Львоўскага тэатра “Уваскрэсенне”, які прывязе свой знакаміты “Вішнёвы сад”.

Як, бадай, ніколі раней, сёлета афіша “Белай вежы” вабіць сваёй загадкавацю і непрадказальнасцю: пераважная большасць заяўленых у ёй работ выклікаюць непадробны інтарэс, бо абяцаюць знаёмства з тымі пластамі сучаснага тэатральнага мастацтва, якія не надта разрэкламаваны. Але ж, як паказвае практыка, акурат яны даюць магчымасць больш глыбінна зразумець і адчуць тыя працы, што адбываюцца ў тэатральным мастацтве кожнай з краін. Такім чынам — да сустрэчы на “Белай вежы”!

Аб’ява*

Музейнаму комплексу “Дудуткі” патрабуецца супрацоўнік на пасаду начальніка музейнага сектара.

Тэл.: (029) 613-77-01.

Па стане на 5 жніўня — дзень здачы нумара ў друк — гаспадаркі Беларусі намалацілі 5 млн. 541,7 тыс. тон збожжа. І найбольшы даробак у рэспубліканскую скарбонку зрабіла Міншчына: 1 293, 8 тыс. тон... Разам з вялікай творчай брыгадай на адзін са збожжатокаў сталічнай вобласці выехаў і наш карэспандэнт.

Жніво і... ДЗІ-ДЖЭЙ

Сказаць, што лета гэтага года — спякотнае, — не сказаць нічога. Сказаць, што — вельмі спякотнае, — таксама замала. Таму і галоўны паратунак сёння — вада. А ў кіраўніка народнага ансамбля народнай песні “Баравічанка” Веры Ждановіч нешта зламалася ў водаправодзе. І аварыйка водаканала прыехала акурат у тую раніцу, калі “Баравічанка” ў філіяле аграсервісу “Вялікасельскі” павінна была выступіць перад хлебаробамі. Што рабіць? Адмовіцца ад дапамогі водаканала або ад выступлення? Вера Пятроўна прымае саламонава рашэнне...

Начальнік упраўлення культуры Мінаблвыканкама Анатоль Акушэвіч прыехаў на аўтамабілі малінавага колеру. Гасцін на раскрыўшы дзверы, выбачыўся: кандыцыянера, маўляў, няма. І дадаў: “А кіроўца — у адпачынку...” Наш шлях — на Дзяржыншчыну, на збожжоток філіяла аграсервісу “Вялікасельскі”. А 13-й тут чакалі выступленне “Баравічанкі” з Баравікоўскага СДК, які ў аўтаклубе падарожнічаў па хлебных палях.

На збожжоток мы, здавалася б, прыехалі з запасам часу. А тут ужо ўсталёўвалі гукавую апаратуру, настройвалі мікрафо-

Анатоль Акушэвіч і артысты “Баравічанкі”.

Тым часам

Заяджачы ў Ліду, горад не пазнаеш: здаецца, яго пачалі будаваць наноў. Само сабой напрошваецца пытанне: чым жа здзівіць нас сённяшняя сталіца “Дажынак”? Наш карэспандэнт апынуўся ў Лідзе якраз у разгар падрыхтоўкі да свята хлебаробаў.

Ліду не пазнаць!

Як паведаміў “К” начальнік аддзела культуры Лідскага гарвыканкама Уладзімір Самсонаў, падрыхтоўка горада да Рэспубліканскага фестывалю-кірмашу працягнулі сяла ідзе паслядоўна. “Заказваюцца банеры, распрацоўваюцца эскізы афармлення горада, вядуцца перамовы з артыстамі, якіх запрасілі выступаць на гэтым буйным мерапрыемстве, афармляюцца пляцоўкі, дзе будзе праходзіць свята. Усяго іх будзе пяць, у прыватнасці, дзіцячая (у Парку культуры і адпачынку), гістарычная (вакол Лідскага замка), вернісажная і галоўная. Менавіта апошняя і будзе эпіцэнтрам падзей”, — распавёў у гутарцы з нашым карэспандэнтам начальнік аддзела культуры.

Уладзімір Самсонаў падкрэсліў: адной з самых цікавых будзе гістарычная пляцоўка. Вакол замка разгорнецца “Горад рамёстваў”, а ў самім яго гмаху зладзяць рыцарскія баі. Таксама пад час “Дажынак” плануецца адкрыць помнік, прысвечаны гербу Лідчыны, і помнік хрысціянскім культурам, што вызнаюць жыхары рэгіёна.

Сёння ж Ліда знаходзіцца ў разгары падрыхтоўчага працэсу. Пад старшынствам першага намесніка міністра культуры Рэспублікі Беларусь Уладзіміра Карачэўскага прайшло два пасяджэнні аргкамітэта па арганізацыі свята. “Ужо вызначыліся са сцэнарыем, які адпраўлены на дапрацоўку. Канчатковае ж зацвярджэнне яго адбудзецца ў сярэдзіне верасня”, — паведаміў Уладзімір Самсонаў.

Рэпартаж з-пад буслінага крыла

Тут жа, дарэчы, прысутнічаў старшыня Мінскага гаркама Беларускага прафсаюза работнікаў культуры Віктар Маліноўскі.

Распуджаючы наляцеўшае птаства, прагучалі словы:

— Раз, два, тры... Праверка...

Анатоль Акушэвіч тым часам распавёў аб удзеле работнікаў культуры Міншчыны ў жніве: “Гонар Дзятніцкага СК Валожынскага раёна Аляксандр Часноўскі працуе камбайнерам у СПК “Багданаўскі”. На Вілейшчыне пяць чалавек заняты на зернесушылках у гаспадарках. Івану Нечапурэнку, мастацкаму кіраўніку Быстрыцкага СДК, даверылі працу брыгадзіра ў СПК “Ціміразеўскі”. Бібліятэкарка Ніна Несцяровіч працуе памочнікам камбайнера ў СПК “Старадарожскі”.

Ідзе наладка мікрафонаў.

Спіс можна доўжыць: на палях Міншчыны працуе больш як сотня работнікаў сферы культуры. Ды сасобна хачу адзначыць дзі-дзэя Алега Галімскага: ён памочнік камбайнера ў агракамбінаце “Дзяржынскі”. Усе гэтыя людзі, а яны — наша эліта, працуюць, нясуць свае веды, сваю культуру ў працоўныя калектывы. Адбываецца ўзаемае пранікненне лёсаў. Мае калегі глыбей ведаюць жыццё сельскіх працяўнікаў, тых, для каго яны працуюць у клубах, бібліятэках, іншых установах культуры”.

...Фінал жа канцэрта “Баравічанкі” быў нечаканым. Акушэвіч узяў у рукі акардэон, Маліноўскі — бубен, і з калонак панеслася па наваколлі: “Бывайце здаровы, жывіце багата!..”

А ўвечары патэлефанаваў кіраўніку ансамбля Веры Ждановіч, каб даведацца пра водаправод.

— Журчыць вадзіца з усіх кранаў! Я паехала, а водаканалаўцы ўсё выправілі ў сістэме. Так і напішыце ў газеце: людзі ў нас — выдатныя!

**Юрый ІВАНОЎ, наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Дзяржынскі раён — Мінск
Фота аўтара**

Башметаўскі, пяты...

На чарговым пасяджэнні арганізацыйнага камітэта Міжнароднага фестывалю Юрыя Башмета было вызначана, што пяты па ліку форум пройдзе ў Мінску з 6 па 13 кастрычніка. Арганізатарамі яго з’яўляюцца Міністэрства культуры нашай краіны, Мінскі гарадскі выканаўчы камітэт сумесна з вядомым беларускім кампазітарам Расціславам Крымерам.

На думку арганізатараў і многіх аматараў высокага мастацтва, беларускі фестываль Юрыя Башмета стаіць поруч з тымі фестывалямі класічнай музыкі, што адбываюцца ў Зальцбургу (Аўстрыя), Верб’е (Швейцарыя). Сёлета на святотны фестывальны тыдзень таксама прыпадзе шмат як традыцыйных для яго падзей, так і музычных сорпрызаў. Як заўсёды, Юрый Башмет выступіць як саліст і дырыжор, стаўшы гэтым разам за пульс ансамбля “Салісты Масквы”. Сярод гасцей фестывалю — камерны ансамбль “Крэмерата-Балтыка” і скрыпач Гідон Крэмер, піяніст Аляксей Любімай, ансамбль старадаўняй музыкі “Хортус-Музыкус”, літоўская віяланчэлістка Гіендрэ Дырванайскітэ і мно-

гія іншыя сусветныя зоркі. Сярод беларускіх удзельнікаў — наш Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр на чале з маэстра Аляксандрам Анісімавым, іншыя калектывы і салісты. Паводле добрай фестывальнай традыцыі, разам з вядомымі майстрамі будзе выступаць творчая моладзь.

— Спадзяёмся, што пятыя па ліку, юбілейныя, урачыстасці, будуць не горшыя за ранейшыя і пройдуць на высокім мастацкім узроўні, пакінуўшы прыхільнікам класікі самяя ўзнёслыя ўспаміны і надзею на далейшыя сустрэчы падобнага ўзроўню, — мяркуе старшыня аргкамітэта і мастацкі кіраўнік фестывалю Расціслаў Крымер.

Н.Б.

Чытач — Газета — Міністэрства

Я працую ў ДШМ, асноўная пасада — намеснік дырэктара па вучэбна-выхаваўчай рабоце. Па сумяшчальніцтве, гэта значыць — у асноўны працоўны час таксама выконваю абавязкі выкладчыка па класе фартэпіяна (9 педагагічных часоў на тыдзень). Растлумачце, калі ласка, парадак аплаты працы за педагагічныя гадзіны па сумяшчальніцтве і налічэнне заробатнай платы, адпуксных за чэрвень, ліпень і жнівень. Назавіце працягласць працоўнага адпачынку за педагагічныя гадзіны па сумяшчальніцтве.

На пытанне адказвае загадчык сектара кадровай працы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ірына АНЦІПЕНКА:

— Што да працягласці працоўнага адпачынку, у адпаведнасці з пастановай Савета Міністраў № 100, ён роўны 56 календарным дням.

На пытанне адказваюць намеснік начальніка эканамічнага ўпраўлення Святлана ГАЛОЎЧЫЦ і кансультант аддзела бюджэтнага фінансавання эканамічнага ўпраўлення Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ганна ГУЛЕВІЧ:

— У адпаведнасці з артыкулам 67 Працоўнага кодэкса Рэспублікі Беларусь, работнікам, якія выконваюць у аднаго і таго ж наймальніка разам са сваёй асноўнай работай, абумоўленай працоўным дагаворам, дадатковую працу па іншай прафесіі (пасадзе) або абавязкі часова адсутнага работніка без вызвалення ад сваёй асноўнай пасады на працягу вызначанай заканадаўствам працягласці працоўнага дня (працоўнай змены), ажыццяўляецца даплата за сумяшчэнне прафесій (пасад), пашырэнне зоны абслугоўвання (павелічэнне аб’ёму выконваемых работ) або выкананне абавязкаў часова адсутнага работніка.

З мэтай удасканалення арганізацыі працы работнікаў устаноў адукацыі з ліку кіраўнікоў, эфектыўнасці выкарыстання іх творчага патэнцыялу, а таксама падтрымлівання іх прафесійнага ўзроўню і адпаведна пастанове Міністэрства адукацыі ад 30 сакавіка 2007 г. № 26 “Аб удасканаленні арганізацыі працы педагагічных работнікаў” дырэктары, іх намеснікі, кіраўнікі структурных падраздзяленняў устаноў адукацыі, у тым ліку ў устаноў, што забяспечваюць атрыманне пазашкольнага выхавання і адукацыі, могуць выконваць у працоўны час аплачваемую выкладчыцкую работу па месцы асноўнай працы ў аб’ёме не больш за палову нормы гадзін выкладчыцкай працы за стаўку педагагічных работнікаў, гэта значыць — 9 гадзін на

тыдзень, незалежна ад таго, займаюць яны 0,5 штатнай пасады або поўную пасаду.

Памеры даплат за сумяшчэнне прафесій (пасад), пашырэнне зоны абслугоўвання (павелічэнне аб’ёму выконваемых работ) або выкананне абавязкаў часова адсутнага работніка ўстанаўліваюцца найменьшым па пагадненні з работнікам і могуць выражацца ў абсалютным памеры або ў працэнтах да месячнай тарыфнай стаўкі (службовага акладу) па сумяшчальнай прафесіі (пасадзе).

Канкрэтны памер пазначаных даплат кожнаму работніку вызначаецца ў залежнасці ад складанасці, характару, аб’ёму выконваемых работ, ступені выкарыстання працоўнага часу.

На пытанне адказвае галоўны спецыяліст упраўлення кадравага ўліку Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ларыса ГАНІЧАВА:

— У адпаведнасці з пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 30 сакавіка 2007 г. № 25 “Аб некаторых асаблівасцях рэгулявання працы педагагічных работнікаў” аплата працы за вучэбную нагрузку намесніку дырэктара па вучэбна-выхаваўчай працы за педагагічныя гадзіны адбываецца на аснове тарыфікацыі.

Адпуксных па асноўнай пасадзе і педагагічнай працы вызначаюцца, зыходзячы з агульнай працягласці адпачынку па асноўнай пасадзе (пастанова Міністэрства працы Рэспублікі Беларусь ад 10 красавіка 2000 г. № 47 “Аб зацвярджэнні ўмоў і парадку падліку сярэдняга заробку, які захоўваецца за час працоўнага (асноўнага і дадатковага) і сацыяльнага (у сувязі з адукацыяй) адпачынку, выплаты грашовай кампенсацыі за нявыкарыстаны працоўны адпачынак і ў іншых выпадках, прадугледжаных заканадаўствам, а таксама пераліку выплат, што ўлічваюцца пры падліку сярэдняга заробку”). У перыяд летніх канікул, за выключэннем часу знаходжання ў адпачынку, заробатная плата выплачваецца па асноўнай пасадзе.

Паважаныя чытачы!

Калі ў вас ёсць пытанні ў рубрыкі “Чытач — Газета — Міністэрства” і “Юрыдычныя тонкасці”, накіроўвайце іх на адрас рэдакцыі: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню: kultura@tut.by.

Рахунак для Каложы

Маштабная рэстаўрацыя помніка беларускага дойлідства XII ст. — гродзенскай Свята-Барысаглебскай (Каложскай) царквы запланавана на бліжэйшы час.

Як адзначылі ў прэс-службе Гродзенскага аблвыканкама, напрыканцы мінулага месяца, па ініцыятыве старшыні абласнога выканаўчага камітэта Сямёна Шапіры, прайшла нарада з удзелам кіраўнікоў прадпрыемстваў і арганізацый горада, банкаўскіх устаноў, структурных падраздзяленняў аблвыканкама, духавенства Гродзенскай праваслаўнай епархіі. Пад час абмеркавання было вырашана зрабіць рэстаўрацыю Ка-

ложскай царквы агульнай справай усіх жыхароў вобласці.

Такім чынам, у бліжэйшы час запланавана адкрыццё дабрачыннага рахунку, на які арганізацыі і прыватныя асобы змогуць пералічыць неабходныя сродкі. Да таго ж, у рамках мерапрыемстваў па зборы сродкаў плануецца правядзенне абласнога суботніка, розыгрышу латарэі, разнастайных дабрачынных акцый з шырокім асвятленнем у сродках масавай інфармацыі Гродзенскай вобласці і рэспублікі.

У выніку пасля рэстаўрацыі, заканчэнне якой запланавана прыкладна праз два гады, Каложская царква павінна набыць аблічча ўзору канца XVIII — сярэдзіны XIX стст.

Фотарэха і...

Адразу дзве выстаўкі цягам жніўня распавядуць у Мінску пра водгулле святкавання 600-годдзя Грунвальдскай бітвы.

Як азначае дырэктар мастацкай галерэі “Універсітэт культуры” Дзяніс Барсукоў, фотавыстаўка “Дарога на Грунвальд”, што адкрыецца 13 жніўня, заўважна адрозніваецца ад мноства культурных мерапрыемстваў, якія ладзяцца цяпер у гонар слаўтай перамогі. Дзякуючы майстэрству вядомых беларускіх фатографуў — Аляксандра Валадзько, Аркадзя Бірылікі, Артура Гапановіча, Віталія Раковіча, Канстанціна Мельні-

ка — наведвальнікі адчуваюць подых грозных часоў, нібыта сшыоўшых са старонак падручніка гісторыі ў выставачную прастору галерэі. Выдатныя фотаработы аўтараў выстаўкі ствараюць сапраўдную атмасферу жывой гісторыі, робяць гледана саўдзельнікам адраджэння беларускага гераічнага эпасу.

Выстаўка “Памяць аб Грунвальдскай перамозе”, арганізаваная Пасольствам Літоўскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь, з 3-га жніўня працуе ў Нацыянальным гістарычным музеі. У Літве цягам 2010 года ажыццяўляецца дзяржаўная праграма з нагоды 600-годдзя бітвы. Экспазіцыя, падрыхтаваная Мастацкім музеем Літвы сумесна з Міністэрствам замежных спраў Літвы і Варшаўскім нацыянальным музеем, складаецца з двух дзесяткаў стэндаў.

Манументальныя ўвасабленні эпохі**Лідзія Ключыш:**

— На маю думку, самая галоўная мэта “Нясвіжскай акадэміі” — абмен думкамі і наладжанне кантактаў паміж спецыялістамі з розных краін: Польшчы, Беларусі, Літвы, Малдовы. Такое сумоўе прапраўдзе важнае для прафесіяналаў, як і абмен досведам. Да таго ж, слухачы “Нясвіжскай акадэміі” могуць убачыць на свае вочы добрыя прыклады рэстаўрацыі помнікаў спадчыны ў Польшчы: праграма навучання прадугледжвае і двухтыднёвую вандроўку па нашай краіне. Яшчэ студэнткай я трапіла на такую стажыроўку ў Велікабрытанію, і мушу прызнацца: для мяне гэта быў ці не найвялікшы досвед за ўсё жыццё. Бо ўбачыць на ўласныя вочы куды лепш, чым проста прачытаць або пачуць.

Ілля Свірын:

— Спдарыня Лідзія, а якія помнікі беларускай спадчыны вам давалося ўбачыць на ўласныя вочы?

Лідзія Ключыш:

— Я хацела б адзначыць не толькі Мірскі замак і Нясвіжскую рэзідэнцыю, але і ўзоры архітэктуры сацэрэлізму ў Мінску: яны куды цікавейшыя за будынк

мнік эпохі сацэрэлізму — Палац навукі і культуры — сёння з усіх бакоў атачаюць хмарачосы...

Лідзія Ключыш:

— Гэтым пераўтварэнню папярэднічала вялікая дыскусія, датычная лёсу гмаху. Гучалі прапановы зруйнаваць яго дашчэнту — як спадчыну часоў сталінізму. Але, урэшце, перамагла больш узважаная архітэктурная канцэпцыя, паводле якой будынак павінен быў нібыта згубіцца між хмарачосаў. Дарэчы, сёння цалкам не рэалізавана. Адна з прычын — неўрэгуляваныя пытанні ўласнасці на зямлю.

Ілля Свірын:

— А якія яшчэ праблемы ў сферы аховы помнікаў тыповыя для сённяшняй

планы, спецыяліст па ахове спадчыны ўключыў аб’ект у рэестр помнікаў. Яго ўласнік даведаўся пра гэта позна ўвечары, і літаральна праз якую гадзіну будаўнікі пачалі руйнаваць старую камяніцу — каб апырацца афіцыйны дакумент. Але спецыяліст кінуўся наперады, і ўжо а 6-й раніцы прасунуў той дакумент праз высокую агароджу. І ўсё ж напалову будынак такі быў разбураны.

Лішак — таксама праблема...**Лідзія Ключыш:**

— Яшчэ адна актуальная для нас праблема: на рэстаўрацыю некаторых помнікаў выдаткоўваецца надта шмат сродкаў...

На наступны дзень па сканчэнні працы міжнароднай летняй школы “Нясвіжская акадэмія” ў рэдакцыю газеты “Культура” завіталі калегі з дзвюх суседніх краін — галоўны спецыяліст Нацыянальнага цэнтра даследаванняў і дакументацыі гістарычных помнікаў Варшавы Лідзія КЛЮПШ і начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігар ЧАРНЯЎСКІ. Нязмушаная гутарка за кавай, удзел у якой узяў і рэдактар аддзела “К” Ілля СВІРЫН, завязалася сама сабою. Яна тычылася не толькі самога ад- укацыйнага праекта, але таксама і праблем, якія ўзнікаюць у сферы аховы помнікаў гісторыка-культурнай спадчыны на Беларусі і ў Польшчы. Як выявілася, у цэлым, яны — агульныя.

“Лепш, чым было” рэстаўратар не зробіць

“Амплуа” для помніка

той эпохі ў Польшчы і былой ГДР. У Маскве мне бываць не даводзілася, але спашлюся на меркаванне калега, якія ў гэтым плане аддаюць перавагу Мінску!

Ілля Свірын:

— Не так даўно кракаўская Нова Гута стала модным турыстычным аб’ектам. Спдарыня Лідзія, на вашу думку, ці маюць такія патэнцыялы манументальныя ўвасабленні 1940-х — 1960-х гг. у Мінску?

Лідзія Ключыш:

— Наведвальнікі Кракава могуць праехацца па Новай Гуте на “Трабанце” або зазірнуць у тыпавую кватэру польскіх рабочых савецкіх часоў. І для турыстаў з тых краін, дзе ніколі не будавалі камунізму, гэта вельмі цікава. Але... Сёння крымінагенная сітуацыя ў раёне Нова Гута не надта спрыяе яго пераўтварэнню ў турыстычны цэнтр. Не думаю, што традыцыйныя футбольныя фанатаў могуць стаць прывабным атракцыёнам для аматараў архітэктурнай экзатыкі.

Мінск — зусім іншая справа. Гэты горад уяўляецца папраўдзе бяспечным і ўтульным для гасцей. Адсюль і яго турыстычны патэнцыял. Таму вельмі важна, каб цэнтр вашай сталіцы захоўваў гэтакое сваё пазнавальнае аблічча.

Ігар Чарняўскі:

— Ёсць такая выдатная кніга Артура Клінава — “Малая падарожная кніжка па Горадзе Сонца”. Яе добра было б прачытаць кожнаму з кіраўнікоў і шараговых службоўцаў, хто займаецца рэгуляваннем архітэктурнай дзейнасці ў Мінску. Калі будзе працягвацца перайначванне архітэктуры пасляваеннага перыяду, то з цягам часу сталіца страціць вельмі важную старонку свайго развіцця. Абсурдная сітуацыя: так званая архітэктурна неакласіцызму знішчыла забудову горада мяжы XIX — XX стагоддзяў і нават некалькі помнікаў архітэктуры XVIII стагоддзя. Зараз жа імкненне “зрабіць так, як у Парыжы” (давалася неяк пачуць такую парадаксальную фразу) паступова знішчае неакласіцызм, якога няма ні ў адным еўрапейскім горадзе і які мог бы стаць надзвычай запатрабаваным турыстычным прадуктам.

Ілля Свірын:

— Не быўшы колькі гадоў у Варшаве, быў вельмі здзіўлены тым зменам, што спазнаў яе цэнтр: грандыёзны по-

Польшчы? Відаць, яны таксама тычацца пытанняў уласнасці...

Лідзія Ключыш:

— Самы распаўсюджаны сюжэт канфліктнай сітуацыі выглядае наступным чынам. Ёсць гістарычны аб’ект, які, аднак, не ўключаны ў

рэестр помнікаў спадчыны. Прычым ён не трапіў туды толькі з той прычыны, што спецыялісты, якія меліся яго ўнесці, і без таго абцяжараны шматлікімі клопатамі, ды і сама працэдура патрабуе пэўнага часу і высілкаў.

Аб’ект знаходзіцца як бы на перыферыі ўвагі ажно да таго моманту, пакуль яму не пагражае рэальная небяспека. Прыкладам, інвестар купляе будынак толькі дзеля зямлі, на якой ён стаіць, і плануе збудаваць на месцы лядачага дамка... той самы хмарачос. Дачуўшыся пра такія планы, абуджаюцца грамадскія арганізацыі, што займаюцца справай аховы помнікаў. Яны патрабуюць ад афіцыйных улад неадкладнага ўключэння аб’екта ў рэестр. Але... Калі тое здарэцца, можа быць ужо запозна. Бо інвестар, які зусім не меў на мэце купляць аб’ект спадчыны, імкнецца як мага хутчэй знішчыць будынак — пакуль яго новы статус яшчэ не набыў сілы.

Згадаю нядаўні казус у Варшаве. Дэ-велапер набыў старое паравознае дэпо, каб зруйнаваць яго ўшчэнт і збудаваць жылы дом. Дачуўшыся пра гэтыя

якім яму даводзіцца працаваць, але і навучыцца думаць катэгорыямі таго часу. Пільная неабходнасць набыцця такога досведу кожным з удзельнікаў рэстаўрацыйнага працэсу, а ў больш шырокім сэнсе — аховы спадчыны ў цэлым, хвалюе перш за ўсё.

Ілля Свірын:

— На Беларусі многія наракаюць на тое, што рэстаўрацыйныя работы доўжацца гадамі, бо і фінансуюцца яны даволі няспешна...

Лідзія Ключыш:

— Не бачу тут прычын для нараканняў. Зрэшты, у Польшчы інвестары і прадстаўнікі муніцыпальных улад не заўсёды разумеюць, што спяшацца ў гэтай справе не выпадае. І калі вялікі аб’ём сродкаў і патрэба іх засваення ўплываюць на тэмпы рэстаўрацыйных работ, гэта можа прывесці да згубных вынікаў.

Польшча атрымлівае фінансаванне многіх рэстаўрацыйных праектаў з бюджэту Еўрасаюза. Сярод іх — і пераўтварэнне ў гатэль аднаго з фартоў Кракаўскай крэпасці. Работы выконваліся там вельмі хутка, і іх тэмпы не дазволілі парупіцца пра забеспячэнне гідраізаляцыі падлогі. Гэтыя хібы выявіліся ўжо неўзабаве пасля пачатку эксплуатацыі будынка.

Ігар Чарняўскі:

— Пытанне, як мне здаецца, — нават не ў аб’ёме сродкаў. Іх у сферы аховы спадчыны не бывае зашмат. Варта весці гаворку найперш пра захаванне

методыкі і паслядоўнасці выканання работ, аб прафесіяналізме выканаўцаў, урэшце, аб адпаведнасці новай функцыі характару помніка.

Зразумела, што інвестар мае права чакаць ажыццяўлення ўласных жаданняў за свае сродкі. Але ж калі такі ход падзей вядзе да змены вартасцей гістарычнага будынка або прылеглай тэрыторыі, то неабходна ўсведамляць: адбываецца страта “дакумента сваёй эпохі”. Замест адлюстравання традыцый пэўнага перыяду мы атрымліваем твор сучасны або моцна “падсучасны”.

У тым і спецыфіка рэстаўрацыйнай дзейнасці, што спецыяліст павінен не толькі валодаць дастатковым аб’ёмам ведаў пра час стварэння помніка даўніны, над

Ігар Чарняўскі:

— Гаворка, відаць, найперш, не пра руіны. Крэўскі, Навагрудскі або Гальшанскі замкі ніхто, зразумела, аббудоваць не наважыцца. Для гэтага няма ніякіх дакументальных падстаў. У гэтых і да іх падобных выпадках неабходна дбаць пра якасную кансервацыю і ўмовы экспанавання руін, магчыма, прыдаючы ім нейкую атрыцыйную функцыю.

Ілля Свірын:

— Як вядома, варшаўскае Старое места пасля Другой сусветнай вайны было адбудавана фактычна нановай...

Лідзія Ключыш:

— Гэтым палякі хацелі засведчыць усяму свету нязгоду з тым, што наш горад быў зруйнаваны рукамі чужынцаў. Насуперак таму, што Венецыянская хартыя не дапускае надання копіі статусу помніка, у 1980 годзе адбудаванае Старое места трапіла ў Спіс сусветнай культурнай спадчыны UNESCO — і гэта быў выпадак папраўдзе беспрэцэдэнтны. Аднак варта ўлічыць, што помнікам тут з’яўляецца сама ідэя, а не цяперашняя субстанцыя яе ўвасаблення.

Ілля Свірын:

— Але на Беларусі гэтая з’ява таксама мае выразны сімвалічны падтэкст. Цэрквы, ратушы, іншыя гістарычныя будынкі аднаўляюцца прыблізна з той самай мэтай, з якой іх у свой час руйнавалі: зафіксаваць пэўныя карэктывы ў сістэме грамадскіх каштоўнасцей...

Ігар Чарняўскі:

— У 2000 годзе ў Рызе спецыялісты аховы спадчыны Балтыі, Беларусі і Украіны правялі дыскусію адносна гістарычных рэканструкцый і прыйшлі да высновы аб магчымасці аднаўлення так званых помнікаў нацыянальнага гонару, калі для гэтага ёсць дастатковая колькасць дакументальных крыніц, падмацаваных натурнымі даследаваннямі, іканаграфіяй.

Лідзія Ключыш:

— Так, але гэтую з’яву варта ахарактарызаваць як — рэнавацыя, а не рэстаўрацыя, і тут ёсць прынцыповая розніца. Дарэчы, згадаю ў звязку з закранутай вамі тэмай і яшчэ адну праблему, з якой нярэдка

даводзіцца сутыкацца ў Польшчы і якая часта губіць добрыя задумы, — недапрацоўку дэталей. Такіх, як элементы дэжору або аблямоўка вокнаў. Часта архітэктары, вобразна кажучы, працуюць не разцом, а сякерай. І ўражанне незваротна псуецца.

Не разцом, а сякерай**Ілля Свірын:**

— У нашай краіне ўсё больш актуальнай становіцца тэндэнцыя адраджэння даўно знішчаных помнікаў спадчыны фактычна “з нуля”...

Лідзія Ключыш:

— Такія памкненні нам вельмі знаёмыя. Сёння польскія інвестары часта імкнучыся нанова адбудоваць знішчаныя яшчэ за дзедам-шведам замкі, але ж спецыялісты ў справе рэстаўрацыі супраціўляюцца такім захадам. Згодна з дактрынай, якую вызначае Венецыянская хартыя, помнікі спадчыны абудоваць не належыць, бо гэта — своеасаблівае фальсіфікацыя гісторыі. Нават сама адрознасць сучасных і старажытных матэрыялаў не абы-як даецца ў знакі. Да таго ж, помнікі, ператвораныя ў руіны стагоддзі таму, ужо ўвайшлі ў гісторыю менавіта ў сваім цяперашнім абліччы.

Прымяненне знайсці рэальна**Ілля Свірын:**

— Бадай, найважнейшая праблема аховы спадчыны на Беларусі — пошук новай функцыі для тых помнікаў, якія, з аб’ектыўных прычын, ужо не могуць выконваць сваё першапачатковае прызначэнне.

Лідзія Ключыш:

— Чаму ж толькі на Беларусі? Думаю, гэта найважнейшая праблема аховы спадчыны ва ўсім свеце. Асабліва — вызначэнне новай функцыі для помніка архітэктуры, якая адпавядала б яго адпаведнаму характару і элементарным фізічным магчымасцям. Бо часам новае “амплуа” будынка правакуе ўласніка помніка на скажэнне яго аблічча. Скажам, гаспадар папулярнага гатэля ў колішнім палацы пачынае рабіць да яго прыбудовы, каб павялічыць колькасць месцаў.

Непадальк ад Варшавы ёсць былая расійская крэпасць XIX стагоддзя Модлін. Ёта вялізны аб'ект, незапатрабаваны цягам ужо амаль 10 гадоў. Знайсці для яго новае прызначэнне не атрымалася і па сёння, хаця спроб было нямала. Прыкладам, Майкл Джэксан планаваў зрабіць там пэўны аналаг Дыснейлэнда, і, праўдападобна, нават прыязджаў у тую крэпасць, каб яе агледзець. Але любы такі праект патрабуе фантастычных сродкаў. У выніку аб'ект спадчыны пакрысе разбураецца.

Ілля Свірын:

— Тое самае тычыцца і многіх фартыфікацыйных пабудов на Беларусі...

Лідзія Кляшч:

— Думаю, знайсці прымяненне для такіх пабудов усё ж рэальна. Прыкладам, у Чэхіі яны сталі папулярнымі турыстычнымі аб'ектамі, хаця ніколі не бралі ўдзелу ў баях. Іншая справа — кашары даўжынёю ў тры кіламетры. Заховаюць інвестара да капіталаўкладанняў у такі аб'ект не надта лёгка.

Ігар Чарняўскі:

— Апрача "Лініі Сталіна", у Беларусі, падобна, выспельвае сапраўды грандыёзны і надзвычайны ў сферы захавання спадчыны праект, — назавём яго ўмоўна адаптацыяй Брэсцкай крэпасці да сучаснага жыцця. І тут асабліва важна знайсці баланс у спалучэнні розначасовых Бярэсцяў: раннесярэднявечнага, познесярэднявечнага, перыяду Новага часу з фартыфікацый XIX стагоддзя, перыядам XX стагоддзя. Работа вельмі складаная, патрабуе ўдзелу многіх спецыялістаў, выканання значнага аб'ёму даследаванняў, аналітыкі, выпрацоўкі варыянтаў канцэпцыі, іх аналізу. У гэтай сітуацыі, з чаго і пачыналася гаворка, нельга прыспешваць працэс асэнсавання шматлікіх гістарычных напластаванняў, пошуку прыдатных форм адаптацыі шматплановага помніка археалогіі, архітэктуры, гісторыі да патрэб сучаснага выкарыстання.

Ілля Свірын:

— У нас патэнцыйныя інвестары пакуль што трохі насцярожана ставяцца нават да нашата больш перспектывных за трохкіламетровыя кашары помнікаў спадчыны. Іх палохае нават не адказнасць, а, перадусім, вялікія фінансавыя затраты, якіх патрабуе і набыццё будынкаў, і іх рэстаўрацыя. Цікава, як у Польшчы вырашаецца падобная праблема?

Лідзія Кляшч:

— Ключовая нашага заканадаўства, інвестар плагіць за помнік спадчыны толькі палову ад яго рэальнай цаны. Бо зразумела, што якасная рэстаўрацыя і годнае захоўванне запатрабуюць нямала выдаткаў. Зрэшты, тут ёсць і адваротны бок медаля. Многія купляюць помнікі менавіта дзеля гэтай зніжкі — не маючы ніякіх намераў траціць эканомленыя грошы на рэстаўрацыю. І чакаюць, пакуль старая камяніца змарнее сама сабою, каб потым знесці яе руіны і выкарыстаць участак зямлі для новага будаўніцтва. Або "знаходзяць падыход" да спецыялістаў у сферы аховы спадчыны, каб тыя далі заключэнне, што помнік уратаваць немагчыма, — яго можна хіба разабраць, пакінуўшы толькі фасад.

Ілля Свірын:

— Наколькі я ведаю, такая з'ява, вядомая пад назвай "бруселізацыя", характэрная для ўсёй Еўропы. Але ж панацыя ад падобных працэсаў павінны быць механізмы заканадаўчага ўрэгулявання...

Лідзія Кляшч:

— У Польшчы ёсць прэцэдэнты, калі ўласнік, які не выканаў абавязкаў па рэстаўрацыі помніка спадчыны, быў пазбаўлены гэтай сваёй маёмасці раз'рэннем суда. Калі ж рамонтныя работы прыводзяць да знішчэння помніка (хай сабе толькі частковага), гэта таксама караецца па законе. Адзінае што — польскія суды пакуль не падрыхтаваны да такога шталту спраў, і таму прычыненая грамадству шкода часам ацэньваецца як не вельмі істотная. Ніхто яшчэ ў Польшчы не трапіў у турму за знішчэнне помнікаў спадчыны.

Увогуле, наша сістэма аховы спадчыны мае істотныя хібы. Галоўная з іх заключаецца ў тым, што спецыялісты, якія за яе адказваюць, падпарадкоўваюцца муніцыпальным уладам — ваяводствам. Лічу такі стан рэчаў памылковым: інтарэсы мясцовых улад не заўсёды ў поўнай меры адпавядаюць справе аховы помнікаў.

Ілля Свірын:

— На Беларусі адна з дыскусійных тэм — ці можа помнік спадчыны стаць прыватным жыллом?

Ігар Чарняўскі:

— Я не скажу бы, што тэма прыватызацыі помнікаў даўніны мае хаця б крыху дыскусійны характар. Беларускім заканадаўствам устаноўлена, што гісторыка-культурныя каштоўнасці могуць знаходзіцца ў любой форме ўласнасці, у тым ліку і ва ўласнасці замежных суб'ектаў. Дзяржава, наадварот, зацікаўлена ў перадачы большай колькасці помнікаў архітэктуры прыватным асобам. Зразумела ж, выкананне патрабаванняў заканадаўства нават не абмяркоўваецца.

Лідзія Кляшч:

— Як ні дзіўна, досвед паказвае, што ў прыватных руках помнік спадчыны захоўваецца нават лепей, чым у тым выпадку, калі ён выконвае грамадскую функцыю. Натуральна, гутарка вядзецца пра перадачу яго канкрэтнай самі, а не пераўтварэнне, скажам, у інтэрнат для работнікаў аграпрамысловага сектара.

Ілля Свірын:

— Аднак тут узнікае пытанне: ці не стане гэты помнік нацыянальнай спадчыны закрыты... для нацыі?

Лідзія Кляшч:

— У Польшчы, каб наведаць некаторыя такія аб'екты, дастаткова толькі папярэдне патэлефанаваць гаспадарам — яны не маюць намеру рабіць іх закрытымі. Бывае, муніцыпальныя ўлады аплачваюць уласнікам частку выдаткаў на рэстаўрацыю помніка з той умовай, што па яе сканчэнні гаспадары адкрыюць дзверы для ўсіх ахвотных. Можна, не цягам усяго года, а толькі ў пэўныя вызначаныя дні.

Ігар Чарняўскі:

— Паводле Беларускага заканадаўства, уласнік абавязаны на пэўны час прадастаўляць магчымасць наведвання культурных каштоўнасцей...

Ілля Свірын:

— Часам самай атракцыйнай матывацыяй наведваць будынак можа быць менавіта побыт яго гаспадароў. Як, напрыклад, у заціснутай між палескіх балот вёсцы Кудрычы. Па "водар аўтэнтыкі" турысты едуць туды ці не з усяго свету. А некаторыя мясцовыя жыхары змяняюць свае чаротавыя стрэхі на шыферныя: маўляў, каб не было сорамна...

Лідзія Кляшч:

— У Кудрычах мне бываць не даводзілася, але ж цудоўна разумею, пра што ідзе гутарка. Бо захаваць такія асяродкі традыцыйнай культуры ў Польшчы таксама вельмі складана. Прыкладам, гэта тычыцца тых паселішчаў, што месцяцца на тэрыторыі Бежжанскага нацыянальнага парку — дарэчы, зусім непадальк ад беларускай мяжы. Быў час, калі іх жыхары таксама саромеліся сваіх драўляных хацін. Цяпер там існуе болей за 60 аграсядзіб, прычым вытрыманых менавіта ў "мясцовым" ключы, — хіба толькі з сучасным санвузлом.

Што змяніла сітуацыю? У Бежжанскі парк заўсёды прыязджае багата замежных назіральнікаў па тлушчамі: у Заходняй Еўропе гэта — папулярнае хобі. І хтосьці з турыстаў зладзіў для войтаў тамтэйшых вёсак своеасабліваю стажыроўку ў Галандыі. Ёта быў сапраўдны пераварот у свядомасці мясцовых жыхароў: людзі пераканаліся, што свету яны могуць быць цікавымі толькі праз сваю аўтэнтычную культуру. Таму варта яшчэ раз падкрэсліць: галоўная гарантыя зберажэння гістарычных спадчыны — змена грамадскай свядомасці.

Ігар Чарняўскі:

— Апошняе выказванне спадарыні Лідзіі — надзвычай важнае: менавіта адпаведная змена грамадскай свядомасці ёсць гарантыя забеспячэння належнай аховы гісторыка-культурнай спадчыны. Усведамленне, што толькі аўтэнтычны твор можа быць цікавым для сучаснікаў і будучых пакаленняў, што ў помніку архітэктуры, горадабудаўніцтва важнае не толькі знешняе аблічча, але і матэрыяльная сутнасць (гэта значыць — захаванне традыцый выкарыстання будаўнічых матэрыялаў і тэхнікі будаўніцтва), што ў рэстаўрацыі неабходна кіравацца зусім не імкненнем "зрабіць прыгожа" або "лепш, чым было", што помнік даўніны неаддзельны ад свайго асяроддзя, павінна станавіцца вызначальным у падыходах да захавання культурнага набытку.

Быў у Ветцы пан

У маёй роднай Ветцы, як і ў кожным беларускім мястэчку, жыў калісьці пан. І быў ён, ва ўсведамленні ўласнай культурына-асветніцкай ролі, для гэтай мясцовасці чалавекам не абы-якім: і бібліятэку меў, і жывапісныя работы збіраў, і ў вялікіх аматарах тэатральнага мастацтва значыўся, як, зрэшты, і любы "магнат" з мястэчка, што так-сяк дбаў хоць пра нейкую адукацыю мясцовага люду паспалітага. Але гаворка зараз пра іншае: пра панскую сядзібную дыялекцыю да яе тэрыторыю. Драўляны архітэктурны комплекс займаў калісьці аж два сённяшнія гарадскія кварталы. Зсталася ад яго ў цэнтры Веткі толькі адна будыніна, цяпер там — кінавідапрадпрыемства. У час майго

це ён піша аб тым, што пачалі ў нас адбудоўвацца гістарычныя сядзібы. Менавіта па стане гэтых сядзіб, слухна лічыць чытач, турысты-замежнікі ацэньваюць у пэўнай ступені стаўленне дзяржавы да нашай гістарычна-культурнай спадчыны. Але турыст — і не толькі замежны — вельмі патрабавальны да якасці паслуг. А яе, гэтай якасці, у нашых раёнах часцяком бракуе. Няма нават элементарнага: шылдавай рэкламы побач з узмымі райцэнтраўскімі знакамі, якая даводзіла б, што ёсць цікавага ў горадзе ды на сяле з гістарычнай архітэктуры і з прыродных помнікаў. Словам, шмат чаго яшчэ не стае ў "не даследаванай як мае быць і цалкам не заселенай" прасторы нашага рэгіянальнага турызму. І не са складання сядзібнай карты, як думаецца, тут варта пачынаць.

Калі аўтобус прыбывае да канцавога прыпынку?,

або Як дабрацца да Здраўнёва?

Напярэдадні публікацыі матэрыялаў летняга "Турпраекта" "К" мы зноў закранаем сядзібную тэму. Гэтым разам — у ракурсе "абрастання" такіх месцаў адпаведнай інфраструктурай. Разабрацца ў сітуацыі з транспартным забеспячэннем Музея-сядзібы мастака Іллі Рэпіна "Здраўнёва" падказуе ліст нашага чытача. Апошняе яшчэ раз засведчыла: тэма спадчыны нашых сядзіб — актуальная і патрабуе далейшага разгляду.

юнацтва знішчана была і частка прылеглага староўскага парку (прыбудавалі тут стадыён). Але тое, што засталася, ды плюс два злучаныя паміж сабой стаўкі — на мой погляд, па-ранейшаму самая жывапісная частка гістарычнага веткаўскага ландшафту. І былі колісь у парку атракцыёны, і плавалі па возеры катамараны. Цяпер толькі Купалле ладзіцца...

Белыя плямы на карце вандравак

На пачатку лета патэлефанаваў знаёмы: "Падкажы, да якіх малавядомых гістарычных сядзіб можна праехаць на ўласным аўтамабілі пад час адпачынку? Бо ў Міры і Нясвіжы ўжо некалькі разоў быў..." Падказаў, што ехаць варта ў Жылічы (Кіраўскі раён Магілёўшчыны), дзе поўным ходам адраджаецца рэзідэнцыя панюў Булгакаў, і ў Іванава (Іванаўскі раён Брэсцшчыны), дзе гэтак жа паспяхова адбудоўваецца сядзіба Напалеона Орды: ёсць што пабачыць, а пераначаваць і ў машыне можна. Апошняе сярба ніяк не аспрэчыў, бо прыдарожны сервіс наш, што ні кажы, яшчэ далёкі ад ідэалу. А нахонт першага значнаць, што даўно ўжо прыслёў час стварыць карту сядзіб Беларусі — і не толькі колішніх панскіх, але і сялянскіх, аўтэнтычных, з сапраўднымі млынамі, свірнамі і вінакурнямі... На жаль, такой карты пакуль няма. Як, дарэчы, няма і аўтэнтычных сялянскіх сядзіб, бо створанае ў Дудутках — не эталон адносна традыцыйнага вясковскага побыту, а Музей архітэктуры ў Строчыцах — ён і ёсць музей, і не пахне ў ім сырадом або свежазмолатай мукой... Дарэчы, у сённяшніх аграсядзібках час ад часу гэтыя пахі можна адчуць, але гэтыя "навадзелы" нагадваюць, хутчэй, вясковыя гасцінічныя комплексы з "абсучасненай" імітацыйнай сялянскага побытавага экзоты. І дзе тая залатая сярэдзіна?..

Да гэтых "сядзібных" разваг у пэўнай ступені падштурхнуў актыўны чытач нашай газеты і яе пазаштатны аўтар — Канстанцін Карнялюк з Віцебска. У сваім ліс-

роўні, але пакуль — безвынікова. Самы час супрацоўнікам "Здраўнёва" заняцца карэтным рамізніцтвам... Калі ж адкінуць сумныя жарты ўбок, дык, па словах начальніка ўпраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Мікалая Пашынскага, пытанне, узнятае Канстанцінам Карнялюком, — надзвычай актуальнае і, хоць палягае яно ў прасторы міжведомасных эканамічных нестыкоўках, патрабуе найхутчэйшага вырашэння...

Каб сцены і дрэвы выхоўвалі

Рэпінскі музей — сядзіба адроджаная. Як вядома, свой важкі ўклад у рэалізацыю гэтай акцыі ўнесла ў свой час рэдакцыя "Культуры". У стады адраджэння — згаданыя Жыліцкі палацава-паркавы ансамбль і сядзіба Напалеона Орды. Дарэчы, да вёскі Жылічы ад райцэнтра Кіраўск "бясконны" турыст можа беспраблемна дабрацца на рэйсавым аўтобусе, якіх ходзіць туды двойчы на дзень. "К" неаднойчы пісала пра тое, што ў Жылічах ёсць на што паглядзець: у колішняй панскай сядзібе дзейнічаюць музей, бібліятэка, ДШМ, а мясцовы парк здзіўляе сваімі маштабамі і падборам унікальных дрэў... І усё гэта знаходзіцца на балансе аддзела культуры Кіраўскага райвыканкама...

А калі на Беларусі сядзіб і паркаў некалі знішчаных, напаяўруйнаваных, неадраджаных. І далёка не ўсе яны знаходзяцца ў сферы інтарэсаў раённых аддзелаў культуры, маюць іншых гаспадароў-уласнікаў, сярод якіх ёсць ужо і прыватнікі, пра што "К" таксама пісала неаднаразова. Неаспрэчна адно: стратэгіі бюджэтаўтваральнага, адукацыйна-выхаваўчага выкарыстання сядзібна-паркавых комплексаў, як падкрэслівае ў сваім лісце Канстанцін Карнялюк, на Беларусі пакуль няма. Таму і выглядаюць не надта "жывымі" гарадскія староўскае паркі ў Ветцы, Нароўлі ды іншых нашых мястэчках. Чакаюць рамонт, рэстаўрацыі, рэканструкцыі 175 гістарычных сядзіб, занесеных у Спіс дзяржаўных гісторыка-культурных каштоўнасцей.

Дарэчы, 46 гэтых сядзіб, як распавядае начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігар Чарняўскі, вырашана, па ўзгадненні з аблвыканкамамі і Міністэрствам спорту і турызму, перадаць для далейшага адраджэння інвестарам. Але ж... Мецэнатаў, пагадзіцеся, таксама трэба карпатліва "гадаваць". Так што найбольш плённай і перспектывнай пакуль падаецца ініцыятыва мясцовых улад. Логіка тут простая: сваё, уласнапрыдуманнае і рэалізаванае, не муляе, і, як правіла, аўтобус пры такім раскладзе заўжды прыбывае да канцавога прыпынку. У адваротным выпадку, так і будучы збольшага "маўчаць" нашы гістарычныя сядзібы і паркі. Хто думае інакш, няхай аспрэчыць.

Кніга — цікавейшая

— **Васіль Пятровіч, ці памятаеце вы свае першыя уражанні ад сустрэчы з кіно?**

— Як ні дзіўна, добра памятаю сваю першую кнігу, нават малюнкi ў ёй: гэта была руская казка “Марозка”. Наша пакаленне любіла чытаць, павага да друкаванага радка прывіталася з маленства. Я, напрыклад, навучыўся чытаць яшчэ да таго, як пайшоў у школу: імкнуўся да навукі ўслед за братам, які на шэсць гадоў старэйшы за мяне. Што да першай стужкі, то я якраз угадаць дакладна не магу. Жылі мы ў вёсцы Зубелевічы Ляхавіцкага раёна. Сваёй кіназалы, зразумела, там не было. Фільмы прывозіла кінаперасоўка, круцілі іх у актавай зале школы, для чаго даводзілася завешваць вокны. Білет каштаваў пяць капеек — грошы быццам бы невялікія, але для сялянскіх дзяцей і тое было сумай. Запомнілася, што для тых, хто прыносіў свае заслоны для “светамаскіроўкі”, уваход быў вольны...

— **Калі не стужкі, то якія кнігі зрабілі на вас уражанне?**

— Самае вялікае ўражанне пакінуў Габрыэль Гарсія Маркес і яго “Сто гадоў адзіноты”. Парадаксальна, але знаходжу нейкае падабенства гэтай кнігі з кінакарцінай Тома Тыквера “Парфюмер”, бо і там, і там героі знікаюць бясследна, не пакінуўшы нашчадкаў. Лічу, чытаць кнігі вельмі карысна: яны даюць глыбокія, а не павярхоўныя веды.

— **А што прывяло непасрэдна ў пракат?**

— Трапіў туды амаль выпадкова. Але ніколі аб гэтым не шкадаваў, наадварот: лічу, тое быў шчаслівы выпадак. Пачынаў як майстар Лоеўскай раённай кінасеткі. Працаваў сумленна на гэтай тэхнічнай пасадзе і ніколі не думаў, што магу змяніць яе на працу з паперамі. Але, неўзабаве запрасілі на пасаду ў Дзяржаўны камітэт па кінаматаграфіі БССР. Думаю, арганізатарскія здольнасці былі ў мяне яшчэ з дзяцінства, і вось, яны атрымалі шанц выявіцца. Праца ў тагачасным Дзяржкіно была вельмі цікавай, шмат дала мне ў прафесійным плане. Атрыманы вопыт дапамог мне не разгубіцца ў складаных рынкавых адносінах, прыступіць да адраджэння сталічных кінатэатраў у новых умовах.

— **Пачатак 1990-х быў складаным для ўсяго кінаматаграфа...**

— Але гэта быў і вельмі цікавы перыяд! Рынак тады толькі нараджаўся, годных стужак на ім было не шмат: даваўся ў знакі байкот, які нам аб’явілі буйныя галівудскія студыі з-за вялікай колькасці пірацкіх стужак у краінах былога СССР... Тым не менш, калі ў 1991 годзе ў Мінску я арганізаваў першы кінарынак, на яго прыехала больш за 900 ўдзельнікаў, што прывезлі на продаж звыш 400 стужак! Паступова, крок за крокам, сітуацыя стабілізавалася, і калі я ў 1997-м узначаліў сталічны пракат, можна было рабіць смелыя планы на будучыню. Дарэчы, тая канцэпцыя развіцця сталічнай кінапракатнай сеткі, якую мы падрыхтавалі і якая была прынята Мінгарвыканкамам у тым жа 1997 годзе, актуальная і па сёння.

Нам удалося захаваць структуру пракату, пры якой дыстрыб’юцыяй стужак і іх паказам займаецца адна і тая ж арганізацыя — УП “Кінавідэапракат Мінгарвыканкама”. Гэтая схема эканамічна найбольш эфектыўная, бо зрабляльныя сродкі ўкладваюцца ў развіццё матэрыяльна-тэхнічнай базы кінатэатраў. На сённяшні дзень мы абыходзім без датацый, што з’яўляецца вельмі добрым паказчыкам для ўсёй галіны.

Мастацтва і бізнес

— **Сучаснае кіно — гэта мастацтва або бізнес?**

— Адназначна — бізнес: сур’ёзны, адказны, які жыве па законах, агульных для рынкавай эканомікі. Умовы існавання ў свеце кіно — даволі жорсткія, звычайна ніхто нікому не патурае, таму прабівацца на рынак, даводзіць, што мы — надзейныя партнёры, было вельмі складана. Асабліва — з самага пачатку, калі сусветныя кінахіты своечасова не траплялі на нашы экраны. Першай ластаўкай была стужка Джорджа Лукаса “Зорныя войны. Эпізод I”

Любы кіназнаўца скажа, што карціна пачынаецца са сцэнарыя. Тым не менш, для шараговага глядача спатканне з мастацтвам экрана адбываецца з глядзельнай залы кінатэатра. Ад таго, як гэтая зала будзе выглядаць, ці будзе яна мець зручныя крэслы, кандыцыянер, ці з’яўляцца на яе экране самая апошняя відовішчына стужкі, залежыць поспех усяго кінаматаграфічнага ланцужка “студыя — дыстрыб’ютэр — пракат”, большая частка якога нябачная шырокай публіцы. “Культура” працягвае адсочваць актуальную сітуацыю ў развіцці айчыннага кінапрацэсу. Гэтым разам нашым суразмоўцам стаў чалавек, ад якога якраз і залежаць уражанні глядача ад сустрэчы з гэтай стужкай. А нагодай для гутаркі з генеральным дырэктарам УП “Кінавідэапракат” Мінгарвыканкама Васілём КОКТЫШАМ стала, сярод іншага, і ягонае шасцідзесяцігоддзе.

“КІНО — БІЗНЕС...”

Касмічны

Пра сучасныя тэхналогіі і пра тое, навошта хадзіць у кінатэатр

летам 1999-га. Гэта быў першы галівудскі блокбастэр, які мінчане ўбачылі адначасова з ўсім светам. А вось “Сібірскі цырульнік”, што выйшаў у тым жа годзе, прывезці своечасова не ўдалося... Перамовы былі складаныя, але дамовіцца з маскоўскімі дыстрыб’ютэрамі адразу не здолелі, — нашы глядачы былі вымушаны пачакаць колькі месяцаў.

Дарэчы, калі раней даводзілася ўпрошваць аддаць нам стужку для пракату, то цяпер, наадварот, цяжка “адбіцца” ад настойлівых прапаноў шэрагу кінакампаній. Мінскі пракат атрымаў рэпутацыю надзейнага партнёра, мы інтэграваны ў сусветную сістэму пракату, таму ахвотных дэманстраваць у нас свае стужкі з кожным годам становіцца ўсё больш.

— **Відаць, пытанне правядзення перамоў у пракатчыкаў — адно з самых важных... Ці ёсць у вас нейкі асаблівы сакрэт паспяхоўных перагавораў?**

— Ніякага сакрэта няма, бо кожны перамовы не падобныя на папярэднія. Заўважыў, калі іду на перамовы, як студэнт на сустрэчу з строгім прафесарам, — хвалюся, не спадзяюся на станоўчы вынік, — часцей за ўсё перамовы праходзяць “на выдатна”. І наадварот: калі ўпэўнены, што ўсё ведаю і хвалюцца не трэба, — на перамовах даводзіцца несалодка... Наогул, галоўнае тут — добрая рэакцыя: трэба ўмець хутка прымаць рашэнні і адказваць на пытанні. Звычайна рыхтую адказ за тых некалькі секунд, пакуль перакладчык перадае мае словы дэмастраванню партнёру. Бывае, і тых секунд дастаткова, каб пераканаць у сваім пункце гледжання.

Таксама важна прывесці трапны аргумент на сваю карысць. Неаднойчы мне наўпрост задавалася пытанне пра кошт білетаў у мінскіх кінатэатрах: маўляў, чаму яны такія танныя? І сапраўды: палітыка

коштаў на білеты ў нашых кінатэатрах праводзіцца такім чынам, каб кіно было даступнае абсалютна ўсім катэгорыям глядачоў. Даводзіцца тлумачыць сваім замежным калегам, што калі цэны на білеты падымуцца, глядач пойдзе да гандлярроў дыскамі. З такім аргументам звычайна пагаджаюцца. Тым больш, што канкурэнтаў сёння ў кінатэатраў хапае: стужкі цяпер можна паглядзець на DVD, BluRay, лёгка спампаваць з Інтэрнета. Мой унук мне так проста і кажа: “Дзядуля, а навошта хадзіць у кінатэатр, калі ўсё можна паглядзець на камп’ютэры?”

Стэрэашанцы для плоскага экрана

— **Атрымліваецца, шанцаў у кінатэатраў не шмат?**

— Чаму ж? Хадзіць у кінатэатры людзі ніколі не адмовяцца, бо гэтыя паўтары дзве гадзіны ў паўцёмнай зале дазваляюць забыцца на побытавыя цяжкасці, апынуцца ў дзіўным свеце фантазіі. Наведванне кінатэатра, — па-ранейшаму, бадай, лепшы варыянт адпачынку, у тым ліку сямейнага. Тым больш, што кіно, яго тэхнічныя магчымасці змяняюцца літаральна на вачах. Можна ўпэўнена сцвярджаць, што праз 10 гадоў, а можа, нават, і хутчэй, падобныя ўстановы будуць працаваць зусім па-іншаму.

— **Вы маеце на ўвазе лічбавую праекцыю і стэрэа, так званае 3D?**

— І не толькі гэта. Хоць “лічбавая рэвалюцыя” будзе самай уплывовай. У Мінску яна ўжо пачалася: неверагодны поспех кінатэатра “Кіеў” — таму сведчаннем. У планах на гэты год — “Салют” і “Цэнтральны”. Плёнка, да якой мы прызвычаліся, хутка стане рырытэтам: праекцыя ў кінатэатрах будзе весціся выключна з лічбавых

носьбітаў. Сёння фільмы дастаўляюцца ў кінатэатр па пошце на спецыяльным прыстасаваным — адмысловым жорсткім дыску памерам з невялікую скрыню. Але ўжо ёсць тэхналогія, па якой карціну ў найлепшай якасці можна спампаваць непасрэдна ў кінатэатр праз касмічны спадарожнік або камп’ютэрную сетку. Відаць, будучыня — менавіта за апошняй схемай.

— **Ці адбываюцца яны на якасці саміх стужак?**

— З кожным годам фільмы становяцца ўсё больш дасканалымі з тэхнічнага боку і, на вялікі жаль, усё менш інтэлектуальна насычанымі. Трэба разумець, што кіно — відовішча, прызначанае, найперш, для адпачынку. Наша задача як пракатчыкаў — зрабіць гэты адпачынак максімальна камфортным для глядача, а выбар стужак — шырокім. Таму няспыннае развіццё матэрыяльна-тэхнічнай базы — наша галоўная мэта. Інакш можна хутка апынуцца ў аўтсайдэрах.

— **Якія ж перспектывы ў 3D? Стэрэакіно з’явілася яшчэ ў 1950-я — 60-я гады, але магістральным накірункам развіцця не стала. Ці можа пераход на “лічбу” гарантаваць 3D распаўсюджанне?**

— Усё будзе залежаць ад глядацкага попыту. Сёння, пасля трыумфальнага шэсця па свеце стужкі Джеймса Кэмерана, попыт на 3D надзвычай высокі. Касавыя зборы “Аватара” імгненна адбіліся на прапанове: калі паглядзець спіс стужак, што прапануюць вытворцы на восень гэтага года, то можна ўбачыць тры-чатыры стэрэакарціны кожны тыдзень. Калі хваля цікаўнасці да 3D не спадзе, то можна быць упэўненым, што гэтая тэхналогія будзе развівацца надалей, і праз пяць-шэсць гадоў пры праглядзе стужкі з аб’ёмнай выявай ніякіх адмысловых акулераў не спатрэбіцца. Аднак, я ўпэўнены, звычайнае двухвымернае кіно стане па-ранейшаму здымацца і паказвацца нароўні са стэрэаатраакцыёнамі.

— **Ці складана выбіраць стужкі для мінскага глядача?**

— Спецыфіка выбару стужак — у тым, што кантракты падпісваюцца звычайна за два месяцы да прэм’еры, таму адводзіцца меркаваць аб якасці будучай карціны па рэкламным роліку, а таксама па апісанні сюжэта, імёнах акцёраў... Калісьці прадаваліся гатовыя стужкі, і я заўважыў: маё меркаванне вельмі часта не супадае з меркаваннем шараговага глядача. Таму (справа ёсць справа!) часта даводзіцца браць стужку, якая асабіста мне не падабаецца, але, хутчэй за ўсё, будзе ўхвалена глядацкімі масамі. Стараюся ўспрыняць фільм вачамі таго, каму стужка прызначана.

Галоўнае — давер глядача

— **Васіль Пятровіч, наступнае пытанне — балючае для кожнага, хто зацікаўлены ў развіцці нацыянальнага кінаматаграфа: чаму беларускія стужкі пакуль не карыстаюцца вялікім глядацкім попытам?**

— Пospех любой кінаматаграфіі — найперш, у імёнах. Ніякая краіна тут не выключэнне. Згадайма той самы “Аватар”: глядач пайшоў не толькі на 3D-тэхналогію, але і на “зорнае” імя Джеймса Кэмерана. І той не расчараваў сваю публіку. Што да нашага кіно, дык яму гучных імёнаў — акцёраў, рэжысёраў — відавочна не хапае. З-за цяжкасцей на пачатку 1990-х наша кінамастацтва згубіла цэлае пакаленне творцаў. Цяпер гэта даецца ў знанкі. Тая моладзь, што прыйшла ў прафесію, яшчэ толькі робіць першыя крокі, і, трэба сказаць, даволі няупэўненыя. Глядач адвык ад самой думкі, што беларускае кіно можа быць цікавым. Давайце ўгадаем касавыя хіты Ігара Дабралюбава, Валерыя Рыбарова: глядач з задавальненнем ішоў на кіно з маркай “Беларусьфільм”. З найноўшай гісторыі можна прыгадаць толькі поспех “Анастасіі Слускай”.

Галоўная задача — вярнуць давер глядача, а гэта немагчыма без з’яўлення значных постацей. Спадзяюся, хутка сітуацыя зменіцца, і нашы стужкі будуць канкураваць з замежнымі на роўных. Ну, а мы, пракатчыкі, зробім усё магчымае, каб беларусы глядзелі беларускае кіно з камфортам і атрымлівалі адно задавальненне!

Гутарыў Антон СІДАРЭНКА
Фота Юрыя ІВАНОВА

Гукі Карэі

Традыцыйнае карэйскае мастацтва прадэманстравалі айчыннай публіцы маладыя артысты з гэтай краіны дзямі ў Рэспубліканскім Палацы культуры прафсаюзаў.

Канцэрт арганізавала Пасольства Рэспублікі Карэя ў нашай краіне, Міністэрства культуры, спорту і турызму гэтай дзяржавы і Асацыяцыя беларускіх карэйцаў.

Група валанцёраў-карэйцаў з пяці чалавек, якія выконваюць танцы, песні і музыку сваёй краіны, знаходзілася ў Беларусі цягам трох месяцаў, і дадзены канцэрт стаў заключным у іх візіце, пра што паведамлілі ў Пасольстве Рэспублікі Карэя ў Беларусі. Папулярная ў свеце вясёлая музыка самулноры (яе граюць на чатырох традыцыйных музычных інструментах), ужо захапіла жыхароў Дзяржынска, Гродна і беларускай сталіцы.

Спадалася слухачам і народная песня пансоры, якую вакаліст спявае ў дуэце з перкусіяністам. Танец з барабанам, сола на інструменце чангу, прыёмы таэквандо — каларытнае і дзіўнае для ўсходнеўрапейцаў відовішча.

Артысты адзначаюць, што ім таксама было прыемна пазнаёміцца з культурай Беларусі. І ўвогуле, у іх застанецца шмат успамінаў пра нашу краіну на доўгія гады.

Папулярны art

Выстаўка-конкурс сучаснага беларускага мастацтва, прысвечаная Эндзі Уорхалу, адкрылася ў Музеі гісторыі беларускага кіно.

“Рабі мастацтва папулярным” — такі дэвіз мае экспазіцыя, якая распачала сваю працу 6 жніўня, у дзень нараджэння гэтага знакамітага мастака, дызайнера, скульптара, рэжысёра.

Для маладых твораў, што спрабавалі сабе ў поп-арце, адбудзецца конкурс, вынікі якога падведзюць 12 жніўня, як адзначыла куратар выстаўкі Ганна Альховік. Журы, якое складаецца з членаў Беларускага саюза мастакоў, а таксама дызайнераў і фатографістаў, ацэніць работы. Асабліва цікавае конкурс выклікаў у студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў: яны прадставілі жывапіс і аб’ёмныя аб’екты ў стылі поп-арт, якімі так славіўся Эндзі Уорхал.

Пасля падвядзення вынікаў аўтары самых цікавых работ атрымаюць дыпломы і падарункі. Арганізатары ўпэўнены, што поп-арт, хоць і падаецца простым, даступным для масавай аўдыторыі мастацтвам, але мае рысы элітарнай творчасці. Пад час экспазіцыі ў музеі будуць дэманстравацца фільмы пра гэтую з’яву ў гісторыі XX стагоддзя.

Дом як эгіда

14 жніўня, у Міжнародны дзень бяздомных жывёл, Грамадскае аб’яднанне аховы жывёл “Эгіда” ўжо трэці год праводзіць у парку імя Чалюскінцаў дабрачынную акцыю “Падары ім дом”.

У гэты дзень “Эгіда” прывязе ў парк 100 жывёл, якія раней былі бяздомнымі, а зараз вылучаны, вакцынаваны, прывучаны да чалавека. Мэта мерапрыемства — знайсці ім новы дом, а таксама прыцягнуць увагу да праблемы бяздомных жывёл.

У гэты дзень вас чакаюць прывітанне арганізатараў, артыстаў і гасцей свята, конкурсы і віктарыны, канцэртная праграма. Цэлы дзень ветэрынарныя ўрачы будуць бясплатна кансультаваць. Таксама мяркуецца праца палаткі “Дапамога жывёлам”: там прапануюць пакінуць корм для каткоў і сабак, амуніцыю, лекі, напайныя лікі і ўсё, што можа спатрэбіцца для ўтрымання бяздомных жывёл.

А самае галоўнае, будучы прадстаўлены 100 жывёл — былых “беспрытульнікаў” — для пошуку ім новых гаспадароў.

Усё на свеце выпадкова

Словы **Васіля Сахарчука**
Музыка **Мікалая Сацуры**

1. Усё на свеце выпадкова,
Апроч бяроз,
Што вабяць сціпасцю
вясковай
Кранаючы да слёз.
Усё на свеце выпадкова,
Апроч трывог,
Заўчасна зломанай
падковай
Не ўпасці на парог.

Прыпеў:

Усё на свеце выпадкова,
Апроч зямлі,
Дзе гукі найзванчэйшай мовы

Праз сэрца прараслі.
Усё на свеце выпадкова,
Апроч дарогі той,
Што стала сэнсам і асновай,
І сутнасцю маёй.

2. Усё на свеце выпадкова,
Апроч сяброў,
Што ўмеюць зразумець
з паўслова
І суцяшаць без слоў.
Усё на свеце выпадкова,
Апроч сяла,
Адкуль мяне ў свет суровы
Матуля прывяла.

Прыпеў.

Прыгажосць і праца

У купалаўскім цыкле Беларускага дзяржаўнага ансамбля "Песняры" слухачы адразу адзначылі песню "Жняня". Апошнім часам яна гучала на шматлікіх канцэртах ансамбля, вынес яе калектыў і на галоўную "справаздачу" сезона — на Міжнародны фестываль мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску", дзе сёлета ў гонар Уладзіміра Мулявіна і "Песняроў" была закладзена памятная пліта на Плошчы Зорак ля ўвахода ў Летні амфітэатр. Ну, а ў жніўні гэтая песня — увогуле адна з самых актуальных.

Аўтарам музыкі выступіў Раман Козыраў — удзельнік ансамбля "Песняры", апошнім часам — яго музычны кіраўнік. Выпускнік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў па класе эстраднага фартэпіяна, ён вучыўся ў знакамітага джазавага музыканта Аркадзя

Эскіна, які сам у свой час быў "песняроўцам", супрацоўнічаў з Уладзімірам Мулявіным. Пэўна, праз такія настаўніцка-вучнёўскія "скрыжаванні" і ажыццяўляецца пераемнасць пакаленняў.

— Вершы для купалаўскага альбома, — распавёў Раман Козыраў, — падбіраў Вячаслаў Шарапаў, што ўзначальвае наш калектыў. Ён раздаў іх нам, і кожны мог прапаноўваць свае ідэі. Потым мы дэманстравалі, што ў каго атрымалася, і разам вырашалі, якія з напісаных песень возьмем у рэпертуар. Як ні дзіўна, але "Жняня" ўзнікла ў мяне пад час... Дзён культуры Беларусі ў Таджыкістане. Мы ўжо вярталіся дадому, і ніяк не маглі адляцець: рэйс адкладалі з-за надвор'я. Зірнуў я на начное неба — і раптам купалаўскія радкі ўзгадаліся. А так здарылася, што я іх у школе не вучыў,

прапусціў чамусьці, і зараз кожнае слоўца ўспрымалася не механічна, як "павінна быць", а быццам упершыню пачуе — як кажуць з чыстага ліста. Узяў у рукі гітару — і музыка нарадзілася сама, без нейкіх спецыяльных намаганняў.

— Можна, яна не зусім у "песняроўскім" стылі, але калі мы прыляцелі ў Мінск і я паказаў яе астатнім, песня спадабалася. Цягам года мы яе "абкатвалі" на канцэртах, зрабілі запіс. Дапрацавалі і з новым бэк-вакалам павезлі на "Славянскі базар у Віцебску". Я наўмысна не прытрымліваўся традыцый беларускіх жніўных песень. Бо тут на першым плане — збіральны вобраз беларускай прыгажуні, дзе прыгажосць выяўляецца праз працу. Мабыць, невыпадкова ў беларускай мове словы "праца" і "прыгажосць" пачынаюцца з аднолькавых злучэнняў літар?..

Па гэтай лініі — складзі!

Паважаныя культасветнікі!

У сённяшнім — здвоеным — выпуску прапануем папоўніць ваш сцэнарны партфель разам з нашай аднайменнай рубрыкай. Якраз распрацовак для самых розных мерапрыемстваў, мяркуючы па камандзіроўках карэспандэнтаў "Культуры" і чытацкай пошце, найбольш не стае для устаноў галіны. Сёння вашай увазе — распрацоўка мерапрыемстваў па правядзенні дажынак ад рэжысёра Міколы Макарцова, а таксама два конкурсныя сцэнарыі з Паставаў і Ганцавічаў. І, нагадваем, конкурс працягваецца! Для самых маленькіх аматараў тэатра — сцэнка ад Генадзя Аўласенкі. Музыкальную частку "Куфры" складае ўжо вядомая па канцэртах песня "Жняня" кампазітара Рамана Козырава на верш Янкі Купалы, творы Дзмітрыя Даўгалёва, Мікалая Сацуры... Працягваюць рашаць "кампазіцыйныя задачы" і аматары "Шашачнай культуры".

Да новых сустрэч!

"КУФАР-РАДЦА"

выпуск № 7 — 8 (43 — 44)

Фота Юрыя ІВАНОВА

Як сама царыца
Ў залатой кароне,
Йдзе яна ў вяночку
Паміж спелых гоняў.

3 каласкоў вяночак —
Маладосці сведка —
На ёй зіхаціцца,
Як у садзе кветка.

На грудзях шчаслівых
Каптанок ружовы,
У руцэ сярпачок
Зублены, сталёвы.

Каласкі хінуцца
Перад ёй паклонна,
Дзівіцца ігруша
На мяжы зялёнай.

Прыпеў (2 разы):
А яна — царыца —
Весела, шчасліва
Карануе песняй
Залатое жніва.

Як сама царыца
Ў залатой кароне,
Йдзе яна ў вяночку
Паміж спелых гоняў.

3 каласкоў вяночак —
Маладосці сведка —
На ёй зіхаціцца,
Як у садзе кветка.

Прыпеў (2 разы).

♩ = 115

Як са-ма ца-ры-ца у за-латой ка-ро-о-не
Йдзе я-на ў вя-ночку па-між спелых го-о-ню
3 ка-лас-коў вя-ночак ма-ла-досці, сведка
На ёй зі-ха-ціцца як у садзе кве-ст-ка А я-
на ца-ры-ца ве-се-ла шчас-лі-ва
ка-ра-ну-е пес-няй за-ла-то-е жні-ва А я-
на ца-ры-ца ве-се-ла шчас-лі-ва
ка-ра-ну-е пес-няй за-ла-то-е жні-ва
-а

БГА "Песняры" ©

Рэжысёр масавых мерапрыемстваў Мікола Маркоў неаднойчы з'яўляўся на старонках нашай газеты — і як герой публікацый, і як аўтар. Вось і сёння ён прадстаўляе чытачам не толькі зборнік сцэнарыяў "Тэатр мой — Беларусь святочная", выдадзены ў Гомелі, праз адну са сваіх работ — "Дажынкі". Мо і вы, шануюныя чытачы, выкарыстаеце цалкам або асобнымі элементамі прапанаваную распрацоўку?

Сцэнарыі тэатралізаванага свята

"Дажынкі"

Дзейныя асобы: Дыктар;
Дзяўчына; Багач;
Багатуха; Маці;
Талака; Хлопец Верасень,
Вядучыя; дзяўчаты-верасніцы,
Жыцень; сяляне, гусляр, жнеі.

Гучыць музыка ў выкананні ансамбля народнай музыкі. Дзяўчына, выходзячы са снапа з караваем, вітае ўсіх пераможцаў ураджаю.

Дзяўчына.

А мы з таго самага краю,
Зямля дзе паданні хавае.
Наш край старажытны, як казка.
Мы просім да нас, калі ласка!
Мы вам каравай уручаем
І песняй мазырскай вітаем!
Дзяўчына ўручае каравай аднаму з пераможцаў жніва.

У выкананні мастацкіх калектываў увасабляецца музычна-харэаграфічная кампазіцыя "Прывітальная" на фоне песні аб тых мясцінах, дзе праходзяць урачыстасці.

У акружэнні сваёй свету жней ад снапа выходзіць Талака — багіня жніва і ўрадлівасці: на яе галаве — вянок з доўгім белым покрывам, на шталт шалі. Талака звяртаецца да пераможцаў ураджаю.

Талака.

Я, Талака,
Сустрэць вас рада.
Як сёння тут вяскоўцаў багата,
Далі што хлеб, гародніну, садавіну
Людзям у хаты!
Ці моцны вы, здаровы?
Ці ўсе сёння вясёлы?
Вы шмат працавалі,
Аб усіх людзях дбалі.
Я, Талака, багіня жніва і ўрадлівасці, ножкамі зямельку перамерала і ўбачыла, што зжалі вы палі нязмерныя і вывезлі зернейка, агародніны, са-

Tempo di valse

1. Кру-жыц-ца, кру-жыц-ца, рвец-ца ў па-лёт та-нец а-
2. Ба-бі-на ле-та саб-ра-ла ў кру-жок і хлап-чу-
3. Пес-ня-ю зьвоп-кай, пра-свет-лай жур-бой та-нец а-

сен-ніх ліс-точ-каў. Кру-жыц-ца лёг-ка і наш ка-ра-
жоў, і дзяў-ча так. Кру-жыц-ца ў не-бе бар-во-вы ліс-
сен-ні іс-крыц-ца. Ба-бі-на ле-та, мы хо-чам з та-

год яр-кім кля-но-вым ліс-точ-кам. Кру-
ток, це-шчы-ца з на-ша-га свя-та.
бой доў-га яш-чэ ве-ся-ліці-ца.

жыц-ца, кру-жыц-ца, рвец-ца ў па-лёт,
кру-жыц-ца лёг-ка і наш ка-ра-год.

Кру-жыц-ца, кру-жыц-ца, рвец-ца
ца ў па-лёт, кру-жыц-ца лёг-ка і

наш ка-ра-год. // год.

Танец асенніх лісточкаў

Словы Уладзіміра Пецюкевіча
Музыка Дзмітрыя Даўгалёва

Кружыцца, кружыцца, рвецца ў палёт
Танец асенніх лісточкаў.

Кружыцца лёгка і наш карагод
Яркім кляновым вяночкам.

Прыпеў:

Кружыцца, кружыцца, рвецца ў палёт,
Кружыцца лёгка і наш карагод.

Бабіна лета сабрала ў кружок
І хлапчукоў, і дзяўчатак.

Кружыцца ў небе барвовы лісток,
Цешыцца з нашага свята.

Прыпеў:

Кружыцца, кружыцца, рвецца ў палёт,
Кружыцца лёгка і наш карагод.

Песню звонкай, прасветлай журбой
Танец асенні іскрыцца.

Бабіна лета, мы хочам з табой
Доўга яшчэ весяліцца.

Прыпеў:

Кружыцца, кружыцца, рвецца ў палёт,
Кружыцца лёгка і наш карагод.

Палётна-“ўлётны” вальс

Патанцаваць з прынцам марыла, мабыць, кожная дзяўчынка. А з восеньскімі лісточкамі? Паспрабуйце — у вас абавязкова атрымаецца! Бо пад песню Дзмітрыя Даўгалёва вы, самі таго не заўважаючы, пачнеце вальсіраваць.

— Гэта менавіта той танец, — усміхаецца кампазітар, — які марыць выканаць палова жыхароў Беларусі, стомленая летняй спёкай. Калі ж сур’ёзна, дык мяне ў гэтым вершы падкупіла менавіта танцавальная ідэя. Мяне заўсёды вабяць вобразныя алегорыі, паэтычныя параўнанні, нечаканыя асацыятыўныя шэрагі. Так і тут: лісце — не падае. Бо любое падзенне звычайна асацыіруецца з чымсьці негатыўным: разбітымі каленкамі, фінансавымі неспадзяванкамі, стратай былых пазіцый. Лісце ж — танцуе. Адрозненне вачыма ўзнікае кружэнне бальных пар, а ў душы нараджаецца адчуванне палёту. Такі стан — лёгкага, прыемнага “галавакружэння” і палёту — мне і хацелася перадаць у гэтай песні. Зрабіць гэта было не цяжка, бо ўжо ў самой рытміцы вершаў быў закладзены трохдольны метр вальса.

— **Мабыць, вы і самі танцуеце? Ці ў дзяцінстве бацькі аддавалі “на танцы”?**

— Танцуюць абедзве мае дачкі: ходзяць у школу мастацтваў. Ім вельмі падабаецца, нават — занятакі ля станка, якія, здараецца, некаторым дзецям уяўляюцца не такімі цікавымі, як да прыкладу, скокі на дыскатэцы. Сам я не танцую, але з дзяцінства люблю танцавальную музыку і, шырэй, музыку, звязаную з рухам. Танец для мяне — гэта сімвал прыгажосці. І — найцудоўная з’ява мастацтва! А ў спалучэнні з песняй — стан, калі душа спявае ды яшчэ і лунае ў вальсавых мроях.

Святкаванне дажынак са сваімі пэўнымі звычаямі ўвайшло ў традыцыю нашага народа яшчэ са старажытнасці. З цягам часу ў гэты рытуал уплталіся новыя, сучасныя, фарбы і матывы.

Свята дажынак, або ўраджаю, сёння — гэта паэтычны гімн працы вяскоўцаў, натхненне іх на новыя поспехі. Таму галоўнай ідэяй у свяце ўраджаю павінна быць жыццёвая з’ява: услаўленне чалавека працы, носьбіта самай ганаровай прафесіі на зямлі — хлебароба.

Свята, народжанае жыццём, неабходна ўвасабляць з дапамогай розных сродкаў мастацкай творчасці. Яно павінна адлюстроўваць працоўныя традыцыі. Адным з фрагментаў святочнай дзеі можа стаць даніна памяці хлебаробам мінулых дзён і ўспамін аб тым нялёгкім шляху, які прайшлі нашы далёкія папярэднікі, здабываючы лусту хлеба. Багацце розных жыццёвых эпізодаў, фрагментаў, рытуалаў будзе надаваць святу глыбіню, каларыт, шматобразнасць мастацкіх форм. І ўсё гэта будзе вылівацца ў тэатралізаванае панарамнае відовішча.

Па дадзеным сцэнарыі было пастаўлена свята ў горадзе Мазыры, але ён можа быць выкарыстаны ў іншых гарадах, мястэчках, вёсках Беларусі.

У дзень свята ў горадзе або вёсцы ігравыя пляцоўкі, цэнтральная плошча і галоўная пляцоўка — у святочным мастацка-дэкаратыўным убранні. На флагштоку — Дзяржаўны сцяг Рэспублікі Беларусь.

давіны пуды і вазы незлічоныя ў нашы засека ўсеагульныя.

Я дарую талаковыя вянкi таму, хто сёння ў нашым святочным ураджайным мазырскім даму!

Жнеі падносяць героям ураджаю вянкi і ўскладаюць іх ім на галовы.

З-за снапа на кані выязджае Жыцень — бог восені: на галаве ў яго — карона з жытніх каласоў. У руках ён трымае сноп.

Жыцень.

Вітаю вас,

Вітаю вас я,

Зямелькі нашай усіх рупліўцаў,
Якія і ў будні, і ў святы

Ўбіралі ўраджаі з палёў заўзята!

Я, Жыцень, — бог восені, прыношу людзям ураджаю ўсялякага ў хаты і двары. На працягу лета я на сваім кані Серпені аб’язджаў палі і агароды, глядзеў, як усходзяць пасевы, аглядаў, па восені ці ўсё добра прыбрана, і не знаходзіў на жніўніку пакінутых каласоў і на поляйку вераснёўскіх дароў.

Вы дбайна папрацавалі, як і належыць добрым гаспадарам,

таму сёлетнім ураджаем няхай вас парадуюць мае дзеці: сын Верасень і дочкі — верасніцы!

Хлопец Верасень падносіць кош дароў восені і частуе герояў ураджаю, дзяўчаты-верасніцы частуюць іх рознымі прысмакамі, агароднінай, садавіной, што знаходзяцца ў іх на падносах.

Да пераможцаў ураджаю выходзіць Багач — мажны селянін з поўнай лубаю жыта і свечкаю ў ёй.

Багач. Я рады з вамі павітацца і па ўсёй шчырасці прызнацца, што я, Багач, насыпаў поўную лубу жыта ад вашых першых зажыначных каласоў. Я хадзіў па ўсіх хатах і пакідаў на покуце зернейкі: гэтым я прыносіў дабрабыт і шчасце ў кожны дом. Дык няхай жа і ў вашых хатах будуць дабрабыт і шчасце!

Багач падыходзіць да герояў ураджаю і асыпае іх зернем з лубы. Вітае пераможцаў ураджаю і Багатуха — мажная кабета з двума кошыкамі дароў восені і з вяжанкаю рознай агародніны і садавіны на шыі.

У цэнтры плошчы — дэкаратыўны, па-мастацку аформлены вялікі сноп свята ўраджаю.

На цэнтральнай плошчы ў запісе гучыць народная музыка, а таксама песні беларускіх кампазітараў на тэмы працы і ўраджаю.

На цэнтральнай вуліцы адбываецца пастраенне ўдзельнікаў тэатралізаванага святочнага шэсця ў наступным парадку: персанажы беларускай міфалогіі, звязаныя з ураджайнасцю; духавы аркестр; героі жніва і ўраджаю ад кожнага раёна са сваімі харугваносцамі; дзяўчаты з караваямі і мастацкія калектывы.

Уборачная тэхніка знаходзіцца на адной з вуліц і падрыхтавана для праходжання парада па цэнтральнай плошчы. У суправаджэнні дыктарскага тэксту праходзіць яе парад, затым яна праязджае да выставачнай пляцоўкі.

Пад музыку духавога аркестра і музычныя напевы мастацкіх калектываў тэатралізаванае шэсце ўступае на плошчу. Пры ўваходзе міфалагічныя персанажы накіроўваюцца да снапа; духавы аркестр больш імклівым крокам праходзіць да флагштока; калона герояў ураджаю крочыць па левай частцы плошчы і паварочваецца да цэнтру плошчы; харугваносцы становяцца за пераможцамі жніва. Мастацкія калектывы ад кожнага раёна абрамляюць левую і правую часткі плошчы.

Багатуха.

Добры дзень вам, госцейкі,
Заезджыя і заходжыя!

Зычу ўсім вам шчасця

І добрай долі,

Каб не было ў вас бяды ніколі!

А я — цётка Багатуха,

У мяне не толькі медавуха,

А і морква, буракі,

Памідоры, агуркі,

І капуста, часнакі, —

Усяго ў мяне даволі.

Урадзіла, як ніколі,

Таму рада ўсіх вітаць

І палескай нашай песняй

Ад душы пачаставаць!..

Гучыць песня “Жураўлі на Палессе ляцяць”. Выконваецца харэаграфічная кампазіцыя. Затым танцоры і дзяўчаты з лентамі “Героі ўраджаю” выстройваюцца ў жывы калідор, які праходзіць па левай частцы амфітэатра.

Гучыць дыктарскі тэкст услаўлення перадавікоў ураджаю.

Дыктар. Паважаныя госці і ўдзельнікі свята, сёння мы ўслаўляем тых, хто сваімі мазолістымі рукамі змагаўся за вялікі ўраджаі. Але сёння на свяце прысутніча-

Дожджык

юць лепшыя з лепшых. Яны — перад вамі. Мы выказваем ім вялікую падзяку, віншуем і ў знак павагі ў гэтую ўрачыстую хвіліну завязваем ім ганаровыя стужкі.

Дзяўчаты пад музыку і дыктарскі тэкст завязваюць ганаровыя стужкі героям ураджаю. Дыктар запрашае перадавікоў жніва зняць адведзеныя ім месцы ў амфітэатры. Харугваносцы з харугвамі адыходзяць на правы бок пляцоўкі, на зялёнай зоне ў спецыяльныя прыстасаванні ўстаўляюць харугвы.

На галоўнай пляцоўцы праходзіць пралог свята. Выконваецца літаратурна-музычная кампазіцыя “Будзем сеяць і жаць, беларусы!”.

Гучыць старажытная музыка, на яе фоне дыктар чытае ўступны тэкст.

Дыктар. Шмат на нашай зямлі адбылося падзей,

Адкуль памяць далёкую людзі нясуць.

Бохан хлеба жытнёвы дае нам надзею

І ў мінуўшчыну нас запрашае зірнуць.

З глыбіні сцэны выходзіць гусяляр і грае на гусялях.

Гусяляр.
Гой есі, ты, радзіма-зямля,
Твой абшар неабсяжна шырокі,

Дзе на пушчах, лугах і палях
Бачны Прыпяці вольнай прытокі.

Гой есі, ты, палеская зямля,
Ты і хлебна, і рыба, і пчольна.
Усё багацце тваё незлічона,
Слухай песню свайго гусяляра...

Гусяляр паварочваецца спінай да глядачоў і павольна, пад гукі гусяляў, ідзе ўглыб сцэны.

На іншым фрагменце музыкі з глыбіні сцэны з’яўляецца паляшук з лубаю праз плячо.

Паляшук. Мы, палешукі-пасяленцы, ля ракі Прыпяці мусілі сабе жытло шукаці, каб род свой

прадоўжыць ад веку. Мы прыйшлі са старажытных дзён вякоў мінулых. Мы, палешукі, працавітыя і свабодалюбівыя людзі, зямельку сваю палескую, карміцельку нашу, палівалі слязьмі і потам...

Пад музыку выходзяць палешукі і паляшукі і ў пластычных руках сеюць, жнуць, малоцяць збажыну. Калі ж у іх з’яўляецца першы Бохан хлеба, яны весяляцца.

Затым выходзіць жанчына-маці з каласкамі ў руках, спяваючы жніўную песню.

М а ц і.
Не палі агнём гэтак, сонейка,
Не калі мне ног так, аржонейка.
Цяжка спіну гнуць спрацаваную,
Каласкі збіраць павалаяныя...

Я, жанчына-маці, заўсёды дбала аб тым, каб накарміць сваіх дзяцей, уставала яшчэ да ўсходу сонца, паліла ў печы, пякла праснакі, і дзеці з гарачай патэльні выхоплівалі іх і елі. Я была шчаслівая, калі бачыла ўсмешкі сваіх дзяцей.

Выходзіць на сцэну ансамбль, і на фоне ўступу песні “Братка-беларус” гучыць дыктарскі тэкст.

Дыктар. Будзем сеяць, беларусы,

На ўсход сонца чыстым зернем...

Прыйдзе рунь да нас з расою,

Стане поле каласіца,
Ляжа шоўкавым абрусам.
Будзем сеяць, беларусы!
Закрасуе буйна збожжа,
Нас ніхто скарыць не зможа!

У выкананні ансамбля гучыць песня “Братка-беларус”.

Пад час афіцыйнага адкрыцця свята на сцэну выходзяць вядучыя, вітаючы ўсіх герояў ураджаю і прысутных на свяце. (Музычная застаўка пад фанаграму — лейтматывам.)

Вядучыя. Добры дзень, паважаныя нашы госці і жыхары! Мы шчыра вітаем вас на нашым свяце ўраджаю!

Вядучыя. Яно прыходзіць да нас, калі яшчэ толькі пачынаюць палаць кляновыя пажары залатой восені. Яно прыходзіць да хлеба-робаў у той самы момант, калі пакідае поле апошні камбайн, калі машыны перавязуць з такоў збожжа новага ўраджаю. А затым адвечна і радасна ўздыхнуць хлеба-робы. І вось гэтая вялікая сялянская сям’я сёння сабралася на свяце. І кожны з вас прыгадвае ў думках перажытую слотную, пыльную, бяссонную ўборачную пару. Ураджай — сабраны, час і герояў яго ўшаноўваць, і песні спяваць!

Вядучыя. А ўшаноўваць у нас сёння ёсць каго: гэта тыя людзі, якія сваёй самаадданай працай

што ні кажыце, а дожджык — папраўдзе вечная тэма ў жыцці і мастацтве. А ў такую спякоту, як сёлета, яшчэ і надзвычай актуальная. Але калі ў дарослых дождж або яго адсутнасць выклікаюць хваляванні пра ўраджай, а кроплі часта асацыіруюцца са слязьмі, дык для дзяцей дождж — гэта, найперш, лужыны. А значыць — возера або мора, якое ты пераадольваеш не менш як капітанам.

Тэхналогія “дажджападу”

— Я ўжо неяк казаў, — распавёў кампазітар Дзмітрый Даўгалёў, — што з паэтам Уладзімірам Пецюкевічам мы задумалі цыкл песень для дзіцячага садка. Іх ужо больш за дваццаць, і ўзнікаюць усё новыя і новыя тэмы — дзякуючы і самому паэту, якому ўжо 67 гадоў, і маім уласным дзеям. Я ў іх заўсёды цікаўлюся, пра што ім цікава было б слухаць і пра што яны хацелі б спяваць самі. Таму, можна сказаць, прапановы зыходзяць непасрэдна ад спажывоў.

Ёсць у нас такія сучасныя тэмы, як, да прыкладу, камп’ютэр (дарэчы, “К” публікавала гэтую песню). Але, пры ўсіх новых тэхналогіях, дожджык і сонейка яшчэ ніхто не адмяняў. Іншая справа, што спяваць пра іх хочацца не толькі так, як спявалі мы, нашы бацькі і дзяды, але і па-новаму.

У рэшце рэшт, усе дзеці лётаюць па лужынах, пускаюць караблікі, прыходзяць дадому мокрымі ды задаволенымі, але кожнае пакаленне робіць гэта па-свойму. Калі я, да прыкладу, у свой час вымяраў лужыны на глыбіню, дык мае дзеці носяцца па іх на веласіпедзе, узнікаючы фантавы пырскаў і адчуваючы сябе не менш як уладарамі казачных вадаспадаў. Калі наша пакаленне запускала звычайныя караблікі, дык мой сын — ужо караблікі з маторчыкам. Але сутнасць з-за гэтага не змяняецца. Бо чалавек — дзіця прыроды, і застанеца такім назаўжды.

**Словы Уладзіміра Пецюкевіча
Музыка Дзмітрыя Даўгалёва**

Дожджык, дожджык,
прыпусці,
Так хачу я падрасці
І караблік папяровы
Па вадзе пусціць.

Прыпеў:
Па вадзе, па вадзе,
Па вадзе пусціць!

Пабягу я ўслед за ім,
І махну рукой: — Плыві,
Ты плыві, плыві далёка,
Карабелька мой.

Прыпеў:
Карабель, карабель,
Карабелька мой!

Так хачу я, так хачу
Капітанам смелым
быць —
Па марах, па акіянах
Караблі вадзіць!..

Прыпеў:
Караблі, караблі,
Караблі вадзіць!

Дожджык, дожджык,
прыпусці,
Так хачу я падрасці
І караблік папяровы
Па вадзе пусціць.

Прыпеў:
Па вадзе, па вадзе
Па вадзе пусціць!

Ілюстрацыя: № 32 7 — 13 жніўня 2010 г.

На суісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь

Выстаўка графікі беларускага мастака Паўла Татарнікава працуе ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва. Для многіх гледачоў гэтая падзея была доўгачаканай: вялікая экспазіцыя знаёміць з яго творчасцю за апошнія дзесяць гадоў.

Графіка без “свавольстваў”

Асаблівую ўвагу варта звярнуць на серыю работ “Брама мінулага”, якую Беларускі саюз мастакоў і Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў вылучаюць на суісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь 2010 года ў галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры.

Паданні і рэальныя гістарычныя падзеі, помнікі Беларусі і краіны, ілюстрацыі да замежных твораў — усе тэмы адлюстраваны аўтарам вобразна і дакладна. Мы

П.Татарнікаў. “Пане Кяханку”.

бачым бездакорныя графічныя лісты, без абстрактных “свавольстваў” або недакладнасцей, на якія часта штурхае непаслухмяная акварэль (у мастака яна — ціхая “служба”), аднак вока затрымліваецца не на гэтым. Ад аднаго твора да другога пераходзіш з захваленнем ад стылю мастака: тут — іранічны гумар у выяўленні казачных герояў, шчырыя пачуцці

на тварах асоб, колеравая гармонія. Зялёны, бы трава, карычневы, бы зямля, чырвоны, бы заход сонца, — любімыя ў палітры мастака, і яны вельмі пасуюць самому вобразу нашай зямлі.

“Мы маем сапраўды адметнага майстра, што можа годна прадставіць нашу краіну на любым узроўні за мяжой, — адзначыў на вернісажы калега Татарнікава, графік, намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў Рыгор Сітніца. — Выбраць мастака, які дастойны прэміі, заўсёды вельмі складана, але тут Саюз не сумняваўся: большасць прагаласавала аднадушна, каб падтрымаць менавіта гэтую кандыдатуру”. Мастацтвазнаўца Міхаіл Баразна заўважыў: “Работы Паўла Татарнікава — гэта вынік вельмі глыбокай працы інтэлекту і таленту. І хоць манера яго — класічная, на выстаўцы можна заўважыць нечаканыя творы з арыгінальнай кампазіцыяй”.

У экспазіцыі, акрамя серыі “Брама мінулага” (1998 — 2008 гг.), можна ўбачыць ілюстрацыі да кнігі Джона Мэцьюза “Артур — кароль Альбіёна” (2006 — 2007 гг.), серыю “Уладары і дойліды Гародні” (2008 — 2009 гг.).

П.Татарнікаў. “Соф’я Гальшанская”.

Вуліца, якая глядзіцца ў люстэрка

У Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва працуе выстаўка графікі “Belart.by. Маладыя мастакі Беларусі”. Экспазіцыя вясной распачала Дні культуры Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі.

Т.Радзівілкі. “Шпацыр”.

Сказаць шмат праз малое, “падгледзец” нешта, чаго ніхто больш не ўбачыць у такім ракурсе, зрабіць унікальнае абагульненне — ці не ўдача ўсё згаданае для мастака? Такія рысы твораў можна заўважыць ва ўсёй экспазіцыі ў музеі: яна не мае ніводнай павярхоўнай работы. Выстаўка сабрала цікавых маладых аўтараў, якія мелі на мэце сказаць — і сказалі — новае слова ў айчынай графіцы, як у тэмах, так і ў тэхніцы. Мастакі адлюстравалі сумныя, напружаныя і спакойныя моманты жыцця, паспрабавалі стварыць разумную казку або павойму разгадаць пэўную філасофскую загадку...

Мала тут дэкаратыўных элементаў, імкнення да прывабнасці... Так, нагадвае габелен графічны аркуш Настасі Дунец “Заслона”, што змяшчае ў сабе элементы фігуратыўнага і нефігуратыўнага мастацтва. Моцная энергетыка — у лаканічным дыптыку Ганны Ціханавай “Канатаходцы”, чья выразнасць выяўляецца пры дапамозе процілеглай манеры: ламаных ліній, халодных колераў, наўмыснай рэалістычнасці. Жаночыя і мужчынскія пальцы — белае на цёмным фоне — паказваюць эмацыйнасць характару: вытанчанасць і моц, палкія ўзаемаадносіны, жаданне зрабіць свой пункт гледжання адным з магчымых.

II Мінская міжнародная біенале “Colorfest” у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі дорыць магчымасць аматарам жывапісу паназіраць за сучаснай творчасцю яркіх мастакоў Еўропы і пабачыць новыя работы айчынных аўтараў. Рэалістычныя і сюррэальныя, нефігуратыўныя, стрыманыя ў колерах і з безліччу адценняў — эпітэтаў да гэтых твораў можна падабраць шмат. Становіцца нават шкада, што многія гараджане, якія не змогуць наведаць бібліятэку ў час летніх адпускоў, не ацэняць гэтыя работы і высокі статус галерэй установы.

У кожнага — свая фантастыка

Буяннем фарбаў, колеравымі выбухамі, што апраўдваюць назву экспазіцыі, сустракаюць палотны італьянскага мастака Віторыя Сода. Можна пашукаць у сюжэтах будучыню або сучаснасць, можна проста падзівіцца на эмацыйныя ўсплэскі “кіслотных” адценняў, якія нельга сумясціць у жыцці, аднак работы — запамінаюцца. І патрэбна некалькі імгненняў, каб выслабніцца ад іх “атакі” і перайсці да прагляду карцін наступных твораў. А з работ беларускіх аўтараў найбольш нечаканымі па каларыстыцы падаліся карціны Кацярыны Сумаравай (паліпціх “Панарама года”). Чаму? Паспрабуйце выявіць канкрэтныя рэчы праз абстрактнае, маючы ў якасці інструмента толькі тоны і іх адценні... Маладая мастачка зрабіла гэта надзвычай эстэтычна, тонка і выразна.

Р.Бенвенуцці. “Сон”.

Украінскі творца Антон Логаў скарыстаў у сваіх работах толькі чорны, карычневы і шэры колеры, аднак яму для ўздзеяння не патрэбна “квецень”. Адчуванне закінутасці, небяспекі гучыць з яго палотнаў. Міжволі настройваецца на сур’ёзны лад, калі ўглядаешся ў “Партрэт персідскай дзяўчыны”, выкананы мастаком з Бахрэйна Абасам Аль Масаві. А вось партрэтныя работы іншых твораў скіраваны на тое, каб упрыгожыць прастору, нібыта зрабіўшы яе мякчэйшай.

Так, своеасаблівы, крыху дзіўны, падыход да выявы жанчыны паказвае Патрыцыя Команд. Работы Рыкарда Бенвенуцці — вельмі высокай якасці, больш набліжаныя да сучаснасці, вытанчаныя, нібы выдыхаючыя эратызм.

Асобную экспазіцыю ў галерэі “Атрыум” складаюць творы італьянца Рафаэля дэ Роза, які прапаноўвае нам трапіць у мінулае (што, дарэчы, нагадвае фэнтэзі або камп’ютэрную гульню). Ён — майстар у кампазіцыйнай пабудове твораў. А ў адказ можна прывесці работы айчынай мастачкі Таццяны Кандраценка, якая вельмі смела эксперыментуе з размяшчэннем невялікіх выяў людзей, аб’ектаў у аб’ёмнай прасторы: яны скачучы, лунаюць у паветры. У кожнага мастака — свая фантастыка.

П.Команд. “Дзіўная кампанія”.

В.Нікішына. “Цень”.

У афортах Юрыя Якавенкі незвычайна арганізавана прастора: яго асобныя творы — быццам фрагменты адной вялікай мазаікі, што прысвечана старажытным міфам. Дакладнасць дэталей і своеасаблівая фантазія мастака прымушаюць затрымацца каля твораў, і хочацца іх павялічыць, каб лепш разгледзецца дробныя элементы. Работа “Адлюстраванне” Соф’і Піскуп, на якой — гарадская вуліца, бы ў люстэрка, глядзіцца ў ваду, па словах аднаго з наведвальнікаў выстаўкі, прываблівае сваёй натуральнасцю, задуменнай атмасферай. А аркушы “Той, які сядзіць” і “Шпацыр” Таццяны Радзівілкі запрашаюць гледачоў “дадумваць” адчуванні і развагі за герояў, каго мы можам бачыць толькі часткова...

Матэрыялы паласы падрыхтавала Алена САБАЛЕЎСКАЯ

Цяперашні “балетны шлях” тэатра — гэта, насамрэч, вяртанне даўно забытага старога. Сапраўды, дзесяцігоддзе таму “Жызель” неаднойчы паспяхова вывозілася на гастролі ў Швейцарыю. У тэатры актыўна ставілася не толькі крыху адаптаваная балетная класіка — тут быў узят курс на сучасную харэаграфію. І шматлікія пастаноўкі тады пачаткоўца, а цяпер сусветна вядомага харэографа Радзі Паклітару рабіліся з’явамі культуры нумар адзін у межах не толькі тэатра, але і ўсёй краіны. У 2002-м быў пастаўлены і “Мефіста”. Гэты балет стаўся дыпломнай працай У.Іванова, які, як раней і Р.Паклітару, заканчваў Беларускаю дзяржаўную акадэмію музыкі па класе народнага артыста СССР, прафесара Валянціна Елізар’ева.

Тагачасны “Мефіста” быў зусім іншым! Цяперашняя прэм’ера, сціпла пазначаная ў афішы ўсяго толькі як “новая версія”, у параўнанні са старой мае куды больш адрозненняў, чым супадзенняў, паўтораў, паралелей. У ёй змянілася ўжо само балетнае лібрэта і, адпаведна, зусім

мадскай свядомасці. З аднаго боку, у любой справе ўзрастае важкасць фінансавага складніка, якому за савецкім часам не надавалася асаблівай увагі. З другога ж — паўставалі невырашальныя пытанні: да прыкладу, як дзеля грошай не прадаць душу (невывадкова галоўным лейтматывам была тэма знакамітых Куплетаў Мефістофеля з оперы Ш.Луно)? Доктар Фа ў былой беларускай версіі быў хірургам. І прымаў умовы (дакладней, трапляў у пастку) грашовага магната Мефіста дзеля выратавання каханай Марго. Вынікам любога рашэння Фауста становілася ахвяра. Па сутнасці, герою заставаўся выбар паміж уласным жыццём і жыццём каханай. Атрымлівалася “трагедыя ў квадраце”, з якой не было выйсця.

Цяперашні балет — з тым адкрытым фіналам, што схіляе гледачоў “дадумваць” хэпі-энд. Дый Фауст, ператвораны з навукоўца ў звычайнага Юнака, выбірае не паміж жыццём і смерцю, а паміж каханнем і падманкай: стомлены забаўкамі, Мефіста запальваецца жаданнем разбу-

най оперы Я.Глебава. Дый у мюзікле У.Кандрусевіча “Джулія” была красамоўная сцэна “Людзі-манекены”.

Але справа не ў тым, што сюжэтныя перыпетыі выкарыстоўваліся ўжо неаднойчы, а ў тым, што новы спектакль не дадае ў распрацоўку тэмы нічога новага. Больш за тое: замест былой філасофскай прытчы ўзнікае трывіяльны любоўны трохкутнік — гэтка меладрама з прабліскам святла ў канцы тунеля. Балет не вымушае думаць, разважаць — ён дэманструе відовішча, хай і не зусім забаўляльнае. І гэта таксама не столькі “аўтарскі” недахоп, колькі “адмеціна” часу: лічыцца, што менавіта такіх спектакляў, больш лёгкіх і светлых, чакае сёння сярэднестатыстычны глядач.

Ды ўсё ж падобнае “рэдагаванне”, звязанае не з унутранай патрэбай мастака ўдасканаліць прафесійны бок свайго твора, а з імкненнем адпавядаць часу, звычайна не бывае на карысць мастацкасці. Так і тут: іншы драматургічны расклад, перанос фрагментаў першай дзеі ў другую і наадварт парушэньне агульнай драматургіі. Культурна-эстэтычнае становішча фінал першай дзеі. Другая ж, нягледзячы на такія ўдалыя, з харэаграфічнага пункта гледжання, нумары, як Адажыю Юнака і Марго, значна ёй прайграе. Бо замест яшчэ больш напружанага драматургічнага развіцця тут пануе экспазіцыйнасць. Музыка часам не адпавядае харэаграфіі, харэаграфія — зместу лібрэта. Бо, да прыкладу, пластыка былой Марго, папраўдзе закаханай, з тонкімі душэўнымі пэмкненнямі, аддадзена Марго-марыянетцы. Пралог і фінальная сцэна вырашаюцца не ўласна танцавальнымі, а пластычнымі сродкамі, прыдатнымі для драматычнага тэатра. Фінал, да таго ж, залішне хуткаплынны, як дарчы, і ўся другая дзея. У выніку вобраз Дзяўчыны (у першай версіі, нагадаем, такога персанажа ўвогуле не было) так і не атрымлівае хоць якой-небудзь запамінальнай рысы, акрамя жэста, што яшчэ ў пачатку спектакля намякае на цяжарнасць.

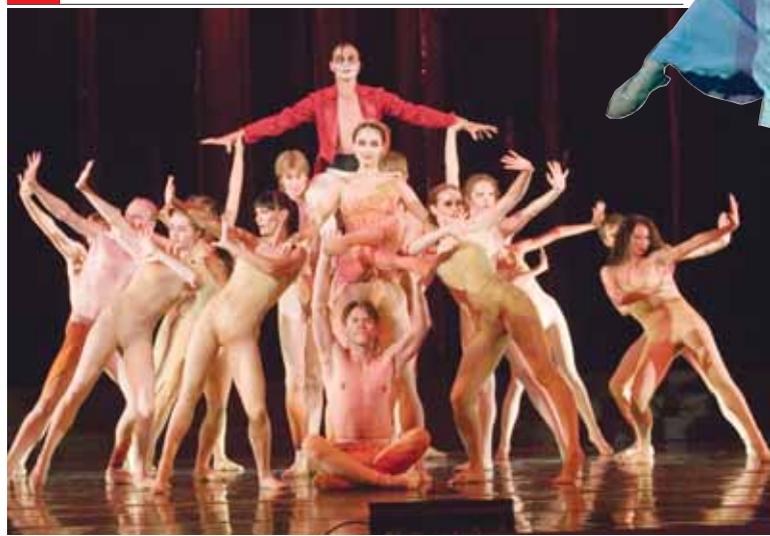
Тым не менш, з’яўленне на афішы тэатра паўнаважнага двухактовага балета можна расцэньваць толькі са станоўчага боку — як абсалютны крок наперад. Для кожнага з артыстаў удзел у гэтым спектаклі — своеасабліва праверка на прафесіяналізм і валоданне разнастайнай стыльвай палітрай. І яны з поспехам вытрымліваюць гэты іспыт. Віталь Краснаглаз, артыст з выдатнай школай і яркім тэмпераментам, малюе Мефіста гэтым жорсткім, безапеляцыйным цынікам. Рыгор Крукоўскі (Юнак) акцэнтнае душэўныя ваганні героя. Складаней даводзіцца звычайна лірычнай, кранальнай Рыне Івакіры, бо з-за рэдагавання харэаграфіі “лялечная” тэма ў пластыцы яе Марго праведзена непаслядоўна. У тым жа Адажыю паверыць у тое, што геранія — манекен, не дазваляюць ні харэаграфія, ні музыка. Аркестр пад кіраўніцтвам Мікалая Макаравіча пачувае сябе ўпэўнена, рознастыльвыя фрагменты гучаць аднолькава пераканаўча. Сцэнаграфія Дзмітрыя Мохавы, зробленая па “астаткавым” ад мінулага спектакля прычыне, уражае такім “фірменным” прыёмам, як чалавечыя цені на задніку, што істаюцца з боку ў бок у сцэне д’явольскага балю. Выкарыстанне ж відэапраекцыі, пазычанай з культавай замежнай стужкі, выглядае незразумелым дадаткам, бо зварот да любых мастацкіх сродкаў павінен быць апраўданым і паслядоўным.

У новым сезоне ў партыях Марго і Юнака плануецца выхад Юліі Дзятко і Канстанціна Кузняцова — неперарызыдных салістаў першай версіі “Мефіста”. Ці дасягнуць яны колішняй трагедыянскай сваіх герояў? Убачым!

Фота Ігара КУЗНЯЦОВА
На здымках: сцэны з балета “Мефіста”.

Доктар Фа, які стаў Юнаком

Канец сезона ў Беларускім дзяржаўным музычным тэатры аказаўся надзвычай насычаным, прычым як адміністратывымі падзеямі, звязанымі са зменай кіраўніцтва, так і творчымі, выкліканымі “намацваннем” далейшых шляхоў. Прыемна, што сярод тых шляхоў знайшлося месца і для вечара беларускіх сімфанічных прэм’ер (чаго раней у тэатры ніколі не было), і для цыкла шэдэўраў сусветнай сімфанічнай класікі пад кіраўніцтвам самога маэстра Аляксандра Ансімава, і для балетнай прэм’еры — двухактовага “Мефіста” (“Разбуральніка Душ”) з музыкай Уладзіміра Кандрусевіча ў пастаноўцы Уладзіміра Іванова.

іншым стаў філасофскі сэнс спектакля. Усё ж астатняе, у тым ліку паслядоўнасць нумароў, новыя музычныя фрагменты, змены ў харэаграфіі і сцэнаграфіі, — усяго толькі наступствы прынятага У.Івановым рашэння адмовіцца ад ранейшай сюжэтнай лініі. Колішняе лібрэта належала знакамітай Юліі Чурко — доктару мастацтвазнаўства, знакамітаму балетнаму практыку, тэарэтыку і крытыку. Але цяперашні адыход ад яго — зусім не сведчанне нейкіх непаразуменняў паміж пастаноўшчыкамі, а, хутчэй, яркі адбітак зменлівага часу. Легенда пра Фауста, вядомая з часоў Сярэднявечча і ўзросшая да энцыклапедыі жыцця і смерці ў паэме Гётэ, заўсёды была самай беспамылковай лакмусавай паперкай, што вызначала асноўныя маральныя дyleмы і эстэтычныя каардынаты той або іншай эпохі. Здаралася, гісторыя аказвалася ўсяго толькі сном, убачаным Фаустам як папярэджванне Нябесаў. А ў некаторых версіях перамога ўвогуле заставалася за Фаустам.

Музыка балета была створана У.Кандрусевічам у часы перабудовы, паводле яе ў 1995 годзе ўжо ставіўся балет у Ніжнім Ноўгародзе. Беларускі “Мефіста” аказаўся куды больш канцэпцыйным, адлюстроўваў надзвычай актуальныя змены ў гра-

рыць шчасце закаханых і падсоўвае Юнаку марыянетку Марго ў выглядзе прыгожай дзяўчыны. Калі ж той, нарэшце, разумее, што яго абранніца — лялька, дык страчвае розум. І кінутая каханая зноў прыходзіць да яго — ці то ў марах, ці то папраўдзе, каб вярнуць да жыцця.

Што ні кажыце, а новая версія мае надта шмат паралелей і адгалінаванняў у сусветнай мастацкай прасторы. Бо тут — і балет “Капелія” Л.Дэліба, упершыню ў нас пастаўлены яшчэ ў 1920-я гады на Купалаўскай сцэне (тады — БДТ), і опера “Казкі Гофмана” Ж.Афенбаха, што ўвасаблялася ў 1941-м і 1983-м, і міф пра Пігмаліёна, прачытаны і “перачытаны” на розны лад, і нават усялякі паганскія забавоны, паводле якіх старадаўнім лялькам ніколі не малявалі твары, і, вядома, знакамітыя “Шчаўкунок”, “Стойкі алавыны салдацік” — ці то казкі, ці то рамантычныя аповеды пра сілу кахання, здольную надзяліць цацку жывой чалавечай душой.

У пастаноўцы новага “Мефіста” ўзнікаюць і відавочныя “спасылікі” на “Майстра і Маргарыту”: манекены паўставалі і ў колішнім спектаклі Дзяржаўнага тэатра лялек Беларусі (між іншым, з музыкай У.Кандрусевіча), і ў пастаноўцы аднаймен-

На мінулым тыдні нашу краіну наведаў Прэзідэнт Сірыі Башад Асад. А за некалькі тыдняў да гэтага па ініцыятыве і пры падтрымцы Пасольства Рэспублікі Беларусь у Сірыйскай Арабскай Рэспубліцы адбыўся гастрольны тур у гэтую краіну вядомага творчага калектыву нашай сталічнай філармоніі — Ансамбля салістаў пад кіраўніцтвам Ігара Іванова. Тур прысвячаўся 65-годдзю Вялікай Перамогі і складаўся з пяці канцэртаў у такіх гарадах, як Дамаск, Хомс (Сірыя), Бейрут і Трыпалі (Ліван).

Хто ён, беларускі Астар П’яцола?

На канцэрты, распавялі музыканты, збіраліся не толькі нашы сучасныя, але і мясцовыя жыхары. Вельмі цікавіліся беларускімі інструментамі, бо з балайкай ужо былі знаёмы, а вось баян і домру некаторыя з іх бачылі ўпершыню. І асабліва здзіўляліся таму, што на іх можна з поспехам выконваць сусветна вядомую класіку. Найбольш віталіся Фантазія на тэмы песень ваенных гадоў, а таксама творы нашага Яўгена Глебава, якога некаторыя са слухачоў параўналі з Астарам П’яцола, чья музыка таксама гучала ў беларускіх канцэртах.

Шмат уражанняў атрымалі і нашы музыканты. Для ўдзельнікаў ансамбля былі арганізаваны экскурсіі, а “гідамі” на іх выступалі супрацоўнікі нашага пасольства. Беларускія “пасланцы міру” пазнаёміліся з найстаражытнейшай культурай Бліжняга Усходу, пабывалі на Міжземным моры. І так асвоіліся “ў гасцях”, што нават самі вялі апошні з канцэртаў: шчодро дарылі сваё мастацтва, не

схвалячыся і на музычны гумар. “Агучвалі” канцэрт, праўда, па-руску, але з сінхронным перакладам на арабскую. Ну, а музыцы пераклад — не патрэбны.

Фота Юрыя ІВАНОВА
На здымку: ансамбль салістаў пад кіраўніцтвам Ігара Іванова.

Па вуліцах з “...Дыетай”

Музычны гурт “Рацыянальная дыета” на чале з членам Беларускага саюза кампазітараў Вольгай Падагайскай падрыхтаваў вулічны спектакль па матывах твораў Данііла Хармса — разам з брэсцкімі акцёрамі, адзін з якіх аказаўся знешне вельмі падобным на самога Д.Хармса.

З гэтай відовішняй музычна-паэтычнай “інсталяцыяй” (слова “перформанс” Вольга не любіць) маладыя творцы выступілі не толькі ў Мінску, але і выправіліся на гастролі — у Польшчу і Францыю.

Прэм’ера адбылася ў дворыку сталічнага Палаца мастацтва. Гледачы сядзелі на месцы колішняга фантана, удзельнікі ж спектакля разгортвалі сваю тэатралізаваную дзею вакол іх. Сярод публікі было шмат музычных мэтаў, якія ўспрынялі гэтакі авангардны паказ працягам традыцый “Варшаўскай восені” ды іншых сусветна вядомых фестываляў сучаснай музыкі і, шырэй, мастацтва.

Гадзіна праляцела незаўважна. Пэўна, “не заўважалі” яе і самі удзельнікі праекта, бо многае ў ім было заснавана на імпрывізацыйнасці, расказанай “сутворчасці”. Падобныя музычна-паэтычна-тэатралізаваныя дзеі “Рацыянальная дыета” ладзіла і раней. Але — у звыклых канцэртна-тэ-

атральных залах. Сёлета ж само надвор’е спрыяла “выхаду ў народ”.

Моладзь была ў захапленні ад пачутага і ўбачанага. А кампазітар старэйшага ўзросту задумаліся: чаму б не праводзіць у такіх “пленэрных” умовах канцэрты камернай музыкі? Нават раяль не давядзецца хаваць “у кустах”, бо безліч сучасных твораў напісана для самых незвычайных складаў, але прынцыпова без фартэпіяна. Тым жа вершам Д.Хармса, як аказалася, цудоўна імпаунуе спалучэнне саксафона-сапрана, акардэона і ударных.

На здымках: гурт “Рацыянальная дыета”.

Офіс

Таксама плача?

Як доўга вы можаце сачыць за працай каваркі, падтрымліваючы да гэтага працэсу жывы інтарэс? А што, калі перад вамі на сцэне цягам дзвюх гадзін будучы "жыццядзейнічаць" ажно шэсць падобных агрэгатаў, ды яшчэ — у амаль саракаградусную спёку? Не спяшайцеся з адназначным адказам: бадай ніхто з прыйшоўшых у апошнія ліпенскія дні ў Канцэртную залу "Мінск" на прэм'еру "Офіса" Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы цягам усяго спектакля так і не змог адарвацца ад сцэнічнай дзеі "па сваіх справах", нягледзячы на ўсю экстрэмальнасць умоў прэм'ерных паказаў.

Пастаноўка рэжысёра Кацярыны Аверкавай сталася своеасаблівым падарункам не толькі купалаўцам — да іх 90-годдзя, але і ўсім прыхільнікам тэатральнага мастацтва. Па-першае тым, што мінулы, даволі-такі аморфны з пункта гледжання ўражанню тэатральны сезон усё ж здолеў завяршыцца годнай і яркай "кропкай" у выглядзе спектакля, які, упэўнена, будзе карыстацца вялікай папулярнасцю, асабліва — сярод праспунутай маладзёжнай аўдыторыі, і на які ўжо ў самым хуткім часе будзе дастаць "лішняга білецніка". Па-другое, — рэальным доказам таго, што "маладая рэжысура" па сваёй сутнасці нічым не адрозніваецца ад "класічнай рэжысуры", бо галоўнае тут — валоданне прафесіяй і дакладнае разуменне таго, што ты хочаш сказаць са сцэны. А па-трэцяе, тым, што "Офіс" прадэманстравалі: сапраўдны тэатр цалкам здольны сумяшчаць у сабе інтэлектуальнае напаўненне сцэнічнай дзеі з яркай, відовішчнай формай, а размову пра, здавалася б, побытавыя сучасныя сацыяльныя варункі — з іх філасофскім асэнсаваннем.

Пра асобу рэжысёра Кацярыны Аверкавай хочацца разважаць доўга і падрабязна. Літаральна за некалькі гадзін яна не толькі стала ўвайшла ў прафесію, але і прымуціла гаварыць пра сябе як пра цікавага сучаснага рэжысёра — нешараговага, удумлівага, глыбокага і заўсёды нечаканага. Яе тэатральныя інтарэсы — відавочна небанальныя, аднак, палягаюць у сферы добрай літаратуры для тэатра: "Вяртанне Галадара" паводле Тадэвуша Ружэвіча (п'еса Сяргея Кавалёва), "Ханя" Генрыка Сянкевіча, "Зіма" Яўгена Грышкаўца... Многія з гэтых аўтараў — не проста асобы ў сусветнай культуры: усе яны, па сутнасці, — стваральнікі сваіх асабістых светаў, "вандроўкі" ў якіх Кацярына Аверкава і спрабуе арганізаваць для беларускага гледача.

Цалкам упісваецца ў гэтыя шэрагі і Інгрыд Лаўзунд, аўтар драматургічнай асновы спектакля, што ў арыгінале мае назву "Пазваночная гры-

жа". Драматургічны вопыт яе, сучаснага нямецкага рэжысёра, якая шмат ставіць не толькі ў Германіі, але і ў іншых краінах свету, прыцягнуў увагу Аверкавай акурат тым, што тэкст створаны чалавекам тэатральным, з глыбокім веданнем усяго таго, што называецца спецыфікай сцэны. З іншага боку, ці не ўпершыню за апошнія гады дзесяць (пасля пастановак Віталём Баркоўскім спектакляў "Пісьменныя" М.Чокэ і "Тузы" У.Відмера) беларускі глядач дзякуючы "Офісу" змог атрымаць рэальнае ўяўленне пра тое, чым жыве сучасны еўрапейскі тэатр, і магчымасць асвеіцца падобнага роду драматургіі. Зрэшты, варта зазначыць, што ў сцэнічнай інтэрпрэтацыі купалаўскіх акцёраў нямецкі тэкст усё ж міжвольна "славяннізаваўся", набывшы пэўную лірычнасць і эмацыянальную прывязку да персанажаў, што пайшло адно толькі на карысць агульнаму вобразу спектакля.

Няхай даруюць мне акцёры, занятыя ў пастаноўцы, тое, што на пачатку артыкула я наважылася назваць іх персанажаў кававаркамі. Тым больш, што для падобнай катэгорыі работнікаў існуе іншы, іранічнага адцення, устойлівы ў інтэрнет-грамадзе, тэрмін — "офісны планктон". У супрацьлегласць сваім персанажам, іх выканаўцы аніяк не "тэатральны планктон", а зусім наадварот — "вяршкі" купалаўскай моладзі, якія ў гэтым спектаклі прадэманстравалі не толькі сучаснасць свайго акцёрскага сцэнічнага мыслення, але і ўласны прафесіяналізм, уменне існаваць на "вастрыі" жанру, тонка адчуваць партнёра і выдатна трымаць глядацкую ўвагу. У дадатак — бліскуча адшліфаваны тэмпырыт спектакля, хоць далася гэта акцёрам вельмі няпроста, бо на асваенне новай для іх плячоўкі было адведзена ўсяго толькі некалькі дзён. Можна было б доўга распавядаць пра персанажаў Аляксандра Малчанава, Дзмітрыя Есяневіча, Віктарыі Чаўлытка і нядаўна прынятых у шэрагі купалаўцаў Паўла Харланчука ды

Вольгі Скварцовай. Аднак гэта акурат той выпадак, калі ніякія, нават самыя вышталцонныя, тэатразнаўчыя разборы не заменіць рэальнага ўражання ад іх акцёрскага існавання на сцэне, якое проста-такі насычана "густой" жыцця герояў, іх амаль фантамагарычнай тыпізаванасцю і, разам з тым, надзвычайнай пазнавальнасцю. І, думаю, не толькі я адна, але і многія ў глядзельнай зале з амаль дзіцячым азартам бавіліся такой займальнай справай, як "пазнаванне" ў героях спектакля сваіх калег і саміх сябе.

Усё ж не ўстрымаюся, каб не паразважаць у сувязі з прэм'ерным "Офісам" на адну са сваіх "улюбёных" тэм — аб праблемах сучаснай драматургіі і коле яе інтарэсаў. Уважліва сачыла за рэакцыяй залы на тое, што адбывалася на сцэне, і было відавочна, што тэма, ўзнятая купалаўцамі, не аказалася для гледачоў чужароднай і далёкай. Аказваецца, у адрозненне ад большасці

Коласаўскі тэатр: "Оскары", "Мудрацы" і хіты

На фоне шумнага юбілею купалаўцаў вынікі, якія падводзяць Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа і Рыд Таліпаў пасля першага года ў якасці мастацкага кіраўніка, выглядаюць больш сціпла. Аднак, безумоўна, не выклікаць нашага інтарэсу яны не маглі.

Разважаючы пра неабходнасць стварэння творчай унутранай атмасферы ў калектыве, Рыд Таліпаў адзначаў і тое, што не толькі аднавіў у тэатры капуснікі ды паказы самастойных работ, але і ўвёў у практыку штогадовае... прафесійнае спаборніцтва: тайным галасаваннем усёй трупы абіраюцца лепшыя акцёры і актрысы, занятыя ў прэм'ерах бягучага сезона. Летась гэты конкурс быў праведзены для моладзі, не старэйшай за 40 гадоў, але рэзананс, які ён атрымаў, прывёў да таго, што сёлета і для старэйшых акцёраў з'явіцца прэмія імя Аляксандра Ільінскага — за лепшую мужчынскую ролю — і Алены Радзёлаўскай — за лепшую жаночую ролю, — якія будуць уручацца на адкрыцці наступнага сезона. "Гэта не простая фармальнасць, — кажа Рыд Таліпаў, — кожны адзначаны акцёр атрымае ганаровы дыплом, а да яго — прыгожую статуэтку, выкананую нашым мясцовым дызайнерам, своеасаблівы "коласаўскі "Оскар"..."

"Бадай, самае галоўнае, што ўдалося зрабіць у гэтым сезоне ў тэатры, — кажа Рыд Сяргеевіч, — дык гэта вярнуць на сцэну... спектаклі. Калі я толькі прыйшоў у тэатр, то сутыкнуўся з тым, што ў вячэрняй афішы ў месца ішло не больш за вошчы — дзесяць пастановак! Сёння гэтая лічба значна павялічылася, і мы маем да дваццаці і больш вячэрніх спектакляў на месяц".

Апошнім часам Коласаўскі тэатр выпусціў у свет восем новых сцэнічных работ, з якіх пяць — паводле беларускіх аўтараў: "Пазычанае шчасце" Фёдора Палачаніна, "Апошнія сведкі" Святланы Алексіевіч, "Вядзьмарка і Дыназаўрык" Аляксея Якімовіча, "Прывітанне, Альберт!" Юрыя Сохара і "Жарты" паводле вадэвіляў Янкі Купалы, Міхася Чарота і Леапольда Родзевіча. Да "ўмоўна беларускіх" далучае Таліпаў і сваю пастаноўку "Мудрацоў" паводле п'есы Аляксандра Астроўскага "На ўсякага мудраца хапае прастаты", бо пераклад яе зрабіў званы айчыны драматург Кандрат Крапіва. Дарэчы, у наступным сезоне галоўным беларускім "хітом" мусяць стаць класічная крапівоўская "Брама неўміручасці". А адкрыецца ён адразу дзвюма прэм'ерамі: "Простае гісторыі" Марыі Ладой і "Квартэтам" Рональда Харвуда.

У вірах фестывальнага жыцця Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа адзначаўся прызам "За лепшую рэжысуру", які атрымаў спектакль "Прывітанне, Альберт!" на II Міжнародным тэатральным фестывалі "Смаленскі каўчэг". А неўзабаве ў рамках "Белай вежы", што чакае прыхільнікаў тэатральнага мастацтва ў верасні гэтага года ў Брэсце, Коласаўскі тэатр пакажа яшчэ адну прэм'еру мінулага сезона, якая пакуль што не зазнала належнай увагі да сябе, — пластычны спектакль "Бездань" Паўла Адамчыка паводле Рэя Брэдберы з Тадэвушам Кокшысам у галоўнай ролі.

**На здымках: сцэны са спектакляў "Мудрацы" і "Прывітанне, Альберт!".
Фота Ганны ЖЫГУР і Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА**

Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

Бесхрыбетнасць, каваркі і ніякіх "хэпі-эндаў"

Фотагенічнасць...

Як зняць эмоцыі каменя?

ПАМ'ЯЦІ

У азначэннях фотаздымкаў Вольгі САВІЧ звычайна выкарыстоўваюць тэрмін “нефармат”. А яшчэ — канцэптальнае фота: арт-фатаграфія, “фатаграфія ўяўлення”. Адметныя праекты гэтай маладой фотамастачкі, выпускніцы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтва, заклікаюць паставіцца да здымка не як да “праўдзівага адлюстравання рэчаіснасці”, а як да інструмента, сродку, які стварае пэўную рэальнасць. Перад намі бадай экспрэсіянізм або нават імпрэсіянізм — з той толькі розніцай, што мастак выкарыстоўвае фотапленку, а не фарбы ды палатно.

Некалькі тыдняў таму персанальная выстаўка Вольгі Савіч у французскім горадзе Арль была з цікавасцю ўспрынята тамтэйшай публікай. І гаворка — не пра шараговы візіт наведвальнікаў, а сапраўдны інтарэс да беларускай фатаграфіі. Адзначым, што імпрэза адбылася пры дзейнай падтрымцы Міністэрства культуры нашай краіны, Пасольства Французскай Рэспублікі ў Беларусі і Пасольства Рэспублікі Беларусь у Францыі.

Чым прыйшоўся даспадобы замежнай публіцы праект беларускай творцы? Ці здольнае айчыннае фота скарыць фатаграфічны свет Францыі? У інтэрв'ю карэспандэнту “К” фатограф па прызванні і культуролаг па адукацыі Вольга Савіч падзялілася сваімі ўражаннямі ад паездкі.

“Калі вы фатограф — наведайце Арль”

— Вольга, маё першае пытанне будзе заканамерным: як табе, маладому фатографу, удалося зладзіць выстаўку ў Арле — горадзе, вядомым сваёй высокай фатаграфічнай культурай?

— Арль — гэта, можна сказаць, сталіца французскай фатаграфіі. Там знаходзіцца музей, які першым стаў збіраць фотаздымкі як творы мастацтва. Вядома і так званая арльская школа фатаграфіі, што вылучаецца высокім узроўнем. Ладзіцца ў горадзе і знакаміты фотафестываль “Сустрэчы ў Арлі”, які сёлета будзе праходзіць ужо 41 раз.

— Сорак першы? Уражвае!

— Так. Арль багаты на галерэі, выставачныя залы. Пад час фестывалю адбываецца больш за 60 афіцыйных выставак і яшчэ столькі ж неафіцыйных. У ліпені і жніўні (гэта час правядзення форуму) горад ператвараецца ў вялікую пляцоўку для фатаграфіі. Яна — паўсюль: у кавярнях, старых фабрычных памяшканнях, натуральна, у галерэях і выставачных залах ды проста на вуліцах. Сапраўднае раскоша для прыхільнікаў! Што да твайго пытання, трапіла я ў Арль самым звычайным чынам: летась падарожнічала аўтастопам па Францыі, і людзі, якія мяне падвозілі, падказалі месца. “Калі вы фатограф, вам трэба абавязкова наведаць Арль”, — такой была іх парада. Я паслухалася і прыехала.

— Думка выставіцца з’явілася адразу ж па прыездзе туды?

— Так. Ды усё ж першае, што мне давялося зрабіць, — гэта, нарэшце, стварыць сваё партфоліо. Толькі трапіўшы ў Францыю, зразумела: фатограф заўжды музіць быць гатовы да таго, каб прэзентаваць свае работы. Таму можна сказаць, што маё партфоліо нарадзілася ў Францыі. Потым ужо я пайшла з ім па галерэях — вось і ўвесь механізм “прасоўвання”. Хадзіла, раілася, — і адна галерэя адгукнулася, прапанаваўшы зладзіць выстаўку. У “Атэльэ Архіпел” экспануюцца сучасныя мастакі з усяго свету, і для мяне прадставіць свае работы ў ім — вельмі пачэсна. Расклад экспазіцыі ўжо быў зроблены на год наперад, ды гаспадар галерэі прапанаваў мне пэўны час, і выстаўка, урэшце, адбылася.

— Самае цікавае, што, акрамя прэстыжнай пляцоўкі, табе ўдалося знайсці падтрымку праекта ў Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь.

— Праект “у парадку жывой чаргі” быў пададзены ў Міністэрства культуры нашай краіны, там ён быў адобраны і атрымаў падтрымку. Вось і ўвесь цуд. Трэба адзначыць, што праект уключаў у сябе не толькі выстаўку: мы імкнуліся зрабіць своеасаблівы Дні культуры Беларусі ў Арлі — штосьці нахшталт музычна-тэатральнай прэзентацыі ў час адкрыцця экспазіцыі. Для гэтага былі запрошаны музыкант Сяргей Пукст, акцёр Іван Патапаў. А рэжысёрам дзейства і, адначасова, каардынатарам усяго праекта выступіў Андрэй Саўчанка. Усе ўдзельнікі зрабілі свой значны ўнёсак у справу.

“Гісторыю трэба адчуць”

— Вольга, але нічога не здзейснілася б, калі б не твае фатаграфіі. “Скарбонка Часу” — такую назву мела выстаўка. І ты прысвяціла яе Памяці, якую захоўваюць архітэктурныя камяні...

— Па сутнасці, што для нас, сучаснікаў, захавалася са спадчыны мінулых стагоддзяў? У Мінску гэта пэўная колькасць вуліц і будынкаў? У Францыі, да прыкладу, вельмі шмат гмахаў эпохі Сярэднявечча, якія імгненна нараджаюць вобразы, выклікаюць ярскія эмоцыі, а ў нас — у прыватнасці, у Мінску, — такога няшмат.

Для мяне камень — гэта крыніца інфармацыі, гэта вартавы Часу, магчыма, больш шчыры і прынцыповы, чым гісторык. Увогуле, мне здаецца, гісторыю немагчыма вывучыць, — яе патрэбна адчуць. І ў гэтым сэнсе камяні, старыя будынкі, архітэктурныя, калі бачыш, дакранаешся да іх, паважаюць нам больш за сухія даты ў падручніках. Я вельмі трапятліва стаўлюся да гэтых момантаў. Нават у Арль на выстаўку я ўзяла вялікую торбу камяняў з Мінска, каб наведвальнікі галерэі маглі не толькі паглядзець на фатаграфіі, але і ўзяць “часцінкі” маёй Радзімы ў рукі і адчуць штосьці сваё.

— Цікава, што гэты шэпт камяняў ты перадаеш праз плёнку, дакладней — праз адметнасці яе фактуры...

— Мне падалося, што фотапленка дае магчымасць паказаць гэты нячутны аповед камяню. Плёнка фіксуе ўсе: пыл, плямы... Я наўмысна выкарыстала гэта. Для мяне істотным было і яшчэ адно. Часам так здараецца: мы імкнёмся да часьці ідэальнага і забываемся на тое, што менавіта з пэўных “шурпатасцей” і складаецца наша індывідуальнасць.

Адзначу, што “перашкоды Часу” на выстаўцы мы перадалі не толькі праз візуальны шэраг: таксама прывезлі з сабой і гукі горада. Калі глядач падыходзіў да пэўнай фатаграфіі, ён мог пачуць шум машын, размовы людзей, грукат транспарту Мінска... Усе разам увасобілася ў цэлае з музыкай.

— Цікава, ці дасягнула тваё паланне мэты? Ці адчулі французы “хваля Памяці” Мінска?

— Як паведамілі мне ў галерэі, выстаўка кранула публіку. На адкрыццё прыйшло больш за 60 чалавек, а для горада, у якім — каля 200 галерэй, гэтая

была прысвечана пошуку ідэнтычнасці асобы чалавека, які, патанаючы ў пlynні паўсядзённасці, звычай, губляе самога сабе.

Фатаграфія як сродак спасціжэння сябе

— Вольга, твой асабісты почырк дазваляе паглядзець на фатаграфію як на мастацтва, якое не проста адлюстроўвае жыццё, што, урэшце, лічыцца яе прэрагатывай, а — задзейнічае і наша ўяўленне...

— Так, для мяне фотаздымак — хутчэй, не дакумент, а інструмент для асэнсавання. Гэта сродак спасціжэння сябе, жыцця, свету. Для таго, каб, да прыкладу, распавесці пра Мінск, мне патрэбна ўявіць святло яго мінулага. Тое будзе мой асабісты погляд, і ён будзе карысны менавіта гэтым.

— Калі падвесці пэўныя вынікі твайго французскага падарожжа, што з назапашанага досведу табе падаецца самым важным?

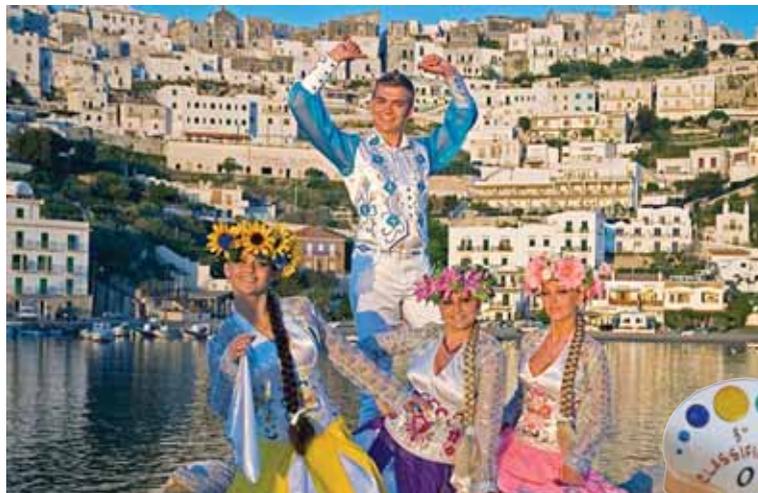
В.Савіч. 3 серыі “Чаканне”.

— Па-першае, не трэба баяцца рабіць уласныя праекты. Па-другое, фатаграфія — гэта адзін з сучасных найцікавейшых відаў мастацтва. І вельмі шкада, што ў нас няма свайго нацыянальнага, няхай і маленькага, фотафестывалу. Па-трэцяе, пабыўшы на многіх фэстах фота ў Францыі, магу зазначыць: беларуская фатаграфія, асабліва — дакументальная, стала б годным канкурэнтам сярод удзельнікаў форуму. А вось што да арт-фота — тут нам яшчэ трэба працаваць...

Гутарыла Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Мінскі маладзёжны фольк-гурт “Славянскі стыль”, які складаецца са студэнтаў і выпускнікоў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, стаў лаўрэатам II Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Felicita” ў Італіі. Артысты атрымалі таксама спецыяльны дыплом журы “За арыгінальнае ўвасабленне нацыянальнай культуры”.

У стылі “Felicita”

Калектыву з амаль пяцігадовай гісторыяй выконвае стылізаваны фольклор у сучаснай апрацоўцы. “Мы паставілі за мэту стварыць музыку, зразумелую для моладзі і цікавую сталаму пакаленню, прычым аснову яе складае традыцыйная культура беларусаў”, — кажа лідэр ансамбля Мікіта Рубацкі. У склад “Славянскага стылю” ўваходзяць Кацярына Дуднічэнка, Настасся Шык і Дар’я Шыдлоўская. Выконваючы творы народнай спадчыны з захаваннем традыцыйных прыёмаў народнага вакалу, яны здзіўляюць кантэмінацыяй танцавальных рытмаў і гукаў беларускіх інструментаў. Нечаканымі для аўдыторыі падаюцца яркія касцюмы і рухавыя маладзёжныя танцы ў выкананні артыстаў і запрошаных да ўдзелу танцавальных пар.

Нягледзячы на такі нязвыклы мікс, музыканты і выканаўцы робяць творы, што нязменна ўражваюць. Разам яны яшчэ з часоў навування ў сталічнай ся-

рэдняй школе № 89, што адной з першых далучылася да праграмы “Этнашкола”. Там юных творцаў навучылі з павагай ставіцца да фольклору, які яны ўсяляк імкнуцца папулярызаваць. Дарэчы, маладыя людзі шмат гадоў выступалі ў складзе Заслужанага ансамбля народнай песні “Церніца”. Пасля Мікіта навуцаўся ў Мінскім музычным вучылішчы імя М.Глінкі па класе цымбалаў, а потым паступіў у БДУКІМ на факультэт музычнага мастацтва (спецыяльнасць “Харавое дыржыраванне”). Цікавае гучанне “Славянскаму стылю” дапамагае набыць аранжыроўшчык — дзі-джей адной са сталічных радыёстанцый Міхал Красінскі.

Калектыву заняў і месца на народным шоу “Крутыя работы” на тэлеканале СТБ, атрымаў дыплом фіналіста Нацыянальнага тэлевізійнага конкурсу музычных калектываў “Песні маёй краіны”, перамог на Рэспубліканскім аглядзе-конкурсе калектываў мастацкай творчасці прадпрыемстваў і клубных устаноў.

“Славянскі стыль” сёння мае намер ствараць новыя песні, удасканальваць майстэрства і выступаць для самай рознай аўдыторыі. Праўда, публіка пакуль не надта прызвычалася да такой музыкі: гэта не фольклор у чыстым выглядзе. Між іншым, арганізатары конкурсаў і фестывалю часам не могуць вызначыць намінацыю, у якой групе выступаць. Тым не менш, італьянцы былі ў захапленні ад шоу беларусаў, назваўшы яго “істотным крокам наперад”.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

Мышаняты і мячык

Сцэнка

Дзейныя асобы:

Першае мышаня;
Другое мышаня;
Трэцяе мышаня;
Мячык;
Кот.

Склеп. У яго сцяне — норка. З норкі вылазіць Першае мышаня.

ПЕРШАЕ МЫШАНЯ. *(насцярожана азіраецца па баках).* Усё ў парадку! Можна выходзіць!

З норкі выбіраецца Другое мышаня.

ДРУГОЕ МЫШАНЯ *(таксама азіраецца па баках).* А ты ўпэўнены, што гэты хітры кот не сочыць за намі зараз? (Нейкі час працягвае азірацца.) Здаецца, не сочыць! (У норку.) Выходзь, баязлівец!

З норкі выбіраецца Трэцяе мышаня.

ТРЭЦЯЕ МЫШАНЯ *(дрыжачым голасам).* А мо лепш у норцы пасядзім? ПЕРШАЕ МЫШАНЯ. Вось яшчэ! Гэты склеп — наш!

ДРУГОЕ МЫШАНЯ. І мы тут зараз гуляць будзем! Толькі вось — у што?

ТРЭЦЯЕ МЫШАНЯ. А давайце ў хованкі! Я ў норку схаваюся, а вы мяне там шукаць будзеце!

Спрабуе зноў схавацца ў норку, але сябры не пускаюць.

ПЕРШАЕ МЫШАНЯ. Ну нельга ж быць такім баязліўцам! Вось я, напрыклад, нічога не баюся!

ДРУГОЕ МЫШАНЯ. Нават ката?

ПЕРШАЕ МЫШАНЯ. Асабліва — нейкага там ката!

У гэты час у склеп улятае Мячык, збівае з ног мышанят і адскоквае ў куток.

МЫШАНЯТЫ *(разам).* А-а-а! Ко-от!

Яны бягуць да норкі і спрабуюць залезці ў яе ўсе разам, але толькі перашкаджаюць адно аднаму.

МЯЧЫК. Прашу прабачэння, але ж я — не кот!

Мышаняты азіраюцца, нейкі час моўчкі глядзяць на Мячык.

ПЕРШАЕ МЫШАНЯ *(з палёгкай).* Сапраўды: не кот!

ДРУГОЕ МЫШАНЯ. І нават не падобны! А хто ж гэта, на самой справе?

ТРЭЦЯЕ МЫШАНЯ. Я ведаю! Гэта — сыр! *(Аблізваецца.)* Ён заўжды бывае такі круглы і чырвоны!

Мышаняты абступаюць мячык.

МЯЧЫК. Э-э, паслухайце, я зусім нават не сыр! Не трэба мяне кусаць: гэта мне можа пашкодзіць!

ПЕРШАЕ МЫШАНЯ. Хто ж ты тады?

МЯЧЫК. Я — Мячык.

ДРУГОЕ МЫШАНЯ. Мячык? Ніколі аб такім не чуў! А цябе ядуць?

МЯЧЫК. Не, мяне б'юць.

ТРЭЦЯЕ МЫШАНЯ. Б'юць? Хто?

МЯЧЫК. Дзеці.

З-Е МЫШАНЯ. Чым?

МЯЧЫК. Нагамі, рукамі. Нават галавой.

ПЕРШАЕ МЫШАНЯ. Небарака!..

ДРУГОЕ МЫШАНЯ. Разумею, чаму ты — тут! Ты схаваўся тут ад дзяцей, якія цябе білі?

МЯЧЫК. Ды не, я люблю, калі мяне б'юць: б'юць — значыць, гуляюць! А я люблю гуляць!

ТРЭЦЯЕ МЫШАНЯ. Ну, тады я нічога не разумею! Навошта ж ты сюды схаваўся ад дзяцей, якія цябе б'юць?

МЯЧЫК *(засмучана).* Ды я не хаваяся. Самі дзеці мяне сюды закінулі, бо атрымалі ў падарунак новы мячык, куды больш яркі і прыгожы. А са мной гуляць ім стала нецікава... *(Уздыхае.)* А я ж так люблю гуляць!

ПЕРШАЕ МЫШАНЯ. Мы таксама любім гуляць!

МЯЧЫК *(узрадавана).* Праўда? Значыць, мы можам гуляць разам?

ДРУГОЕ МЫШАНЯ. Ды не, ты нам не патрэбен! Ты нецікавы.

ТРЭЦЯЕ МЫШАНЯ. І сапраўды: не прыгожы нейкі, абшарпаны ўвесь... ПЕРШАЕ МЫШАНЯ. Нам і без цябе добра гуляецца!

МЯЧЫК *(сумна).* Нікому я не патрэбен... Усім і без мяне добра гуляецца... Ён коціцца ў самы цёмны куток склепа, а мышаняты пачынаюць вясёлую гульню паміж сабой. Яны гуляюць, бегаюць адно за адным, і не заўважаюць Ката, які асцярожна да іх падкрадваецца.

МЯЧЫК. Сцеражыцеся!

Мышаняты заўважаюць ката, але ўжо занадта позна: шлях да норкі адрэзаны. Мышаняты прыціскаюцца да сцяны, Кот пачынае павольна да іх набліжацца.

КОТ. Ну, нарэшце я вас злавіў! А ведаеце, што я з вамі зараз зраблю?

ПЕРШАЕ МЫШАНЯ *(дрыжачым галаском).* А-адпусціце?

КОТ. Не! З'ем!

ДРУГОЕ МЫШАНЯ. Ж-жартуеце?

КОТ. Не! Ні кропелькі нават не жартую!

ТРЭЦЯЕ МЫШАНЯ. Па-памажыце! Хто-небудзь!

КОТ. Няма каму вам дапамагчы!

МЯЧЫК. Ёсць каму!

Мячык падскоквае да Ката, падае на яго з усяе сілы. Кот ад неспадзяванкі ўцякае.

ПЕРШАЕ МЫШАНЯ. Ура, мы выратаваліся!

ДРУГОЕ МЫШАНЯ. Не мы выратаваліся, а нас Мячык выратаваў!

ТРЭЦЯЕ МЫШАНЯ. Сапраўды! Каб не ён...

ПЕРШАЕ МЫШАНЯ. Дзякуй табе, Мячык! Ведаеш, што? Давай сябраваць!

ДРУГОЕ МЫШАНЯ. І гуляць разам у розныя гульні!

МЯЧЫК. Але ж я — нецікавы! І не прыгожы, абшарпаны ўвесь...

ТРЭЦЯЕ МЫШАНЯ. Ды хіба ж для сяброўства галоўнае — які ты на выгляд!

МЯЧЫК. А што галоўнае для сяброўства?

ПЕРШАЕ МЫШАНЯ. Для сяброўства галоўнае — які ты сябар!

ДРУГОЕ МЫШАНЯ. А ты, Мячык, вельмі добры сябар!

МЯЧЫК *(узрадавана).* Дык вы дазваляеце мне з вамі гуляць?

ТРЭЦЯЕ МЫШАНЯ. Не толькі дазваляем, але і запрашаем! Калі ты, канешне ж, не супраць!

МЯЧЫК. Я — не супраць! Я навучу вас гуляць у свае гульні!

ПЕРШАЕ МЫШАНЯ. А мы цябе — у свае!

МЯЧЫК. Значыць, я цяпер ваш сябар?

МЫШАНЯТЫ *(у адзін голас).* А мы — твае сябры!

Яны пачынаюць гуляць усе разам.

Канец

здабывалі хлеб, а да хлеба — агародніну, садавіну, нарыхтоўвалі корм для жывёлы. Гэта яны — хлебаробы, паляводы, механізатары, жывёлаводы — упрыгожваюць наша свята.

Вядучыя. Нізкі паклон вам!

Гучыць пазыўныя свята.

Гучыць марш у выкананні духавога аркестра. Двое юнакоў і дзве дзяўчыны ў беларускіх касцюмах выносяць сцяг да флагштока і становяцца тварамі да плошчы.

Пасля прамовы кіраўніцтва рэгіёна падаецца каманда: сцяг абласнога свята ўраджаю падняць!

Вядучы. Права падняць сцяг свята прадастаўляецца пераможцам спаборніцтва сярод камбайнераў.

Да іх далучаюцца дзяўчаты з караваямі ад раёнаў. Яны праходзяць перад сцэнай, нясуць свае каравая ўсім прысутным на свяце і частуюць іх.

Музычная застаўка пад фанэграму — лейтматывам.

Вядучы. Хлебны каравай — гэта штодзённая праца хлебарабаў, вельмі цяжкая праца, але яна нясе радасць, бо хлеб — гэта жыццё.

Вядучая. Наступіў самы хвалючы момант нашага свята. Мы запрашаем на сцэну лепшых з лепшых герояў ураджаю: калектывы камбайнераў, вадзіцеляў, занятых на адвозцы збожжа, калектывы ўборачных брыгад райаграпрамтэхнікі... *(Вядучая па чарзе называе іхнія імёны і прозвішчы.)*

Узнагароджванне працягваецца асобнай праграмай па выніках жніва.

Для цырымоніі падрыхтаваны кветкі, ручнікі, вымпелы, сувеніры, падарункі, тэхнічныя пашпарты. Пад час узнагароджвання пераможцаў духавы аркестр грае туш.

Вядучы. З далёкіх мінулых часоў да нас прыйшло агульнасла-

вянскае слова “жыта”, утворанае ад дзеяслова “жыць”. Жыццё наша прадаўжаецца, і працягам яго з’яўляецца маладое пакаленне — гэта хлебаробская змена. Каб наша зямля не страціла сваіх гаспадароў, жыццё абавязвае юнакоў, дзяўчат быць пераемнікамі працоўных традыцый хлебаробскага роду і з года ў год папаўняць вялікую іх сям’ю. Няхай жа яны ўпэўнена крочаць у заўтрашні дзень і становяцца паўнапраўнымі ўладарамі нашай зямлі. Мы ж іх сёння рады ўшаноўваць і выклікаем на сцэну.

Вядучая выклікае на сцэну маладых хлебарабаў, называючы іх імёны і прозвішчы. (Музычная застаўка пад фанэграму — лейтматывам.)

Вядучы. На сённяшнім нашым свяце ўраджаю мы ўшаноўваем працаўнікоў вёскі, але немагчыма не аддаць даніну павагі і прадстаўнікам горада, прамысловым прадпрыемствам, якія забяспечваюць сельскагаспадарчай тэхнікай нашых хлебарабаў і заўсёды аказваюць шэфскую дапамогу ў вырошчванні і ўборцы ўраджаю.

Вядучая. Няхай жа і ў будучыя гады на нашай зямлі расце і калосіцца хлеб, родзіць агародніна, поўняцца садавіной сады, бо чалавек нараджаецца на зямлі, каб сеяць, збіраць ураджай і зноўку сеяць. Такая бясконца філасофія чалавечага жыцця.

Песняй, танцамі вітаем

Вясёлы і гарэзлівы народ!

Хай льецца песня, музыка грае,

Хай усіх сяброў да нас сюды склікае

Ураджаю нашага цудоўна карагод!

Вядучы. Гэй, вясёлы народ,

Станавіся ў карагод!

Дзе карагод ходзіць —

Там жыта родзіць,

А дзе не бывае —

Там жыта ўлягае!

(Музычная застаўка пад карагод) У руках удзельнікаў карагода вакол святочнага снапа з’яўляюцца каласкі, калышацца жоўтае палотнішча, якое нагадвае збжыну ў час ветру. Карагод набірае імклівы тэмп і выліваецца ў агульны танец “Беларуская полька”, музыку да якога выконвае духавы аркестр.

Удзельнікі карагода запрашаюць на “Беларускую польку” і герояў ураджаю.

На цэнтральнай сцэне працягваюцца выступленні лепшых мастацкіх калектываў вобласці.

У паркавай зоне адкрываюцца наступныя святочныя пляцоўкі:

“Абрадавая ніва” (у пачатку паркавай зоны): восеньскія абрады; прысвяtkі; песні ў выкананні фальклорных гуртоў;

“Прыпяцкія напевы” (у паркавай зоне ля фантана): вершы мясцовых паэтаў, мастацкая экспазіцыя народных майстроў на ўраджайныя тэмы;

“Ураджайная мазаіка” (у паркавай зоне на дзіцячай пляцоўцы): творчасць дзяцей; восеньскі кірмаш; канцэртная праграма; выстаўка малюнкаў;

“Канцэртная праграма” (паркавая летняя эстрада): выступленні з канцэртнымі праграмамі мастацкіх калектываў;

“Будзе хлеб і бульбачка на стала” (паркавая танцавальная пляцоўка): прыпеўкі і музыка да скокаў у выкананні гарманістаў і прыпевачнікаў Гомельшчыны;

“Як на свята разгуляцца” (паркавая зона): гульні беларускія праграмы з удзелам культурганізатараў Гомельшчыны.

Спартыўная праграма (у паркавай зоне).

Гала-канцэрт на цэнтральнай пляцоўцы.

Мікола МАКАРЦОЎ, рэжысёр

Сцэнарных спраў майстар

Менавіта так называюць у адзеле культуры Ганцавіцкага райвыканкама Мікалая Ленкаўца. Сам ён родам з Ганцавіччыны. Амаатар мастацкай творчасці, паступіў у мінскі Інстытут культуры, які з паспехам скончыў у 1988 годзе. Менавіта з гэтага часу Мікалай Ленкавец і працуе метадыстам Ганцавіцкага раённага метадычнага цэнтра.

Непасрэдны службовы абавязак культработніка — метадычнае забеспячэнне працы раённых амаатарскіх аб'яднанняў. А гэта ледзь не штодзённы камандзіроўкі па ўстановах культуры Ганцавіччыны, няспыннае супрацоўніцтва з клубнікамі, бібліятэкарамі, музейшчыкамі; сотні яркіх сцэнарыяў, падрыхтаваных да гарадскіх і раённых мерапрыемстваў...

У рэдакцыйным партфелі “К” — некалькі сцэнарыяў, аўтарам якіх з’яўляецца Мікалай Ленкавец. Усе яны, як прызнаецца сам метадыст, зроблены з душой і не дзеля адчапнога. Распрацоўкі гэтыя сапраўды арыгінальныя, насычаныя выдумкай, сюжэтна-літаратурнай фактурай, што забяспечвае відовішчаснасць і нязмушанасць тэатралізаванай дзеі.

Адзін са сцэнарыяў Мікалая Ленкаўца сёння прымае ўдзел у рэдакцыйным конкурсе. “К” спадзяецца, што сцэнарная канва, са стараннем выпісаная неаб’якавым аўтарам, зможа стаць асновай для падрыхтоўкі яркіх мерапрыемстваў у іншых аддзелах культуры Беларусі.

С Ц Э Н А Р Ы Й конкурснай праграмы

“Раскажы, дзядуля, пра сябе”

У фазе клубнай установы аформлены фотавыстаўка “Сямейны альбом”, экспазіцыя дзіцячых малюнкаў “Мой дзядуля”.

Вядучы: Добры дзень, паважаныя сябры! Мы рады вітаць усіх, хто сабраўся сёння ў гэтай зале, каб паўдзельнічаць у конкурснай праграме, якую мы праводзім у гонар нашых дзядоў.

Чыталынік: Выйдзе з касою — гудзе сенажаць,

У кузні працуе — сцены дрыжаць. Выйдзе з сякераю — стогне ўвесь бор, Рэха абудзіць бяскрайні прастор.

Рукі ў мазолях, абветраны твар — Вось ён — асілак, зямлі гаспадар. Шчасце яго — бачыць новенькі дом З першым над комінам сінім дымком,

Бачыць абшар залаты збазыны — Колас у колас, спелы, буйны. Ён, працаўнік, будаваў гэты дом, Ён жа над кожным пацеў бярвяном, Ён у спякотны чэрвеньскі дзень На неба глядзеў: можа, хмара ідзе? У дружбе з зямлёю, з працаю век... Гэта асілак, дуб-чалавек.

Вядучы: І мы запрашаем на сцэну дзядуляў, якія не ведаюць спакою, якія першыя не толькі ў працы, але і ў час адпачынку. Менавіта яны прымаюць удзел у нашай конкурснай праграме!.. На сцэну запрашаюцца... *(Назваваюцца імёны ўдзельнікаў.)*

Гучаць фанфары.

Удзельнікі праграмы рассяджаюцца на сцэне за столікамі.

Вядучы: Паважаныя сябры, конкурсная праграма, вядома, не можа абыйсціся без журы. Паколькі галоўныя ўдзельнікі — дзядулі, дык у журы — адны бабулі. Каму ж, як не ім, ацаніць жыццёвы вопыт і здольнасці дзядуляў!

Прадстаўляецца журы.

Вядучы: Праграма пачынаецца! І першы наш конкурс носіць назву “Раскажы, дзядуля, пра сябе”. Сэнс яго ў тым, каб грунтоўна, з пачуццём гумару, распавесці пра свой жыццёвы шлях, пра цікавыя выпадкі з яго. Калі ласка, пачынаем.

Праводзіцца конкурс “Раскажы, дзядуля, пра сябе”.

Вядучы: Калі ласка, паважаныя, прыміце ў падарунак нумар мастацкай самадзейнасці!

Гучыць песня.

Вядучы: Шаноўныя дзядулі! Даведаўшыся, што ў нас праводзіцца конкурсная праграма, вучаніцы 1-га класа нашай школы вырашылі прапанаваць вам конкурснае заданне. Калі ласка, дзядульчынкі, прашу на сцэну! А заданне — у загадках пра гаспадарчыя прылады.

Першая дзядульчынка: Адгадайце мае загадкі:

Зубы мае, а не жуе і не глытае. *(Барана.)*

Рыбка бялява лясы ламала, горы стаўляла. *(Каса.)*

Крывенькі, гарбаценькі, усё поле абышоў і дадому прыйшоў. *(Серп.)*

Другая дзядульчынка:

Нібыта фокуснік той стужкі, ён выкідае з рота стружкі. *(Рубанак.)*

Сам драўляны, а галава жалезная. *(Малаток.)*

Маці з локаць, бацька з сажань, а дзеці па пальцу. *(Граблі.)*

Трэцяя дзядульчынка:

Адкіну палена, адкіну другое і скуну крывое — выведу жывое. *(Дзве аглоблі, дуга, конь.)*

Хутка грызе, дробна жуе, а сама не глытае. *(Піла.)*

Стальны пёс у зямлю ўрос. *(Плуг.)*

Вядучы: Паважаныя дзядулі, вам даецца пяць хвілін, каб адказаць на загадкі, якія вам загадалі нашы дзядульчынкі. А каб было веселей адгадваць, для вас, а таксама для ўсіх прысутных у зале, — нумар мастацкай самадзейнасці, які адпавядае нашай сённяшняй тэматыцы.

Пасля праводзіцца конкурс на веданне загадак.

Першая дзядульчынка: Ад палёў, лугоў, што ўвосень

Другая дзядульчынка: Пахнуць сонцам, як бальзам,

Трэцяя дзядульчынка: Мы сюды прынеслі кветкі

Усе разам: Дарагім сваім дзядам!

Дзядульчынкі дораць кветкі ўдзельнікам конкурснай праграмы.

Вядучы: А зараз наступнае заданне для нашых паважаных дзядуляў. Перш чым запрасіць вас, шаноўныя, на ўдзел у ім, мы дасканалы вывучылі вашы біяграфіі, тым больш, што вы іх агучылі ў конкурсе “Раскажы, дзядуля, пра сябе”. Дык вось, мы ведаем, у кожнага з вас шмат унікаў і ўнучак. Вы ўжо ўсе на заслужаным адпачынку. Але ўявіце сабе вось такую сітуацыю.

Інтэрв’ю з чэмпіёнам

Наша невялічкае бліц-інтэрв’ю з нязменным вядучым рубрыкі “Шашачная культура”, нацыянальным майстрам спорту па шашачнай кампазіцыі Віктарам ШУЛЬГОЙ, які, да таго ж, з’яўляецца чэмпіёнам свету па рашэнні шашачных кампазіцый, — невыпадковае. Днямі завяршыўся III Персанальны чэмпіянат свету па складанні шашачных кампазіцый, што сабраў 30 удзельнікаў з 10 краін свету. Беларускі шашыст заняў на ім трэцяе месца! “К” павіншавала пераможцу, але, як аказалася, — гэта не адзіная прыемная навіна, якую паведаміў нам Віктар Іванавіч.

— Цяпер, у сувязі з гэтай перамогай, — кажа Віктар Шульга, — я выканаў нарматыў міжнароднага майстра спорту па шашачнай кампазіцыі. Пасля афіцыйнага ўручэння дыплама буду падпісваць свае матэрыялы ў “Шашачную культуру” ўжо і гэтым ганаровым званнем. Дарэчы, гэта першы падобны статус у беларускіх шашачных кампазітараў.

— Цікава, а ці шмат увагуле складальнікаў шашачных кампазіцый у нашай краіне? І на якім узроўні знахо-

дзіцца беларуская шашачная “думка” ў параўнанні з іншымі краінамі свету?

— Менавіта шашачных кампазітараў на Беларусі — каля 50-і чалавек. Але і па складанні кампазіцыі, і па шашыстах-практыках Беларусь — на адным з першых месцаў у свеце.

— Што, на Вашу думку, гэтаму паспрыяла?

— Тое, што ў нас пасля распаду Савецкага Саюза энтузіясты-шашысты не страцілі цікавасці да гульні. І ўвогуле, Беларусь — унікальная краіна: нідзе ў свеце няма столькі аддзелаў шашак у рэспубліканскіх і рэгіянальных газетах, як у нас. І тое, што ў “Шашачную культуру” пішуць не толькі з краін СНД, але нават са Злучаных Штатаў Амерыкі, сведчыць пра вядомасць і высокую ацэнку нашай краіны ў шашачным свеце. Дарэчы, і я пачынаў менавіта такім чынам: яшчэ ў школе апублікаваў сваю экспазіцыю ў часопісе “Бярозка”.

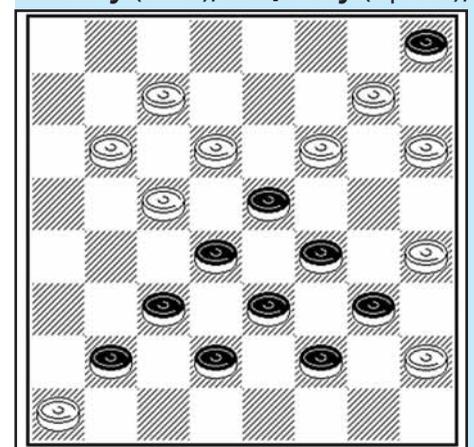
— Так, ездзім па раёнах Беларусі, і ў тых дамах культуры, дзе ёсць гурткі шашак, заўсёды хваляць “Шашачную культуру”... І, натуральна, пішуць у яе...

— Гэта вельмі добра, што ў “К” ёсць такі аддзел. Ён даволі вялікі, і там друкуецца

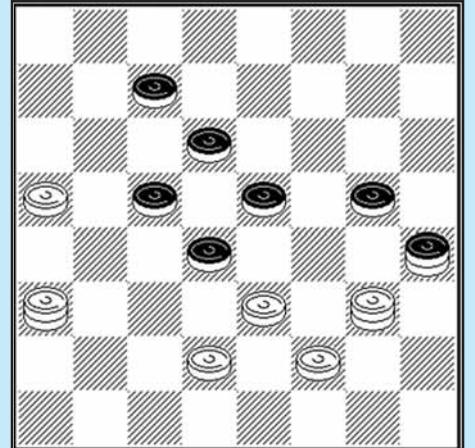
(9). Чорныя: a3, a7, d2, d8, e3, f4, f8, g5, g7, h6. (10). **№ 324 — Аляксандр Рэмізаў** (Мінск). Белыя: a3, b6, c5, c7, d6, e7, f6, g5. (8). Чорныя: c3, d2, d4, e3, f2, f4, h2, h6. (8).

Прыводзім спіс удзельнікаў конкурсу “Беларусь-2010”, пра які мы пісалі раней.

М.Баброўнік, В.Варушыла, Л.Вітошкін, В.Грабенка, М.Грушэўскі, А.Кагоцька, М.Крышталь, Ю.Мурадаў, І.Наўроцкі, А.Сапегін, А.Шурпін, П.Шкльдаў (Беларусь); **Г.Багатыроў, І.Івацка, В.Нікітчук, А.Ныч, У.Рычка, В.Трынос, С.Усцьянаў, М.Фёдраў** (Украіна); **Ю.Голікаў, М.Грашкаў, Я.Капылоў, У.Матус, Р.Шахметаў** (Расія); **М.Цветаў** (Ізраіль),

№ 314 — А. Перавознікаў.

№ 315 — Пётр Шкльдаў.

В.Беляўскас (Літва), **І.Вальтэр** (Узбекістан), **М.Дэбоі** (Францыя). Вось такім прадстаўнічым аказалася гэтае спаборніцтва, што праводзіць Рэспубліканская камісія па шашачнай кампазіцыі сумесна з газетай “Культура”.

Шашачныя навіны

Завяршыўся турнір IWC1-Rc1 — фінальны турнір Чэмпіянату свету, што праводзіцца на сайце Айвара Нідрытыса. Чэмпіёнам свету стаў беларускі майстар **Аляксандр Ляхоўскі** з Жодзіна. Віншуем!

А цяпер — рашэнні кампазіцый мінулага выпуску.

№ 270: d8, f6, c1, c3, h2, g3, c5 x; **№ 271:** d8, g5, g5, c7, f2, e7, c5, c5 x;

Фота Пітра Сваліца

даволі шмат матэрыялу. Сам факт для таго чалавека, які займаецца гэтай справай, што ягоную кампазіцыю апублікавалі ў газеце, — гэта вялікая падтрымка.

— **Традыцыйнае пытанне: што ў далейшых планах?**

— Рыхтую цяпер 35-ы па ліку аддзел “ШК”, і думаю над тым, каб праз “К” абвясціць некалькі конкурсаў па шашачнай кампазіцыі. Улічваючы тое, што з’яўляюся членам як Рэспубліканскай, так і Міжнароднай камісіі па шашачнай кампазіцыі, мяркую, ад гэтага будуць у выйгрышы ўсе: і кампазітары, і чытачы...

Ю.Ч.

№ 272: g7, bc7, c7, f6, f8, c1, g:g5, a3(f2), g3, d6 x; **№ 273:** g5, b8, c3, c5 x; **№ 274:** cb6, ed8, b6, d4, g5, h6 x; **№ 275:** f8, g3, c3, e3, g7, f6 x; **№ 276:** fg3, g7, gf6, g3, f2, g3, b8, e1 x; **№ 277:** b8, e1, c7, g5, a5 x; **№ 278:** f6, g7, c5, g5, g5, c7, e1 x; **№ 279:** cb6, b8, b4, e5, f4, c5, g3 x; **№ 280:** ab8, e7, e5, d4, g5, f2 x; **№ 281:** h4, h2, g3, f2, f4, h4:f6:h8!, d2/c1 x; **№ 282:** b6, f8, d2 x; **№ 283:** ed8, f6, b4, e7, c5, c5 x.

Рашылі пазіцыі і даслалі свае лісты ў рэдакцыю **Марыя Лічко** (вёска Возера Уздзенскага раёна), **Ігар Ананіч** (Гродна), **Уладзімір Сапжынскі, Аляксандр Перавознікаў** (Рагачоў), **Уладзімір Бандарык** (вёска Лугавая Слабада Мінскага раёна), **Дзмітрый Камчыцкі, Сяргей Фурманаў** (Магілёў), **Аляксандр Янчук** (Камянец).

Удакладняем, што ў мінулым выпуску на дыяграме без нумара надрукаваны эцюд **№ 300 Дзмітрыя Камчыцкага** (Магілёў).

Свае адказы і новыя творы дасылайце на адрас рэдакцыі

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, рэдакцыя газеты “Культура”, “Шашкі”.

Адрас электроннай пошты: **kultura@tut.by.**

Віктар ШУЛЬГА,
майстар ФМЖД, нацыянальны
майстар спорту
па шашачнай кампазіцыі

Культура № 327 — 13 жніўня 2010 г.

Неабходны рэквізіт: гармонік; бубен; трашчотка; мужчынскі капялюш з пяром; ваза з кветкамі; сем вялікіх бутафорскіх цукерак: у пяці — па дзве бобкі, у дзвюх — па тры; сем папяровых укладышаў у “цукеркі”, на якіх надрукаваны прыпеўкі на актуальныя тэмы; 18 вялізных карт з тэкстамі; кошык, накрыты хусткай; галёшы; парасон; 12 — 15 свісцёлак у якасці прызоў.

Прыклады пытанняў і адказаў для гульні Паўлінкі і Быкоўскага:

- Ці зберагаеце вы грошы?
- Ці маеце імпэт да камерцыі?
- Ці жадаеце адкрыць сваё прадпрыемства?

Адказы выбіраюцца з прыказак: Беражы рублялёк — купіш гектарок. Выцягвай ножкі паводле адзёжкі. Лежачы на пячы не будзеш есці калачы. Лепш быць малым гаспадаром, чым вялікім слугою. Не бяры нічога і не бойся нікога. Не ганіся за вялікім, а то і малое згубіш. Колькі розуму — столькі і работы. Адклад не ідзе на лад. Кожнаму дразду па сваім гнязду. Хто рана ўстае, таму Бог дае. Хто стукае — таму адчыняюць.

Людміла ЧАТОВІЧ, вядучы метадыст Пастаўскага раённага арганізацыйна-метадычнага цэнтра народнай творчасці і культасветработы

Увага! Конкурс

“сцэнарыстаў” працягваецца!

Рэдакцыя “Культуры” нагадвае: конкурс аўтарскіх сцэнарыяў для клубнага, бібліятэчнага, музейнага мерапрыемства — яркага, крэатыўнага і карыснага для любой установы культуры — працягваецца! У шматлікіх камандзіроўках нашы карэспандэнты пераканаліся: менавіта ў такім метадычным матэрыяле адчуваецца надзённая патрэба.

У конкурсе могуць браць удзел метадысты, клубнікі, бібліятэкары, музейшчыкі, выкладчыкі школьнага мастацтва — карацей, усе работнікі культуры. Зрэшты, першыя работы ўжо дасланы!

Лепшыя сцэнарыі будзем штомесяц змяшчаць у пастаяннай укладцы да “К” — “Куфры-радцы” пад ужо знаёмай вам рубрыкай “Сцэнарны партфель”. Крытэрыі адбору: якасць,

выкарыстанне мясцовага матэрыяла, надзённасць, выхаваўчы і пазнаваўчы аспекты.

Узнагарода для лепшых аўтараў — публікацыя ў “К” пра крэатыўныя формы дзейнасці таго культработніка, што напісаў сцэнарыі, пра работу ягонай установы і, канешне ж, пра гісторыю самой распрацоўкі. Вядома, як і ўсім сваім аўтарам, “сцэнарыстам” газета выплывае ганарары, таму не забудзьцеся пазначыць неабходныя звесткі пра сябе (іх пералік — на стар. 24). Такім чынам, неўзабаве на газетных старонках будзе створана своеасаблівая “галерэя культработнікаў-крэатыўшчыкаў” праз рэпрэзентацыю іх твораў.

Наш адрас: 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 77.

Наша электронная скрыня: kultura@tut.by.

Сайт газеты ў Інтэрнеце: www.kimpress.by.

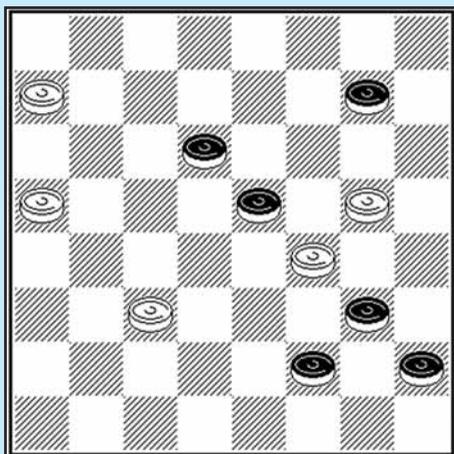

“Шашачная культура”

У “Куфры-радцы” — новыя прыклады шашачнай кампазіцыі і рашэнні твораў мінулых выпускаў, а таксама шашачныя навiны.

Прыемна адзначыць творчы пошук **Цімура Каркенава** — выхаванца нашага актыўнага чытача **Аляксандра Янчука** з Камянца. Прапануем пазнаёміцца з яго новай кампазіцыяй — праблемай **№ 312**.

Работы іншых аўтараў таксама зацікавяць аматараў старажытнай гульні. Прыемнага вам адпачынку за шашачным столікам! У наступным выпуску будзе аб’яўлены конкурс рашэнняў. Рыхтуйцеся!

№ 312 — Цімур Каркенаў.

Віншваем!

28 ліпеня адсвяткаваў сваё 50-годдзе вядомы шашачны кампазітар нашай краіны, неаднаразовы чэмпіён Беларусі і прызёр па шашачнай кампазіцыі **Пётр Аляксандравіч Шкльодаў**.

На дыяграме **№ 315** — ягоная выдатная дамачная праблема, якая заняла I месца у XX Рэспубліканскім шашачным конкурсе. Вынікі яго мы паведамім у наступных выпусках “Куфры”.

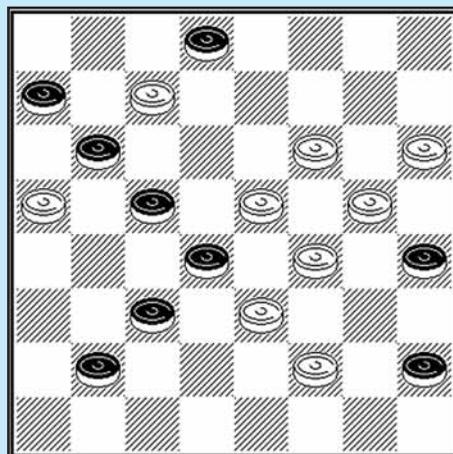
№ 315: h2(b4 a), c3(f2 A), d4(c3 B), e5, h4! x A(b2), c1(ef4 C), e5, h4! x B(e3), e1(d4), b8(c3), b4/a5(f2), g3 x C(b4), g1(a3), f2(h4 D), e1(c5), f4!, g5, d4 x D(c5), h4(cd4), b6!, g1(f4), h6(b2), d4 x a(c3), g1, a1(ef4), c1 x;

№ 316 — Аляксандр Перавознік (Рагачоў). Белыя: c1, c5, e7, f6, g5. (5). Чорныя: d6, e3, f4, g3, h6. (5).

№ 317 — Іван Наўроцкі (Мінск). Белыя: a3, a7, b2, c5, f4, f6, g5. (7). Чорныя: b6, d2, d8, e3, e7, f2, h4, h6. (8).

№ 318 — І.Наўроцкі. Белыя: a5, c7, d6, e5, g7, h6. (6). Чорныя: a7, d2, f2, f4, g3, g5, h2. (7).

№ 319 — Мікалай Ляшкевіч (Мінск). Белыя: a3, e5, e7, f2, f6, g1, g3,

№ 313 — Іван Наўроцкі.

g7, h4. (9). Чорныя: b4, b6, c3, c5, c7, d2, d4, e3, g5, h8. (10). **№ 320 — М. Ляшкевіч**. Белыя: a5, b4, c3, c5, c7, d4, e1, f2, g3, g7. (10). Чорныя: a3, a7, b6, d2, d8, g5, h4, h8. (8). **№ 321 — Міхаіл Сцефанавіч** (Гродна). Белыя: b4, d2, d6, e7, f4, f6, g7. (7). Чорныя: a3, c5, d4, f2, h2, h4. (6). **№ 322 — М.Сцефанавіч**. Белыя: a3, b2, b4, d2, f4, f6, h2, h6. (8). Чорныя: b6, c7, d4, d8, e3, e7, g5, h4. (8). **№ 323 — М.Сцефанавіч**. Белыя: a5, b4, c1, c3, c5, d4, e1, f2, g1,

Вы прыехалі ў госці да сына або дачкі, альбо яны жывуць разам з вамі. І вось маці маленькага ўнука або ўнучкі раптоўна трэба адлучыцца. Што рабіць? Дзіця хоча спаць. А дзядулю што патрэбна? Вядома ж — закалыхаць немаўля, каб тое спала. Дык вось, шанойныя дзядулі, вы павінны праспяваць калыханку для ўнукаў.

Гучыць мелодыя песні з тэлеперадачы “Калыханка”. Дзядулям выносяцца лялькі.

Вядучы: Вам даецца пяць хвілін, каб прыдумаць песню-калыханку. Але ж, каб яна была цікавай, а не такой як у гэтым жарце. Вось, паслухайце, калі ласка.

Дзядуля сядзе каля ўнука і пачынае калыхаць калыску, спяваючы калыханку. Доўга-доўга спявае. Нарэшце ў пакоі ўсталёўваецца цішыня. Бабуля прачыняе дзверы і шэптам пытае:

- Заснуў унучак?
- Ага, бабуля: заснуў дзядуля, — шэптам адказвае ўнук.

Ну, дык я спадзяюся, што нашы дзядулі не заснуць, а так закалыхаюць унучак і ўнукаў, што сны ў іх будуць цудоўныя, чарадзейныя, маляўнічыя. А для вас, шанойныя, гучыць песня — пра тое, як дзед бабку любіў.

Праводзіцца конкурс “Калыханка”.

Вядучы: Паважаныя дзядулі, наступнае конкурснае заданне вам прапануе добрая вядомая і паважаная ў нашай вёсцы бабуля Агата. Калі ласка, шанойная Агата Мікалаеўна, — на сцэну!

Агата: Добры дзень! Прабачце, шанойныя дзядулі, я ўжо не буду называць вас па бацьку, бо для мяне ж вы — равеснікі. Вы ж хлопцы-аднагодкі. Ведаю, што вы — мужчынкі спрытныя ды дбайныя: нездарма ж згадзіліся прыняць удзел у гэтай конкурснай праграме. Але ж хацелася б, каб вы сёння паказалі сябе як памочнікі бабулям. Таму конкурс — гаспадарчы. Мае памочніцы даюць вам бульбу і цыбулю. Вам патрэбна згатаваць такую страву, як бульбяная зацірка. Пераможца — той, хто хутчэй абярэ бульбу і цыбулю, затым парэжа і складзе для прыгатавання. А я буду за вамі сачыць, каб потым паведаміць вынікі вашых кулінарных навыкаў журы. Не ўсё ж нам, бабулям, ежу гатаваць.

Вядучы: Заданне, канешне ж, складанае. Але ж я ўпэўнены, што дзядулі з ім павінны справіцца. Ну, а каб справа

шла весялей, для ўсіх — нумар мастацкай самадзейнасці!

Вядучы: Дзякуй нашым дзядулям, дзякуй нашай бабулі Агаце Мікалаеўне, за такі цудоўны конкурс! А зараз...

У зале чуецца шум. На сцэну выходзіць калектыў “Новыя беларускія дзядулі”: жанчыны — у вобразе дзядуляў.

Вядучы: Паважаныя дзядулі, вас сёння прышлі павіншаваць нашы “Новыя беларускія дзядулі”. І гумар у іх — наш, беларускі. Вось такі:

- Чаму ты не арэш?
- Бо я малы.
- А чаму штаны такія кароткія?
- Бо дзядулевы...

Тэатралізаванае прадстаўленне тэатра мініяцюр “Новыя беларускія дзядулі”.

Чытальнік:

Радасць светлую ў прыполе Нам падносілі гады. Ёсё было: сцяжына ў полі, Смех дзявочы малады.

Варухнецца сум на сэрцы — Бы кране яго рукой... З памяці нічым не сцерці Тае сцэжкі, на якой

Ноч дарыла зор суквецці, Шэптам песціла напеўна, Як вяртаўся на дасвеці Пад гарлаты вокліч пеўня.

Ветрык мяккі і духмяны, І не колецца асцё... Я ў вясну быў закаханы, У дзяўчыну, у жыццё...

Вядучы: “Я ў вясну быў закаханы, у дзяўчыну, у жыццё...” Паважаныя дзядулі, гэтыя вершаваныя радкі стануць асновай для наступнага, самага складанага, конкурсу. Цягам трох хвілін вам неабходна ўспомніць самыя ласкавыя, самыя пяшчотныя словы, якія вы казалі, калі прызнаваліся ў каханні і прасілі выйсці за вас замуж дарагіх жанчын, што для вас на ўсе гады засталіся маладымі! Калі ласка, успамінайце сваіх каханых. А каб вам лепей думалася і ўспаміналася пра тыя чароўныя для вашай душы дні, — нумар мастацкай самадзейнасці.

Вядучы: Вядома ж, сёння нашы дзядулі не застануцца без груп падтрымкі: у яе складзе — родныя і блізкія ім людзі. Менавіта яны прадставяць мастацкі конкурс у падтрымку

дзядулям, які і ацэніць наша шанойнае журы.

Праводзіцца мастацкі конкурс груп падтрымкі.

Вядучы: І вось надышоў галоўны момант нашай конкурснай праграмы: журы падвядзе яе вынікі.

Падвядзенне вынікаў конкурснай праграмы, узнагароджванне пераможцаў.

Чытальнік:

Калі старасць пастукае ў дзверы, Я не скора пайду адчыніць: Як жа можна ў такое паверыць, Калі ў сэрцы жаданні-агні? Калі сцэжак няпройдзеных столькі, Калі хочацца столькі спазнаць!.. А ў сувоі жыцця — столкі, столкі, І пачатку-канца не відаць...

Ах, пачуцці! Вы — міг бліскавіцы, Ах, жыццё! Ты — на шпаркім кані. Калі ў сэрцы каханне іскрыцца, Не прышпорвай жыцця, не гані! Калі ў восень тваю залатую Завітае зялёны пажар, Блаславі ты хвіліну святую: Ажыла твая лепшая з мар!

Вядучы: Не трэба нічога ні спыняць, ні праганяць. Гэта ваша жыццё, і ў ім, як і ў жыцці кожнага чалавека, былі свае радасці і свае беды, але ж я ўпэўнены, што радасцей было болей. Паважаныя гледачы, нашы дзядулі хочучь выказаць свае пажаданні. Калі ласка!

Першы дзядуля:

Каб у нашым мірным краі Песні да нябёс ўзляталі! Каб людцы не зналі ліха, Жылі ў ладзе, мірна, ціха!

Другі дзядуля:

Каб смяялася дзіятка На руках у сваёй маткі, Бацькі дбайна працавалі І сямейцы дагаджалі!

Трэці дзядуля:

Каб заўжды свяціла сонца Ё нашы светлыя ваконцы. Каб вятроў, Каб войн не зналі, Каб яны нас абміналі!

Вядучы: Вялікі дзякуй вам, паважаныя дзядулі, за шчырыя, сардэчныя пажаданні! Вялікі дзякуй за ўдзел у нашай праграме! Дзякуй за вашу працу, за ваш чалавечы гонар!

Шчасця, здароўя і дабрабыту, паважаныя нашы землякі!

Мікалай ЛЕНКАВЕЦ, метадыст Ганцавіцкага РМЦ

На любы густ

Людміла Чатовіч працуе вядучым спецыялістам Пастаўскага РАМЦНТіКАР: адказвае за культуру на-дасугавую дзейнасць у раёне, курыруе аматарскія аб'яднанні. У сферы культуры Людміла Яўгенаўна — не навічок: працуе з 1991-га, ды і ў 80-я гады шмат часу аддала самадзейнасці, была культурганізатарам у мясцовым Доме піянераў...

Сцэнарыст Людміла Чатовіч вопытны. Трэба адзначыць, што яе работы неаднойчы займалі прызавыя месцы на абласных аглядах-конкурсах. Больш за тое: у 2006 годзе вядучы метадыст Пастаўскага РАМЦНТіКАР, дзякуючы тагачаснаму Інстытуту праблем культуры, займела і сваю кнігу “Весела бавім час”, дзе змешчаны сцэнарыі гульні праграм і мерапрыемстваў.

Сакрэтам сваёй творчасці Людміла Яўгенаўна падзялілася з карэспандэнтам “К”:

— Я працую ў вельмі добрым і зладжаным калектыве, — кажа яна. — Менавіта гэта спрыяе таму, што мне пастаянна хочацца тварыць і самаўдасканалвацца.

У планах Людмілы Чатовіч — выдаць яшчэ адну кнігу сцэнарыяў. Справа за малым: назбіраць неабходную іх колькасць. І гэта ў яе абавязкова атрымаецца, бо імпульс да напісання сцэнарыяў Людміла Яўгенаўна не страціла. Сведчаннем таму і тое, што на конкурс, які ладзіць “К”, яна даслала не адну, а тры работы: маўляў, выбірайце на любы густ. І паабяцала даслаць яшчэ. Ды не толькі свае, але і іншых метадыстаў аддзела культуры. Такі б імпульс да конкурсу — ды ў кожным раёне Беларусі!

“Паўлінчыны забавы”

Сюжэтная-гульнівая праграма для моладзі і дарослых (паводле п'есы Янкі Купалы “Паўлінка”)

На сцэнічнай пляцоўцы, аформленай пад сялянскую хату, стаяць стол, тры табурэтка і дзве лавы. На табурэтках ляжаць гармонік, бубен і трашчотка.

Паўлінка, нешта напяваючы, уваходзіць з кветкамі, ставіць іх у вазу на сталі.

Стук у дзверы. З'яўляецца пан Быкоўскі.

Быкоўскі. Пахвалены ў хату!

Паўлінка. Навекі! Калі ласка, праходзьце! Скуль такая міласць — бачыць пана Быкоўскага?

Быкоўскі здымае галёшы, ставіць парасон.

Быкоўскі. А то ж свята сёння! Можна зайсціся і да прыемных людзей. Заехацца, так сказаць, на новым “мерседэсе”...

Паўлінка. Бач, пан Адольф ізноў нешта шляхецкае прыдбаў!

Быкоўскі. Пэўна ж! Колькі мільёнаў заплаціў... Маю імпульс да быстраходнай тэхнікі!.. (Убок.)...! да жвавых дзяўчат!

Паўлінка. Але ж мама і тата яшчэ з кірмашу не вярнуліся.

Быкоўскі. Тое нічога! Галоўнае, панна Паўлінка — у хаце. Са святам павіншаваць жадаю, Вашэце. Можна панну Паўлінку бліжэй павіншаваць? Панна выглядае сёння, як каралеўна!

Паўлінка. Каралеўна — дык ка-

ралеўна! Але, каб да яе падступіцца, загадку спачатку трэба адгадаць. Вось, што хутчэй за ўсё на свеце?

Быкоўскі (да гледачоў). Дапамажыце, панове! Такая спрытная маладзіца — хоць сёння гатовы жаніцца!

Гледачы адказваюць: “Думка, калі ёсць у галаве”, або штосьці іншае. Быкоўскі вымае з кішэні і дае за трапны адказ вялікую цукерку. Потым паўтарае адгадку Паўлінцы. Яна не згаджаецца, што ён сам дадумаўся, загадвае наступную загадку. Такім чынам, гледачам прапануецца яшчэ пяць загадак. Альжбета ж, знаходзячыся сярод людзей, дапамагае заўважыць самых гаваркіх — будучых актыўных удзельнікаў праграмы.

Паўлінка. Што размаўляе на ўсіх мовах? (Магчымыя адказы: рэха, мабільны тэлефон...)

Што ляціць без крылаў? (Вецер, а ў каго — і час...)

Чаму шапку купляюць? (Бо дарма не даюць...)

Без чаго хаты не пабудуеш? (Без стуку; без грошай...)

Хто спачатку ходзіць на чатырох нагах, потым на дзвюх, а, бывае, пазней і на трох? (Чалавек у розным узросце...)

Быкоўскі (падыходзіць бліжэй да Паўлінкі). Паўліначка ты мая, та-

кая салодзенькая... (Працягвае ёй таксама цукерку, спрабуе пацалаваць.)

Паўлінка. Скуль такі спрыт у пана Адольфа? (Ухіляецца ад яго і бяжыць да гледачоў.)

Не інакш, як за плотам людзі добрыя ды разумныя спыніліся. Завітайце, калі ласка, у хату! Не магу я з панам Быкоўскім адна заставацца. Вельмі прашу, дапамажыце: зайдзіце на хвілінку ў хату! Вось (паказвае атрыманую цукерку), цукеркамі пачастуемся...

Тыя, каму таксама ўручылі цукеркі, запрашаюцца на гульніваю пляцоўку. Трэба, каб было трое жанчын і столькі ж мужчын. Добраахвотна вызываецца дапамагчы і Гарманіст.

Паўлінка. Нешта мамы і таткі доўга няма, во забавіліся... Можна, пакуль у гульні асаблівыя згуляем? (Бярэ карты са стала.)

Шэсць удзельнікаў гульні падзяляюцца на дзве каманды і садзяцца па лавах, а сёмы — Гарманіст — размяшчаецца на табурэтка збоку і спрабуе найграваць на гармоніку.

Паўлінка (раздае своеасаблівыя карты). Кожнаму выпадае па тры карты. Мы ходзім, канешне ж, першымі, мы ж дамы, і чым не казырныя?

Праводзіцца гульня, сэнс якой у тым, што на адной карце надрукавана пытанне, а на іншых — адказы. Адказ трэба падабраць па сэнсе. Гледачы ацэньваюць, пабіта карта ці не. Біттыя адкладваюцца ў бок. Паўлінка з Быкоўскім кіруюць гульні, потым, калі ўдзельнікі зразумеюць умовы,

яны распачынаюць размову паміж сабой.

Паўлінка. А што, у пана Адольфа вялікая гаспадарка?

Быкоўскі. Маёмасць? Але, але... Катэдж маю, зямельны надзел. А ў маёй хаце чаго ж толькі няма... Калі б панна Паўлінка захацела, дык усё б гэта мела!

Паўлінка. Мела б, ды не сумела! Быкоўскі (да ўдзельнікаў гульні ў карты). Хто ж у нас выйграў?

Падводзяцца вынікі гульні. З'яўляецца Альжбета з кошыкам, які накрыты хусткай.

Паўлінка. Нарэшце, вярнуліся! А татка дзе ж?

Альжбета. Са сваяком сустрэўся ды, як водзіцца, у карчму завітаў. А я вось пэўна добрага купіла! (Ставіць кошык.) Што ж вы тут святкуеце — ні груку, ні стуку? (Заўважае Гарманіста.) Глянь, і Яська ж тут! Давайце прыпеўкі заспяваем!

Быкоўскі. Разгарніце цукерачку — знойдзеце прыпевачку!

Паўлінка. Ой, бач, якая цукерка: цэлы “моладзьсюрпрыз”!

Паўлінка першая разгортвае “цукерку” і дастае ўкладыш, на якім надрукавана прыпеўка. Яна пачынае спяваць, потым выконваюць свае прыпеўкі ўсе астатнія ўдзельнікі праграмы. Гарманіст акампаіруе.

Альжбета. Ай, во забавілася, што певень збег! Дапамажыце, госцейкі даражэнькія!

Гарманіст, надзеўшы капялюш з пер'ем і стаўшы такім чынам “пеўнем”, уцякае ад Альжбеты. Трашчоткай ён імітуе голас пэўня.

Паўлінка. Цікава, хто спрытней зловіць пэўня: хлопцы або дзяўчаты? Паўлінка і Быкоўскі арганізуюць рухому гульню, у якой каманды хлопцаў і дзяўчат, узяўшыся за рукі, павінны злавіць “пэўня”, счапіць вакол яго рукі і замкнуць у круг.

Быкоўскі. А давайце, панове, танцы згуляем! Я маю вялікі імпульс да танцаў!

Паўлінка. А якія ж вы, пан Быкоўскі, танцы гуляеце? Пэўна, “падэспань”?..

Быкоўскі. Не, толькі новыя: брык, рып, гоп...!

Паўлінка. А я такіх не ўмею! Давайце лепш сваё, родненькае! (Да ўдзельнікаў на пляцоўцы.) Цікава, каму як пашанцавала: у каго пара атрымаўся? У мяне — цотка!

Дастае з “цукеркі” дзве бобкі. Усе таксама лічаць “змесціва” сваіх “цукерак”. Той, у каго таксама дзве бобкі, становіцца ў пару з іншым. Таму, у каго апынуцца тры — “лішка”, — Паўлінка даручае граць на шумавых інструментах: хлопцу — на бубне, дзяўчыне — на трашчотцы. Разам з Гарманістам утвараецца трыо. Каб склалася менавіта такая сітуацыя, Быкоўскі павінен правільна размеркаваць свае “цукеркі”

між гледачамі: даць толькі адной дзяўчыне і аднаму хлопцу тры, дзе знаходзіцца па тры бобкі.

Паўлінка. Мы паваражылі на бобках, каму быць, як гарошыне, у скоках!

Альжбета. Зайграйце, музыкі, Лявоніху! (Спявае.)

А Лявоніху Лявон палюбіў — прыгожыя чаравічкі купіў. Лявоніха, душа ласкавая, чаравічкамі паляскавала.

Альжбета раздае парам па адной галёшы. Паўлінка з Быкоўскім паказваюць Лявоніху. Праводзіцца спаборніцтва: “станцаваць, не згубіўшы галёшу”. Альжбета сочыць за хадой конкурсу.

Альжбета. А калі “цыганачку”?

Альжбета сама распачынае танец з вялікай “цыганскай” хусткай. Потым перадае яе адной з дзяўчат. Хлопцу з другой пары Паўлінка для гэтага танца прапануе надзець капялюш з пер'ем. Быкоўскі робіць усялякія смешныя па з парасонам.

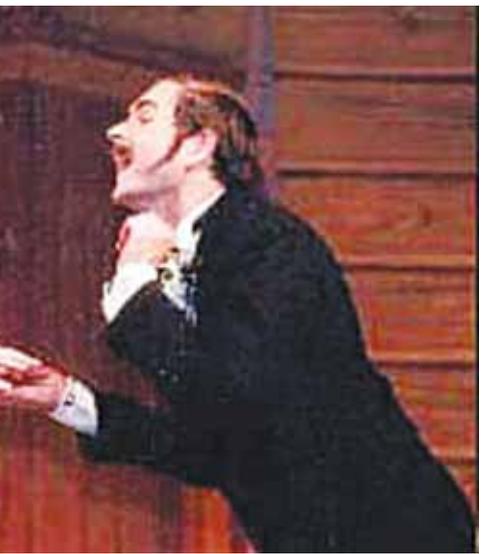
Быкоўскі. Досьціць! Усе галёшы мае патапталі! Хоць парасон збярог! (Забірае галёшы пад паху.)

Паўлінка. А цяпер зайграйце, музыканцікі, “хвігурную” кадрылю! (Запрашае на танец хлопца з бубнам,

аддаючы ягоны інструмент гледачу.) Давайце з вамі патанчым, бо пан Быкоўскі надта баіцца абутку стаптаць!

Быкоўскі (кідае галёшы і парасон на падлогу). Кепска ж вы пра мяне думаеце, панна Паўлінка! Эх, і люблю ж я танчыць! (Запрашае сабе ў пару дзяўчыну, якая грала на трашчотцы, аддаючы таксама інструмент гледачу.)

Альжбета. Ну, беражыся, Сцяпанка! Сядзі, колькі хочаш, у кар-

чме, а я сабе тут кавалера прыдбаю!

Альжбета таксама запрашае ў танцы партнёра. Паўлінка з Быкоўскім арганізуюць кадрылю.

Паўлінка. А цяпер — полечку, але такую, каб свет хадыром пайшоў!

Альжбета. Ён даўно ўжо хадыром пайшоў!

Усім, хто танцаваў, прапануецца павесці ў польку іншых прысутных.

Альжбета. Вось, якія прыгожыя цацкі на кірмашы набыла, так, на ўсякі выпадак... (Аглядаецца на Паўлінку.) А тут якраз да патрэбы добрым людзям будучы! (Раздае гліняныя свісцёлкі ахвотным, каб яны дапамагалі музыкам. Выконваецца Польшка-агульніца.)

Быкоўскі. Ну, пара нам і чэсць знаць. (Да гаспадароў.) Дзякуем за гасціннасць!

Паўлінка (да Гарманіста). Зайграйце, дзядзька Ясь, яшчэ што-коледчы на адхадное дарагім госцейкам!

Паўлінка даручае Быкоўскаму ўручыць кветкі, што ў вазе ставіла на стол, самым актыўным дзяўчатам.

Альжбета (раздае свісцёлкі хлопцам-удзельнікам). Залівайцеся салаўямі каля дзяўчат!

Гучыць развітальны марш.

Працяг дыскусіі

Працягваючы нашу дыскусію, натуральным чынам прыспеў час даць слова і самім драматургам, каб даведацца, як пачуваюць яны сябе ў прасторы і рэаліях сучаснага тэатра. Якое месца яны адводзяць сабе ў тэатральным жыцці і ці паранейшаму прэтэндуецца на ролю “власціцелей дум”? Не толькі ўласным бачаннем прафесіі, але і разважаннямі пра тое, што ж з’яўляецца сёння асноўным клопам і залогам паспяховасці драматурга, дзеліцца з намі Дзіяна БАЛЫКА.

Дзіяна БАЛЫКА, драматург:

“Цырую” п’есы, як мой калега Шэкспір”

— Дзіяна, ты як чалавек, не абдзелены магчымасцю пісаць, змагла зарэкамендаваць сябе і ў журналістыцы, і ў пазэі. У які момант і навошта табе спатрэбілася драматургія?

— Акурат цяпер я дапісваю кнігу, дзе ёсць раздзел пад назвай “Візітоўка ў дзелавым жыцці”. Я пішу пра тое, што ў мяне на сталю ляжыць як мінімум тры камплекты візітовак. Паводле аднаго камплекта я — журналіст, паводле другога — драматург, паводле трэцяга — аўтар кнігі па псіхалогіі, чацвёрты, скажам, можа засведчыць, што я — фотамастак... Гэта пытанне філасофскага парадку — пытанне самаідэнтыфікацыі. Ёсць людзі, у якіх з гэтым усё проста, а вось у мяне — не. Гэта не праблема, не бяда мая і не вартасць, а — структура майго светаўспрыняцця. У жыцці займаюся самымі рознымі рэчамі, тым, што падабаецца мне: была дырэктарам па развіцці мэблевай кампаніі, дырэктарам па развіцці турыстычнай кампаніі... Абіраю для сябе заняткі не для таго, каб займацца адной справай усё сваё жыццё і гэтым давесці, што я — класны спецыяліст у той ці іншай галіне.

Мне падабаецца раскадваць гісторыі, і я абіраю для гэтага розныя жанры. Адзін час мне падобалася распавядаць іх у якасці рэпартажэра, любімым мужчынам пра нашы адносіны я раскавала рыфмаваныя гісторыі — вершы. Калі мне падаецца, што ў гісторыі існуе цікавы драматургічны канфлікт, ёсць калізій, кульмінацыя, катарсіс, — мне хочацца распавядаць іх пры дапамозе дыялогаў і называць гэта п’есай.

— Чалавек, які любіць раскадваць гісторыі, пэўна, мае на ўвазе, што ў яго ёсць свой слухач...

— Канешне ж.

— Дык для каго ты раскадваеш свае “гісторыі ў ролях”?

— Для існуючага рэпертуарнага тэатра. І гэта — не проста амбіцыйная заява. За шэсць гадоў свайго занятку драматургіяй (акурат столькі часу прайшло з таго моманту, як я паступіла ў Літаратурны інстытут, у якім сёлета атрымала дыплом) не было ніводнага года, каб тры-чатыры спектаклі па маіх п’есах не з’явіліся ў рэпертуарных тэатрах. І да гэтага часу ўсе яны ідуць, збіраюць

гледачоў і робяць тэатрам касу. За выключэннем адной антрэпрызы, якая ў сувязі з фінансавым крызісам перастала існаваць.

Вельмі часта можна пачуць надта палемічную пазіцыю: маўляў, камерцыйны поспех спектакля не заўсёды супадае з мастацкім. Я не буду гэта абвяргаць, скажу толькі, што кожны чалавек заўсёды выбірае для сябе тыя або іншыя крытэрыі для ацэнкі, у тым ліку і для тэатра, важныя асабіста для яго.

— І які ж крытэрыі абіраеш ты для сябе: мастацкасці або камерцыйнасці?

— Лічу, што без глядацкага поспеху не бывае поспеху мастацкага. Усе жанры добрыя, акрамя сумнага. І я дакладна ведаю, што на маіх спектаклях глядач не сумуе. Хаця ён, замест таго, каб патраціць свае грошы на білет у тэатр, мог бы пайсці ў кіно, купіць сабе шакаладку, модную вопратку... Калі ў нас дзяржава датуе тэатральныя білеты, дык і кошты на іх — даволі нізкія. У той жа Расіі расцэнкі — іншыя. На апошняй прэм’еры па маёй п’есе “Псіхааналітык для псіхааналітыка”, якая адбылася ў Маскве зусім нядаўна — 22 чэрвеня, білеты каштавалі ў пераліку на беларускія рублі ад 50 да 150 тысяч, і ў зале быў аншлаг! А калі людзі трацяць на тэатральную пастаноўку грошы, супастаўныя з добрай вячэрай у рэстаране, значыць, ім не сумна на маіх спектаклях, ці не так? Для мяне гэты крытэрыі вельмі важны.

— Але неаднойчы ад сур’ёзных крытыкаў даводзілася чуць, што Дзіяна Балыка забавляе гледачоў за кошт гумару на сексуальныя тэмы і жартачкаў “ніжэй пояса”...

— Я забавляю гледачоў тым, што цікава мне. Што ж да сексуальнай тэматыкі — я сапраўды шмат увагі надаю гэтаму, як псіхалаг пішу кнігі, да мяне па парадку звяртаюцца людзі. Зрэшты, я проста імкнуся раскадваць цікавыя гісторыі. А прыйдуць на спектакль людзі абсалютна рознага інтэлектуальнага ўзроўню і адукаванасці, і кожны прачытае ў ім сваё. Я дакладна ведаю, што з пазіцыі герменеўтыкі і рэцэптыўнай эстэтыкі тэкст сам па сабе сэнсу не нясе: можна колькі заўгодна трэсці са-тую тоўстую кнігу — з яе ўсё роў-

на ніякія “сэнсы” не насыплюцца. Тэкст набывае сэнс толькі пры прачытанні, і, хітрая рэч, — сэнс, які вычытваецца, адпаведны інтэлекту суб’екта, што чытае.

— Зыходзячы з гэтай формулы, я прыходжу да высновы: няўжо нашы рэжысёры, якія дэкларуюць адсутнасць цікавай сучаснай беларускай драматургіі, проста не могуць вычытаць у ёй якіх-кольвек сэнсаў?

— Ніколі не вазьмуся казаць за ўсю беларускую драматургію, бо не з’яўляюся яе аналітыкам і, па шчырасці, не вельмі добра ў ёй арыентуюся. Існуюць людзі, з якімі я сябрую і якія, па волі лёсу, належыць да тых, хто піша п’есы. З некаторымі іх тэкстамі я знаёмая, некаторыя з іх мне блізкія, цікавыя, зразумелыя, іншыя — не блізкія, не цікавыя і не зразумелыя.

А ў рэжысёраў, якія не ўспрымаюць беларускую драматургію, чамусьці не атрымліваецца ўразіць мяне як гледача пастаноўкамі сусветнай класікі. Вось што я назіраю за сабой. Калі прыходжу ў беларускі тэатр, часта прымушаю сябе, так бы мовіць, знутры вышукваць інтарэс да пастаноўкі. А калі прыязджаю ў Маскву і прыходжу на спектаклі там — забываюся на час, дзеянне...

— Ад пастановак у беларускіх тэатрах уласных п’ес — гэтыя ж адчуванні, як і ад чужых?

— Розныя. Але ёсць спектаклі, якія вельмі мне падабаюцца і здаюцца магутнымі ды цікавымі: “Чорны анёл з белымі крыламі” Цімафея Ільёўскага ў Брэсцкім акадэмічным тэатры драмы і “Псіхааналітык для псіхааналітыка” Сяргея Кулікоўскага ў Коласаўскім тэатры, які, я ведаю, табе не падабаецца. Ужо пяты сезон на сцэне РТБД ідзе з абавязковымі аншлагамі “Белы анёл з чорнымі крыламі” ў пастаноўцы Венедзікта Расстрыжэнкава. Гэта пра нешта кажа! Але ў Беларусі ў мяне ідзе не так шмат п’ес. Хаця

сярод велізарнай колькасці твораў масцітых калег, чые п’есы можна ўзяць бясплатна, і канкурыраваць з імі — надзвычай складана, бо многія з іх ужо самі па сабе з’яўляюцца “брэндамі”: Чэхаў, Шэкспір, Астроўскі...

— Ты так папросту адносіш усё іх да сваіх калег?

— Так. Амбіцыйна? А чаму б і не? Вось табе гісторыя з маёй апошняй прэм’ерай — спектаклем “Псіхааналітык для псіхааналітыка”, які паставіў Андрэй Баравікоў. Мы з ім, дарэчы, пазнаёмліліся ў цягніку: тэатр Рамана Вікцюка ехаў на гастролі, мы з Андрэем апынуліся ў адным купэ, і я прапанавала яму сваю п’есу, якая абсалютна выпадкова аказалася ў мяне з сабой... Ёсць рэжысёры, якіх я лічу сваімі блізкімі сябрамі, але пры гэтым ведаю, што без авансу і канкрэтнай замовы ад тэатра яны не прыступяць да рэпетыцыі ніводнай з маіх п’ес, як бы добра яны ні ставіліся да маёй творчасці і да мяне асабіста. А вось Андрэй Баравікоў у вольны ад асноўнай працы час, калі ніхто яму не плаціў, сабраў каманду прафесійных актёраў, якім гэты тэкст падаўся цікавым. Уклаў свае ўласныя грошы ў спектакль, прыцягнуў сябра — мастака па касцюмах Вячаслава Старадубцава, што таксама ўклаў у праект уласныя грошы, а ў выніку ў нас яшчэ з’явіліся і спонсары, якім таксама спадабалася ідэя нашай пастаноўкі.

— Я магу зразумець рэжысёра, мастака, якія ўкладваюць уласныя грошы у праект, што бачыцца ім цікавым і перспектывным. Але ці гатовы ты сама аддаць грошы на пастаноўку сваёй п’есы, калі лічыш яе таго вартай?

— Скажу так: гэтага спонсара знайшла я.

— Значыць, размовы пра тое, што Дзіяна Балыка знаходзіць грошы для пастаноўкі сваіх п’ес — гэта праўда?..

— Маскоўскі спектакль — гэта антрэпрызны праект, які, я ведаю, прынясе мне прыбытак. Але я ніколі не панясу грошы ў дзяржаўны тэатр. Лічу, што пішу такія тэксты, на якіх любы калектыв можа зарабіць. У дзяржаўных жа тэатрах у мяне вельмі абмежаваныя правы: я не магу зладзіць столькі паказаў, колькі мне цікава, не магу атрымаць той прыбытак, на які разлічваю. З дзяржаўнымі тэатрамі я не таргуюся, і атрымліваю свае аўтарскія па зацверджанай стаўцы. Але ў тым праекце, што мы рабілі ў Маскве, ёсць мая 30-працэнтная доля, і таму я гатовы дапамагаць яму развівацца.

Я хацела зладзіць сваю антрэпрызу і ў Мінску: літаральна ў мінулым кастрычніку адбылася прэм’ера спектакля “Любімая жанчына міністра”. Але гісторыя павярнулася так, што на сённяшні дзень я маю іск да антрэпрэнёра адносна нявыплачанага ганарару. Гэта не першы раз, калі я адстойваю свае аўтарскія правы: у Беларусі — другі такі выпадак, і яшчэ некалькі было ў іншых краінах, але там пытанні ўрэгулявалі ў дасудовым парадку. Цяпер і па мінскім праекце таксама рыхтуецца міравое пагадненне, і нават частку грошай мне ўжо выплацілі. Я стаўлюся да ўсяго, што пішу, прафесійна і стараюся атрымліваць за гэта грошы.

— Ну, добра, няўжо гэта такія вялікія сумы, з-за якіх трэба распачынаць судовыя справы?

— Лічы сама: толькі за чатыры паказы пастаноўкі мне, згодна з дагаворам, выплаціць кампенсацыю ў суме амаль 2,5 мільёна рублёў. За месяц пракатаўца два спектаклі, так што атрымліваецца сума, цалкам супастаўная з сярэднямесячным заробкам у нас.

— Атрымліваецца, ты сваім прыкладам абвяргаеш трывалу на працягу дзесяцігоддзя думку аб тым, што ў Беларусі немагчыма зарабляць на жыццё драматургіяй?

— Я — зарабляю, і акурат сваёй прафесіяй. Але ж тут, як і ў любым іншым бізнесе, ёсць працэс наапаўнення: канешне, з адной пастаноўкі ў адным беларускім рэпертуарным тэатры жыць не будзеш. Але калі ў цябе ідуць спектаклі ў 18 тэатрах і з прыстойнымі коштамі білетаў — можна жыць.

— Тады наколькі ты зацікаўлена ў пашырэнні супрацоўніцтва з беларускімі тэатрамі? І якія захады ты гатовы для гэтага зрабіць?

— Пісаць добрыя п’есы і працаваць з рэжысёрамі. Для кожнага рэжысёра, калі ў яго ёсць нейкія пытанні да тэксту, я заўсёды прыслухоўваюся, таму што вельмі добра разумею: без “праверкі” на сцэне п’еса не можа быць ідэальнай. У маім выпадку, з маімі літаратурнымі здольнасцямі я да яе вяртаюся і з кожнай новай пастаноўкай рэдакую. Таму ў “Белага анёла з чорнымі крыламі” ёсць восем рэдакцый: паляў кожнай новай пастаноўкі я нешта ў ёй “цырую”. Я хацела б мець магчымасць вярнуцца да кожнай сваёй напісанай п’есы — ведаю, што ніхто з вялікіх не лічыў гэта за ганьбу. Шэкспір быў практыкуючым чалавекам тэатра і п’есы свае ён ствараў працэсе рэагавання на іх гледачоў.

Гутарыла Таццяна КОМАНОВА

Рэзюме візаві

Драматургія як форма бізнесу — думаецца, такое вызначэнне для нашай гутаркі было б цалкам заканамерным. Тым больш, што і пачалася яна з размовы пра тыя “матывы”, якія рухаюць аўтараў у гэтую прафесію. Аказваецца, сёння, пры грамадзянска-арганізаваным менеджменце, можна зарабляць грошы самымі рознымі відамі дзейнасці, і напісанне п’ес — у іх ліку. Так, любая праца павінна аплачвацца, і гэты тэзіс, бадай, ніхто і не збіраецца абвяргаць. Вось толькі драматургію мы да гэтага часу прывыклі “па-старамоднаму” лічыць усё ж не “аб’ектам куплі-продажу”, а ў большай ступені — творчасцю. І хаця многія з рэжысёраў, у тым ліку і наш папярэдні суразмоўца — Мікалай Пінігін, выказваюцца на карысць абавязковага авалодвання драматургамі асновамі прафесійнага рамяства ў справе напісання п’ес, усё ж ніводзін з іх не разлічвае, што гэта і стане той самай прыступкай, на якой можна спыніцца, каб спакойна дажываць “сваё жыццё ў мастацтве”.

Шукаючы паралелі ў іншых сферах бізнесу, прыйшла да думкі: можна ўсё жыццё вырабляць і прадаваць здлікі, можна нават зрабіць гэты занятак брэндавым і неверагодна прыбытковым, скарыстаўшы элементарныя законы рынкавага попыту. Але пры гэтым так ніколі і не зразумець бажоўскага Данілу-майстра, які ніяк не здавольваўся нават самай дасканалай працай “па чарцяжы” і апантана-прагна шукаў сваю Каменную кветачку — не кіруючыся аніякімі камерцыйнымі выгодамі, а для таго толькі, “...каб поўную сілу каменя самому ўбачыць і людзям паказаць”.

Адраджэнне і развіццё сяла: сацыякультурны зрэнне

Камандзіроўка на Віцебшчыну — гэта заўсёды паездка за новым вопытам у пазабюджэтнай дзейнасці мясцовых культурна-аграгарадскіх работнікаў. Як вядома, менавіта ў гэтай вобласці культурна-аграгарадскія даведзены 200-працэнтны план па аказанні платных паслуг, і таму супрацоўнікі клубаў, музеяў і бібліятэк “крэатыўныя” цяпер напоўніцы: да гэтага іх прымушае само жыццё.

Вось і ў Шаркаўшчынскім раёне, куды выправіўся ў камандзіроўку, чакаў менавіта гэтага “крэатыўнага” падыходу да працы. І вынікі пэўных захадаў мясцовага аддзела культуры ўбачыў на свае вочы. Так, напрыклад, у вёсцы Верацеі, якая сёлета набудзе аграгарадоцкі статус, павінен у хуткім часе паўстаць культурна-спартыўны комплекс разам з гасцінічнымі нумарамі. А ў адным з СДК, дзе ўдалося пабыць сягам камандзіроўкі, зарабілі на аказанні платных паслуг ужо прыкладна 6 мільёнаў рублёў, у другім — 10 мільёнаў. Сумы, пагадзіцеся, немалыя.

Але ёсць у працы мясцовых культурна-аграгарадскіх работнікаў і пэўныя, нявыкарыстаныя пакуль што, рэзервы. Так, Музей культуры і побыту, размешчаны ў аграгарадку “Германавічы”, зарабляе сёння не так ужо і шмат, хаця калекцыя работ Язэпа Драздовіча, якая ёсць у ўстанове культуры, можа прывабіць да сябе не адну сотню зацікаўленых турыстаў. Ды і галоўная гарадская ўстанова Шаркаўшчыны цяпер знаходзіцца на капітальным рамонце. Апошняе, натуральна, не спрыяе выкананню гадавога плана.

Народ пытаецца і прапануе

“Не стае рэкламы”

Пад час традыцыйнага сацыялагічнага апытання, якое праводзіў і ў гарадскім пасёлку, і пры паездцы па раёне, пераканаўся: як у райцэнтраўскім, так і ў вясковым культурным жыцці яшчэ хапае нявырашаных пытанняў, якія бачныя мясцовым жыхарам часам лепш, чым работнікам сферы.

Святлана, жыхарка аграгарадка “Германавічы”:

— Добры ў нас музей у вёсцы, вядомы не толькі ў раёне, але і ў іншых кутках Беларусі. Шмат да нас прыязджае турыстаў. Але, як падзеца, было б няблага перадаць музею частку памяшканняў дзіцячага садка: тады і экспазіцыя пашырылася б, і можна было б зменныя выстаўкі ладзіць...

Сяргей Іванавіч, пенсіянер з аграгарадка “Германавічы”:

— Лічу, што нашаму музею не хапае рэкламы. Турысты заўсёды распытваюць у цэнтры вёскі, як дабрацца да музея. Там маленькі ўказальнік павесілі, але ж ён не надта дапамагае. Трэба ўладкаваць па трасе больш падобных указальнікаў, а таксама на ўездзе ў вёску з двух бакоў паставіць. Ды й дарогі абавязкова неабходна зрабіць. Бо не кожны турыст, асабліва — замежны, зможа да нас дабрацца па граўіцы...

Ганна Мікалаеўна, пенсіянерка, жыхарка аграгарадка “Верацеі”:

— Вельмі добра, што распачалі рамонт былога будынка школы. Тут, ведаю, размесцяцца СДК і бібліятэка. Цікава, а як яшчэ будуць выкарыстоўвацца памяшканні? Бо і зала спартыўная ў колішняй школе ёсць, туды б толькі трэнажоры паставіць...

Віталь, школьнік з аграгарадка “Лужкі”:

— Вельмі хацелася б, каб адрамантавалі наш СДК або перавялі яго ў іншае памяшканне. Ці можна чакаць гэтага?

Аляксей, рабочы з г. п. Шаркаўшчына:

— У нас галоўная праблема звязана з раённым Домам культуры, які цяпер на рамонце. Калі плануецца завяршэнне рамонтных работ? Патрабуе рамонту, наколькі ведаю, і кінатэатр...

Прайшло два гады...

Па прыездзе ў Шаркаўшчыну, каб не губляць каштоўны камандзіровачны час, адразу ж выправіўся ў паездку па раёне. І, натуральна, на ведаў спярша вядомы на ўвесь раён аграгарадок “Германавічы”, дзе размешчаны Музей культуры і побыту.

Пра дадзеную ўстанову “К” пісала два гады таму. З гэтай прычыны падрабязна спыніцца на яе адметнасцях не буду. Нагадаю толькі, што ў музеі — некалькі залаў: этнаграфіі, ткацтва, знакамітасцей Шаркаўшчыны, а таксама 116 работ Язэпа Драздовіча.

Наша газета яшчэ два гады таму пісала: музейная ўстанова патэнцыйна брэндаўтаральная. Не хапае толькі “раскруткі” і наладжанага “агрэсіўнага” маркетынгу, каб зацікавіць патэнцыйнага турыста. Дык што ж тут змянілася за два гады? Ці “раскручаны” гэты музей, якія

“прыдумкі” рэалізуюць яго работнікі, каб “піарыць” сваю ўстанову?..

Адна з першых праблем — рэкламная. Па дарозе ў Германавічы не бачыў ніводнага ўказальніка да музея, і толькі ў цэнтры вёскі — адну невялічкую шыльду. Яна і паказвала дарогу да ўстановы культуры. Шыльда невялічкая настолькі, што, калі б мне яе спецыяльна не паказалі, то, шчыра кажучы, яе і не заўважыў.

— Рэкламы сапраўды не стае, — пагадзілася са мной дырэктар установы Людміла Навіцкая. — І ўказальнік гэты толькі нядаўна ўсталявалі, але ўсё роўна прыезджыя пытаюць у мясцовых жыхароў, дзе знаходзіцца музей, бо дабрацца сюды, не ведаючы шляху, даволі складана.

Безумоўна, у тым ліку і з-за гэтага, план платных паслуг ва ўстанове пакуль не выконваецца: патрэбна зарабіць 5 мільёнаў 500 тысяч рублёў, а за шэсць месяцаў бягучага года ў музейнай “кішэні” — толькі

крыху больш за два мільёны. Хаця і білет ва ўстанову каштуе ўсяго нічога: 350 рублёў — “дзіцячы”, 700 — “дарослы”, а за 5 тысяч можна замовіць экскурсавода. Не цяжка падлічыць: для таго, каб выканаць план, трэба, каб у музей прыйшло прыкладна 16 тысяч школьнікаў або 8 тысяч дарослых. Лічбы — практычна нерэальныя, асабліва калі ўлічыць, што ўстанова знаходзіцца ў вёсцы, а ва ўсім Шаркаўшчынскім раёне разам з насельніцтвам гарадскога пасёлка пражывае прыкладна 18 тысяч жыхароў.

Можна было б зарабіць на турыстах, балазе не так далёка — Глыбокае, Браслаў, Полацк і Віцебск. Але дарога сюды, па словах Людмілы Навіцкай, дрэнная — граўіка, — і тыя замежныя турысты з Германіі (прыкладна сорок чалавек), якія летам, пад час “Славянскага базару...”, прыязджалі ў музей, ледзь дабраліся.

— А той, хто суправаджаў турыстаў, казаў мне: калі б дарога была лепшай, прыязджалі б рэгулярна, — кажа дырэктар музея. — Так што і гэтая “дарожная” праблема нам вельмі перашкаджае.

Няма ў музея і свайго сайта, праз які ён мог бы заявіць і распавесці пра сябе не толькі беларускім, але і замежным турыстам, хоць камп’ютэр з выхадам у Інтэрнет ва ўстанове культуры не так даўно з’явіўся. Так, можна было б знайсці выйсце праз продаж рэкламных брашур, улёткаў, буклетаў. Але... Брашур, якія распавядаюць пра германавіцкі музей, ужо амаль усе разабралі: было іх надрукавана ле-

— Рэкламы не стае, але бракуе і музейных памяшканняў, — кажа Людміла Навіцкая. — А можна было б рабіць зменныя экспазіцыі, ладзіць выстаўкі з іншых музеяў Віцебшчыны. Гэта было б цікава жыхарам раёна, бо, вядома ж, краязнаўчага музея на Шаркаўшчыне няма...

Натуральна, гэтую нішу займае музей у Германавічах. Але дадатковых памяшканняў для больш эфектыўнай пазабюджэтнай дзейнасці пакуль не прадбачыцца.

Нагадаю, музей размяшчаецца ў былым маёнтку графа Шырына, і гэтым будынку больш за 200 гадоў. Прычым установа “дзеліць” памяшканні з мясцовым дзіцячым садком. Месяц таму адзін з пакояў установы адукацыі перадалі музею пад вельмі патрэбнае яму фондасховішча. Але, на жаль, неабходных рамонтных работ пакуль не правялі, а трэба разбурыць адну са сцен і ўсталяваць дзверы. Таму шматлікія экспанаты (а іх тут — каля шасці тысяч адзінак, у тым ліку ўнікальныя карціны і маляванкі Язэпа Драздовіча) размяшчаюцца ў шафах, тумбах, сейфе — словам, у самых неспрыяльных умовах. На жаль, як і два гады таму. Але дырэктар музея запэўніла мяне, што сягам месяца ўсе неабходныя работы будуць выкананы, і фонды атрымаюць, нарэшце, сталае месца прапіскі.

Не магу не распавесці ў сувязі з “пакаёвай” праблемай і яшчэ вось пра што. На ўваходзе ў музей наведвальніка сустракае вялізная калекцыя вырабаў з гліны — шматлікія старадаўнія збаны, сабраныя

монт патрэбны грошы, якіх установа культуры не мае.

Зраблю невялічкае “падсумаванне”. Тыя патэнцыйныя брэндавыя магчымасці, якія ўстанова культуры мела яшчэ два гады таму, так дасоль, на жаль, і не ўвасобіліся ў канкрэтныя справы, хаця часу на гэта было больш чым дастаткова. А турыстычны патэнцыял Германавічаў, у выніку, гасцямі вёскі напоўніцы не ацэнены.

СДК і... гасцініца?

Завітаў і ў вёску Верацеі, якая да канца бягучага года набудзе ганаровае найменне “аграгарадоцкі”. Цяпер рамонтныя работы вядуцца ў будынку былой школы, зачыненай два гады таму, дзе і размяшчаюцца мясцовы СДК ды бібліятэка.

У памяшканнях — будаўнічы “гармідар”. У адным пакоі ляжаць рулоны руберойду, у другім — стаяць будаўнічыя рыштаванні, а ў трэцім будаўнічы замяраюць дзвярныя праёмы. Рамантуюцца не толькі невялікія памяшканні, але і вялізная спартыўная зала.

— Пакуль што нашы гурткі, — а іх у клубе тры, — часова не працуюць, — распавяла мне дырэктар Верацейскага СК Алена Цітовіч. — Чакаем, калі ў адным з пакояў зробіць рамонт, тады і пяройдем працаваць туды.

Для бібліятэкара Ірыны Крыўко таксама цяпер не надта спрыяльныя ўмовы для працы: кніжкі звязаны і складзены ў адным з пакояў, дзе і месціцца бібліятэка. Але, як запэўніла мяне

Шаркаўшчына: патэнцыял пазабюджэтнай дзейнасці

Брэнд — ёсць!

Музей культуры і побыту ў аграгарадку “Германавічы”.

тась толькі 150 экзэмпляраў. Сёлета і гэтага рэкламнага “піару” не рабілі: няма вольных грошай... Словам, зразумела: аб патэнцыйным замежным турысце тут яшчэ пакуль не надта клапаціцца, бо варта выдаць брашур і буклеты не толькі на беларускай, але і на англійскай, рускай і, калі ёсць відэавочны попыт, на нямецкай мовах. Ды, натуральна, куды большым накладам...

А памяшканні?

Хвалюе не толькі адсутнасць рэкламы. Другая праблема ўстановы — недахоп памяшканняў, пра што “К” пісала таксама два гады таму. Але, як кажучы, воз і дагэтуль на тым жа месцы.

мясцовымі музейшчыкамі па навакольных вёсках. Усе гэтыя прадметы таксама можна было б размясціць у асобным памяшканні і зрабіць яшчэ адну, напрыклад, ганчарную, выставачную залу.

Але гаворка зараз не толькі пра тое. У размове з дырэктарам акрэслілася і яшчэ адна праблема. Па словах Людмілы Навіцкай, у 2007 годзе, пасля вясновай паводкі, парушылася дрэнажная сістэма старадаўняга будынка, і ў падвальным памяшканні, дзе раней захоўваліся вырабы з гліны, цяпер пастаянна стаіць вада.

Спускаўся ў падвал і бачыў на свае вочы, што яе там даволі шмат: без гумавых ботаў не зайсці... Па словах Людмілы Навіцкай, на ра-

Ірына Лук’янаўна, жыхары будучага аграгарадка кнігай не аддзелены: або сюды прыходзяць, або просяць яе прынесці кніжку на дом.

Ва ўстанове таксама працуюць фельчарска-акушэрскі пункт і камбінат бытавога абслугоўван-

“Драздовічаўскія” інтэр’еры музея.

ня. З цягам часу ў Верацеях паўстане сапраўдны культурна-спартыўны комплекс. І нават — з гасцінічнымі нумарамі. Блізка — лясніцтва, і кіраўніцтва мясцовага аддзела культуры спадзяецца, што турыстаў ды паляўнічых прывабяць лясы Шаркаўшчынскага раёна. Таму і гасцінічныя нумары пуставаць не будуць.

А што да мясцовых жыхароў ды культработнікаў, дык яны з нецярплівацю чакаюць заканчэння рамонтных работ у будынку колішняй школы. І — вераць у новае жыццё сваёй вёскі, якое распачнецца пасля таго, як будзе здадзены гэты патрэбны аб'ект сацыяльнай сферы.

10 мільёнаў за паўгода

Вырашыў спыніцца ў аграгарадку "Лужкі" і завітаць у мясцовы СДК, каб даведацца, якім крэатывам вызначаецца тут культурнае абслугоўванне насельніцтва.

На жаль, установа ў гэты дзень не працавала: быў выхадны дзень. Але мясцовыя жыхары распавялі

Нягледзячы на тое, што тут — 15 гурткоў і аматарскіх аб'яднанняў, з іх толькі адзін — гурток заняткаў шэйпінгам — платны. Каб выканаць даведзены план, дырэцыя вымушана цяпер думаць пра павелічэнне колькасці платных клубных фарміраванняў. Як кажа дырэктар РДК, з цягам часу можа быць уведзена плата для ахвотных займацца харэаграфіяй і для тых, хто хоча паспрабаваць свае сілы ва ўзорным цыркавым калектыве "Мара".

— Угэўнена, што калі ўвядуць у дзеянне актывую залу, — кажа Галіна Русачонак, — а гэта адбудзецца напрыканцы жніўня, мы павялічым паказчыкі платных паслуг. Будзем пра-

ны і маляванкі Язэпа Драздовіча захоўваюцца, але і прадметы побыту, этнаграфіі... Таму, лічу, пакуль пра гэта гаварыць зарана, бо патрэбна, каб назва адпавядала зместу. Магчыма, з цягам часу музей такую наву і займе.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Не стае там і памяшканняў: няма фондасховішча, выставачнай залы...

Галіна ВОЛАХ:

— Згодная. Месяц таму далі памяшканне ад дзіцячага садка пад размяшчэнне фондаў. Яшчэ праз месяц зробім там неабходны рамонт, і музей займе сваё фондасховішча. А што да выставачнай залы... З цягам часу ўстанова можа займаць і больш памяшканняў. Плануем перавесці дзіцячы садок у будынак школы. Тады знойдзецца месца і для выставачнай залы.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— У падвальным памяшканні музея ўжо трэці год стаіць вада...

Іна ШЫНКЕВІЧ:

— Пад рамонт патрэбная прэктна-каштарысная дакументацыя, бо гэта ж помнік архітэктуры. А грошай аддзел культуры пакуль што не мае. У нас на гэты год усяго закладзена трыццаць мільёнаў пад бягучы рамонт усіх устаноў культуры раёна. Ёнтага, канешне ж, замала. А там, у музеі, не ўсё так проста: трэба адводзіць ваду... Таму, пакуль не зробім ПКД, рамонт не будзе...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Яшчэ адна праблема вёскі і музея — дарогі. Як адначалі мясцовыя жыхары і культработнікі, да іх прыязджала б болей турыстаў, калі можна было б ехаць не па гравійцы...

Галіна ВОЛАХ:

— Па рамонце дарог у нас шмат што робіцца ў раёне. І той кавалак шляху з Полацка на Міёры рамантуецца таксама.

Дэталі да агульнай карціны

Цэнтр, дзе ёсць усё

У Германавічах наведаў не толькі музей, але і мясцовы Цэнтр культуры і народных традыцый. Ягоны дырэктар Вольга Сташкевіч абсалютна задаволена як матэрыяльнай базай сваёй установы, так і працай тых гурткоў, што тут існуюць.

Ёсць ва ўстанове культуры два комплекты гукавой апаратуры: для сцэны і для дыскатэчных мерапрыемстваў. Хапае і светлавых прыбо-

раў, і крэслы ў глядзельнай зале на 200 месцаў таксама новыя. Таму, як кажа дырэктар СДК, ва ўстанове ёсць усё, што патрэбна для працы.

Пры ЦКІНТ нядаўна запрацавала філарманічная пляцоўка, што вельмі дапамагае выконваць план платных паслуг. Летась установа заробіла на канцэртах і дыскатэках пяць мільёнаў рублёў, а за шэсць месяцаў бягучага года — ужо шэсць мільёнаў. Рост, пагадзіцеся, унушальны. І, як лічыць Вольга Іванаўна, гэта яшчэ не мяжа.

умаць? Усталяваць яго, напрыклад, у цэнтры горада. Задумак такіх няма?

Галіна ВОЛАХ:

— Ідэя добрая, і я яе для сябе абавязкова занатую.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Пабываў і ў вёсцы Верацеі, дзе плануецца стварыць культурна-спартыўны комплекс з гасцінічнымі нумарамі. Не баіцеся, што гасцініца не акупіцца?

Галіна ВОЛАХ:

— Нават у нашай Шаркаўшчынскай гасцініцы месца не заўсёды можна займаць. А да нас людзі едуць і будуць ехаць: раён вельмі прывабны ў турыстычным плане. Таму, лічу, гэта вельмі перспектыўна. Да таго ж, не трэба забывацца і пра выкананне плана платных паслуг.

Іна ШЫНКЕВІЧ:

— Так, нам, паводле плана, трэба зарабіць 280 мільёнаў, а на сёння мы зарабілі толькі 81. Хаця, лічу, гэта таксама неблагая лічба. А калі казаць пра Верацеі, дык нам вы-

залу. Вобласць выдаткавала прыкладна 200 мільёнаў рублёў. Плануем увесці глядзельную залу ў дзеянне ўжо напрыканцы жніўня года. Таксама набылі новыя крэслы ў глядзельную залу на 216 мільёнаў рублёў, з раённага бюджэту выдаткавана прыкладна 50 мільёнаў на новае "адзенне" сцэны...

Галіна ВОЛАХ:

— Хацелася б таксама зрабіць і капітальны рамонт Шаркаўшчынскага кінатэатра. Але ж не ўсё адразу. Тым больш, наш раён прыкладна на 50 працэнтаў датацыйны. Шмат тут залежыць і ад фінансавання з абласнога бюджэту.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ,

наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Шаркаўшчынскі раён —
Мінск
Фота аўтара

Пасляслоўе да райвыканкамаўскай "лятучкі"

Начальнік упраўлення культуры Віцебскага абласнога выканаўчага камітэта Мікалай Пашынскі:

"Плануем асноўнае"

— У наступным годзе будзем планаваць асноўнае фінансаванне рамонтных работ у Шаркаўшчынскім РДК са сродкаў абласнога ўпраўлення культуры. Сёлета выдаткавалі пад гэтыя мэты толькі невялікую частку грошай.

На рамонт Шаркаўшчынскага кінатэатра фінансаванне сёлета не прадугледжана. У нас у вобласці 14 кінатэатраў. Нядаўна здалі кінатэатр у Докшыцах, заканчваем у Талачыне, 600 мільёнаў рублёў перадалі кінатэатру ў Полацку, і ў наступным годзе там павінны завяршыцца рамонтныя работы. А ўсе астатнія кінатэатры вобласці таксама патрабуюць рамонт. З наступнага года плануем па чарзе выдаткоўваць грошы для гэтага тром-чатыром кінатэатрам. У тым ліку — і кінатэатру ў Шаркаўшчыне.

З наступнага года мяркуем дапамагаць і Германавіцкаму музею культуры і побыту. Там, па вялікім рахунку, неабходна маштабная рэканструкцыя ўсяго сядзібнага комплексу былога ўладання графа Шырына. Бо гэта цікавы турыстычны аб'ект на маршруце Мінск — Паставы — Глыбокае — Германавічы — Лужкі — Браслаў. А з цягам часу, пасля таго, як музею перададуць усе памяшканні, якія займае цяпер дзіцячы садок (папярэднія перамовы са старшынёй райвыканкама я ўжо праводзіў), дык у перспектыве можна будзе і назваць гэты музей імем Язэпа Драздовіча.

Намеснік старшыні Шаркаўшчынскага райвыканкама Галіна Волах (справа) і начальнік мясцовага аддзела культуры Іна Шынкевіч у час райвыканкамаўскай лятучкі, ініцыяванай "К".

Як жа яго "раскруціць"?

мне, што другі паверх СДК зачынены і не функцыянуе. Ды ўвогуле фасад будынка патрабуе рамонт: гэта бачна "няўзброеным" вокам.

Але ўстанова, па словах дырэктара СДК Ірыны Буднік, заробіла за першыя паўгода прыкладна 10 мільёнаў рублёў. Ёнтаму, у асноўным, спрыяюць дыскатэкі, на якія прыходзіць ад 70 да 100 чалавек. Але, канешне ж, як жыхары, так і мясцовыя культработнікі мараць пра пераезд у новы будынак.

А як з кіно?

Каб завяршыць кароткі агляд культурнага жыцця Шаркаўшчынскага раёна, не магу не згадаць пра галоўную гарадскую ўстанову культуры — раённы Дом культуры. Цяпер установа знаходзіцца на капітальным рамонце: каля яе ўвахода завіхаюцца рабочыя з гаспадарчай групы аддзела культуры, а ўнутры, у актавай зале, праводзіцца планавыя будаўнічыя работы.

— Рамонт у нас распачаўся яшчэ летась, — распавяла мне дырэктар РДК Галіна Русачонак. — Канешне ж, гэта крыху замінае нашай працы, але знаходзім выйсце. На платных паслугах зарабілі прыкладна 30 мільёнаў рублёў — амаль столькі ж, як у мінулым годзе.

Але на 200-працэнтны ўзровень установа наўрад ці здолее выйсці. У асноўным РДК зарабляе дзякуючы дыскатэкам, бо танцавальная зала пакуль работы не спыняла.

Райвыканкамаўская "лятучка" з "К"

водзіць начныя дыскатэкі і шукаць новыя формы работы. Крэатыўных людзей у нашым калектыве хапае, таму, лічу, мы справімся з гэтай задачай...

Чакае капітальнага рамонт у будынак Шаркаўшчынскага кінатэатра, які размешчаны праз дарогу ад Дома культуры. Як распавяла мне дырэктар установы Ірына Каралёва, галоўная глядзельная зала зачынена і знаходзіцца ў аварыйным стане: цячэ дах. Патрэбна, натуральна, і новае кінаабсталяванне...

У райвыканкамаўскай "лятучцы" прынялі ўдзел намеснік старшыні Шаркаўшчынскага раённага выканаўчага камітэта Галіна ВОЛАХ і начальнік аддзела культуры Іна ШЫНКЕВІЧ.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Перш-наперш хацеў бы пагутарыць пра музей у аграгарадку "Германавічы". Шыльда там, між іншым, сведчыць, што гэта — Музей Язэпа Драздовіча, але яна, як вядома, "неафіцыйная". Ці плануецца з цягам часу ўсё-такі назваць музей імем слаўтага беларускага мастака-філосафа?

Галіна ВОЛАХ:

— Мы з Інай Шынкевіч ужо абмяркоўвалі гэта пытанне, з жыхарамі вёскі таксама гутарылі... Адназначнага адказу пакуль што даць я не магу, бо ў музеі не толькі карці-

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Не стае і прыдарожнай рэкламы для музея, адпаведных друкаваных буклетаў — таксама. Няма ў музея і свайго сайта...

Галіна ВОЛАХ:

— Лічу, што рэкламы ў нас дастаткова: у нас ёсць інфармацыя пра музей на сайце райвыканкама, размешчаны чатыры бігборды ў раёне, інфармацыйныя шчыты...

Іна ШЫНКЕВІЧ:

— Але актывізаваць гэтую працу трэба. Мы выдаём брашуры за пазабюджэтныя сродкі. У перспектыве будзем выпускаць іх на іншых мовах і большым тыражом.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А чаму так сталася, што ў Шаркаўшчыне няма крэатыўнага музея? Маючы такія фонды, як у Германавічах, можна было б зрабіць шыкоўную ўстанову... І "раскруціць" у раёне таго ж Драздовіча...

Галіна ВОЛАХ:

— Думаем над гэтым. Плануем адкрыць новую бальніцу ў 2011 годзе, і тады ў гарадскім пасёлку вызваліцца некалькі будынкаў. Магчыма, у адным з іх размесцім раённы музей.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Калі казаць пра брэнд і пра яго "раскрутку", дык мо і пра помнік Драздовічу варта было б пад-

Ці быў гадзіннік у князя Алелькі?

Мушкет ад “Дукса” і замок пад насцілам вуліцы

Як вядома, у час існавання Вялікага княства Літоўскага на тэрыторыі сучаснай Беларусі ўзнікала даволі шмат гарадоў і мястэчак. Імкліва развіваліся і найбольш старажытныя населеныя пункты нашай зямлі, у тым ліку Слуцк, які прыкладна паміж 1320—1330 гг. увайшоў у склад ВКЛ. Яго ўладарамі з канца XIV ст. і да 1612 года былі князі Алелькавічы, а пасля смерці апошняга прадстаўніцы гэтага роду — Сафіі Слуцкай — Радзівілы.

Так мог выглядаць Слуцк на пачатку XVI ст. (кадр з фільма “Анастасія Слуцкая”).

Відавочна, горад не быў выключаны з рознабаковага жыцця краіны, падтрымліваў агульнадзяржаўныя захады па абароне краю ад захопнікаў, і ў першую чаргу — ад крыжакоў. На думку гісторыка Дзмітрыя Даўгяла, у бітве пад Грунвальдам брала ўдзел, у тым ліку, і, слуцкае апалчэнне на чале з Аляксандрам Уладзіміравічам — князем Алелькам.

Сярэбраная падвеска XII ст. з раскопак у Слуцку.

Адбывалася і стратэгічная забудова горада. У прыватнасці, у 1409 г. на месцы дзяцінца летапіснага Слуцка ўтвараецца Верхні замак. Тады ж упершыню згадваецца ў пісьмовых крыніцах умацаванне з драўлянымі сценамі і вежамі на сыпаным “капцы”. А на месцы вакольнага горада ўзнікае Ніжні замак Слуцка.

Верхні замак займаў прыродную выспу авальнай формы памерамі 80x100 м, што ўзвышалася пад поймаю Слуцы ў яе судоках з рэчкай Бычок. Сёння цяжка ўявіць, што, паводле інвентарных апісанняў XVII—XVIII стст., гэты замак займаў плошчу 1,5 га, а праз Бычок быў перакінуты пад’ёмны мост. Ён вёў да замкавай брамы, што мела чатыры ярусы. Над ёй размяшчалася вежа, дзе знаходзіўся гадзіннік. Вянчаў жа яе модны тады шар, пакрыты пазалотам.

У той жа час, Ніжні замак Слуцка размяшчаўся на паўночны ўсход ад Верхняга, аддзяляючыся ад яго запоўненым вадой ровам. Гэты замак быў на 2—3 м ніжэйшы за Верхні. Ён выглядаў, як няправільны чатырохвугольнік, і займаў плошчу 1,9 га. Абаранялася збудаванне дзякуючы земляному валу і драўляным парканам. Паводле інвентару, на Ніжнім замку стаялі тры палацы, зрубленыя з часанага бруса на падмурку, вазоўня, замкавая стайня ды іншыя гаспадарчыя пабудовы. Верхні і Ніжні замкі Слуцка абазначаліся ў дакументах XVII—XVIII стст. як “Старое месца”.

кафлін адлюстравана выява Пегаса, на якой — манаграма “BRD”, што азначае “Багуслаў Радзівіл Дукс” — “князь” у перакладзе з лацінскай мовы.

Цікава, што пад насцілам вуліцы быў знойдзены амаль цэлы замак. Але як ён сюды трапіў? Тым больш, што замак гэты зачынены на ключ: у ягоным корпусе засталіся часткі разламанай дужкі. Відаць, нейкі злымынік паквапіўся на чыюсьці маёмасць, збіў замак, пранік у сховішча, а каб замесці свае сляды — шпурнуў замак на вуліцу.

Іншае пытанне: што хавалі тады пад замком? Пад час раскопак знойдзена шмат манет XVII—XVIII стст. Выяўлены фрагменты шклянога дарагога посуду пад пітво. Посуд, па вызначэнні спецыялістаў, прывозіўся з Германіі, Чэхіі і нават з астравоў туманнага Альбіёна.

Знойдзены і гліняны посуд таго ж часу — гаршкі і макотра вялікіх памераў: пэўна, для прыгатавання традыцыйнай ежы — бігаса. Але асабліва гісторыкаў зацікавіла наступная знаходка — кілішак і вялікі куфаль, бо менавіта яны даюць нам некаторае ўяўленне пра напоі таго часу. Кілішак мае аб’ём усяго 75 грамаў, як і сучасныя чаркі пад моцныя напоі. Куфаль жа меў аб’ём 450—500 г, амаль як сучасны піўны кубак. Унутры ён быў пакрыты паліваю: відаць, каб піва не ўступала ў рэакцыю з гліняным кубкам. А не пакрытая паліваю яго вонкавая паверхня выпарвала пэўную частку вільгаці і забяспечвала такім чынам паніжэнне тэмпературы напою.

Археолагамі знойдзены і жалезныя падкоўкі на абцасы ботаў, што звычайна насілі салдаты, а таксама ружэйныя крэміні і свінцовыя мушкетныя кулі, больш за два дзесяткі гліняных люлек. Сустрэкаліся і рэчы, якія відавочна належалі жанчынам: шкляныя пацеркі, падвескі ды пярсцёнкі, жаночы чаравік.

Як растлумачыць такое спалучэнне рэчаў? Відаць, недзе паблізу ад гэтага месца быў размешчаны гарнізон слуцкіх вайскоўцаў, а іх наведвалі дзюраты. Аднак на спатканні ў закаханых было не так ужо і шмат часу: гарадскія ўлады пільна сачылі за маральным абліччам гараджан. У прыватнасці, а дзесяты гадзіне вечара адпаведны звон абвясчаў пра канец усялякай дзейнасці. З гэтага моманту ў корчмах гаспадары абавязаны былі тушыць святло і закрываць сваю ўстанову для ўсіх, без выключэння, наведвальнікаў. Калі які-небудзь карчмар пасля сігналу не рабіў гэтага, ён мусіў заплаціць штраф: па адным залатым за кожнага кліента.

Але не варта думаць, што мужчынская палова горада толькі баявалася: шмат гараджан было далучана да стору. З дакументаў вядома, што Багуслаў Радзівіл, уладальнік Слуцка, загадваў гарадскім уладам праводзіць заняткі і спаборніцтвы па стральбе. Цікава, што ў спаборніцтвах удзельнічаў сам князь і ягоныя сям’я. Стралоў, які займаў першае месца, у якасці прыза атрымліваў мушкет, за другое — шабля, за трэцяе — дзіду. Акрамя таго, пераможца меў права цягам года без пошліны ў гарадскую казну вырабляць гарэлку.

Напрыканцы XVI ст. Слуцк быў адным з найбуйнейшых гарадоў Вялікага княства Літоўскага. Пра гэта сведчыць і такі факт: дзяк маскоўскага пасольства Трыфан Карабейнікаў, які пабываў у Слуцку ў 1593 г., пісаў цару: “А Менска Слуцкіі град больш, а у града в воротях у Острога стоят воротники и стрельцы с рушницами, а в Острог иноземца, не сказав, не пустят”.

Леанід КАЛЯДЗІНСкі, дацэнт БДПУ, археолаг

Мінулы ўік-энд у Беларускім дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту можна было па праве назваць украінскім. Само гэтае месца, падаецца, прыцягвае замежных гасцей, што жадаюць прэзентаваць беларусам сваю культуру.

Экспедыцыя на CD і...

Гэта ж пацвердзіла са сцэны і дырэктар музея Святлана Лакотка, нагадаўшы, што свята ўкраінцаў не ўпершыню прымаюць пад Мінскам. “І мы заўжды рады пашырэнню супрацоўніцтва”, — падкрэсліла яна.

Раман Бязсмартны.

ня народныя песні народны фальклорна-этнографічны ансамбль “Палескія перазвоны” з Кобрына, працавалі невялікія стэнды з лялькамі-матанкамі, пісанкамі...

Па завяршэнні падзеі наш карэспандэнт распытаў у Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Украіны ў Рэспубліцы Беларусь Рамана Бязсмартна пра найбліжэйшыя планы Пасольства ў сферы культурнага супрацоўніцтва з нашай краінай.

— Праектаў — багата. І найбліжэйшы з іх — прыём у гонар Дня Незалежнасці нашай краіны, куды мяркуем запрасіць добрых музыкантаў. А з восені распачнём працу па наладжванні тэматычных паказаў украінскіх фільмаў. Шмат планаў звязана з працай Культурна-інфармацыйнага цэнтра. Налета мяркуем правесці праграму па прэзентацыі дванаццаці рэгіёнаў Украіны. Ёсць ідэя ініцыяваць сумесную студэнцкую этнаграфічную, археаграфічную экспедыцыю, каб падрыхтаваць зборнікі, магчыма, нават у фармаце CD. Паколькі даводзілася некалі ладзіць ме-

На сцэне — “Палескія перазвоны”.

Гэтым разам Дзень Украіны завяршаў праграму Рэспубліканскага свята разьбярроў па дрэве. Яго ўдзельнікі — майстры народнай творчасці Валерыя Казлоўскі, Васіль Сілко, Віктар і Фёдар Клумко — пакінулі музейшчыкам і наведвальнікам скансена ўвасобленыя ў дрэве фігуры русалкі, вадзяніка ды іншых міфалагічных персанажаў. Падаецца, яны, па правядзенні яшчэ некалькіх разьбярскіх форумаў, могуць аздобіць музейную тэрыторыю сапраўднай алеяй.

А што ж падрыхтавалі ва ўстанове на Дзень Украіны? Цягам некалькіх гадзін для гасцей скансена выконваў украінскі і беларускія традыцыйныя ды апрацава-

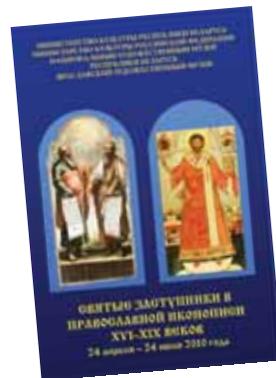
рапры - ештвалі накіштвалі сённяшняга “Фэсту разьбярроў” у вашым музеі, мяркую, беларускаму глядачу будзе цікава і наша разьба па камені або дрэве.

А ўвогуле, зазначу, тэма культурная — бязмежная, і яна залежыць шмат у чым ад ініцыятывы і жадання людзей. Тым больш, калі гаворка — пра беларусаў і ўкраінцаў, звязаных агульнымі старонкамі гісторыі.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

...Вистаўка ў 3D

Літаральна тыдзень таму ў межах выставачных залаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь яшчэ можна было пазнаёміцца з унікальным праектам “Святая заступнікі ў праваслаўным іканапісе XVI—XIX стагоддзяў”, арганізаваным установай сумесна з Яраслаўскім мастацкім музеем.

спрыяе больш падрабязнаму вывучэнню гістарычнага і мастацтвазнаўчага матэрыялу. Да таго ж, стваральнікі мультымедычнага прадукту прадугледзелі і дадалі да кожнага экспаната ўсе неабходныя каментарыі. Нагадаем, што ў межах праекта дэманстраваліся 33 іконы XVI—XIX стст. са збору Яраслаўскага мастацкага музея, прысвечаныя іканаграфіі адных з самых шанаваных у праваслаўі святых — архіепіскапаў Мікалая Мірлікійскага і Іаана Златавуста.

Таксама быў прадстаўлены шэраг унікальных беларускіх абразоў, у тым ліку ікона “Прарокі Ісайя і Іерэмія” 30-х гадоў XVIII ст. з Успенскага сабора Жыровіцкага манастыра, што была летась перададзена ў Нацыянальны мастацкі музей.

К.А.

М.Ротка. Без назвы.

Крыштальны шар Марка Ротка

Рос ён у вялікай адукаванай яўрэйскай сям’і фармацэўта, дзе размаўлялі на ідышы і рускай мове. У пяцігадовым узросце Маркус паступіў у Яўрэйскую рэлігійную школу — хедэр, дзе вывучаў Талмуд і Пяцікніжжа. Дзіўна, але астатнія дзеці ў сям’і працягвалі атрымліваць свецкую адукацыю: так жадаў бацька Якаў. І вось надышоў час, калі глава сямейства сур’ёзна задумаўся пра будучыню сваіх нашчадкаў: іх жа хутка павінны былі забраць на службу ў армію (тады Віцебшчына ўваходзіла ў склад Паўночна-Заходняга краю Расійскай імперыі), ды і цень яўрэйскіх пагромаў, пра якія хадзілі чуткі, недзе лунаў побач, выклікаючы пэўную турботу.

Была і другая прычына пакінуць Радзіму: за пару гадоў да гэтага двое братоў Якава (дзядзькі Маркуса) ужо з’ехалі ў ЗША і асталываліся ў Портлендзе (штат Арегон), дзе заняліся вырабам адзення. І бацька, пакінуўшы Маркуса з маці ды старэйшай сястрой у Дзвінску, адзін махнуў у Штаты “на разведку”, да сваіх братоў. Але ўжо зімой 1913 г. Якаў выклікаў жонку, сына і дачку ў Амерыку: там яму спадабалася. Аднак праз некалькі месяцаў бацька памёр, і сям’я засталася без сродкаў на пражыццё. Усім дзецям давялося працаваць. Маркуса дапамагаў дзядзьку, прадаючы газеты і часопісы супрацоўнікам склада адзення, і паралельна навучаўся ў агульнаадукацыйнай школе, ды так паспяхова, што яго хутка перавялі з 3-га ў 5-ы клас. Ён у дасканаласці авалодаў англійскай мовай і стаў актыўна ўдзельнічаць у жыцці мясцовага яўрэйскага згуртавання, асабліва — у палітычных дыскусіях. Пасля школы паступіў у Ельскі ўніверсітэт, дзе першы год вучыўся дзякуючы атрыманаму за выдатны школьны атэстат гранту, а пазней, калі датацыя скончылася, працаваў чорнарабочым, каб атлаціць навучанне. Але так здарылася, што хутка ён кінў універсітэт, і вярнуўся туды толькі праз... 46 гадоў — каб атрымаць наставрову ступень доктара прыгожых мастацтваў!

Восенню 1923 г., наведваючы свайго сябра ў Школе мастацтваў у Нью-Йорку, ён пабачыў, як мастакі малявалі мадэль. Як потым Марк казаў, у той момант ён “нарадіўся як жывапісец”. Пазней Ротка паступіў у “Новую школу дызайну”, дзе яго настаўнікам стаў адзін з папярэднікаў “жывапісу дзеяння” Аршыле Горкі (Васданіч Монуг Адаян. У час Першай сусветнай вайны яго армянская сям’я таксама эмігрыравала ў ЗША.). Менавіта ён і яшчэ Макс Вебер вельмі моцна паўплывалі на раннюю творчасць Ратковіч: з тых гадоў ён стаў успрымаць мастацтва як інструмент эмацыянальнага і рэлігійнага самавыяўлення.

Дарэчы, Макс Вебер (1881 — 1961 гг.) — таксама выхадзец з беларускіх земляў. Нарадзіўся ў Беластоку Гродзенскай губерні (тагачасны Паўночна-Заходні край Расійскай імперыі). У 10-гадовым уз-

Калі сцісла ахарактарызаваць творчасць гэтага выдатнага амерыканскага мастака, дык ён быў жывапісцам метафізічнага, які стварыў уласны стыль, звёў разам “жывапіс колеравага поля” і абстрактны экспрэсіянізм. У асноўным, ён маляваў карціны вялікіх фарматаў, з прамавугольнымі колеравымі палямі, якія, здаецца, лунаюць у прасторы.

Гэта Марк Ротка — дакладней, Маркус Якаўлевіч Ратковіч. Усе замежныя каталогі і энцыклапедыі паведамляюць, што ён нарадзіўся “ў горадзе Дзвінску (Латвія)”. Менавіта так: “Латвія”. Гэта не зусім правільна. Так, ён нарадзіўся 25 верасня 1903 г. і сапраўды ў Дзвінску. Але тады гэты горад з 1777 г. уваходзіў у склад Віцебскай губерні і толькі ў 1920-м стаў латвійскім Даугаўпілсам. А мастак пакінуў свой родны Дзвінск і эмігрыраваў у ЗША яшчэ за год да пачатку Першай сусветнай вайны.

росце разам з бацькамі эмігрыраваў у ЗША. Ён вывучаў жывапіс у інстытуце “Pratt” у Берліне, а потым, ужо ў Парыжы, наведваў мастацкую школу Анры Маціса. Акрамя Вебера, на маладога Ратковіча пэўны ўплыў аказалі творы Пауля Клее і Жоржа Руо, а пазней, у 1930-я гг., — калярова-тэкстурны жывапіс Мільтана Аверы.

У 1929-м 26-гадовы Маркус стаў выкладаць выяўленчае мастацтва ў Цэнтральнай акадэміі, дзе і прапрацаваў ажно да 1952-га. У пачатку 1930-х узяў шлюб з дызайнерам ювелірных аздабленняў Эдзіт Захер.

Але праз 10 гадоў шлюб распаўся. Новую жонку звалі Мэры Эліс Байстле, а новых сяброў, прадстаўнікоў позняга абстрактнага экспрэсіянізму, — Джэксан Полак і Уільям дэ Кунінг. Канешне, побач быў і Аршыле Горкі.

На сваёй персанальнай выстаўцы ў 1938-м у портлендскім Музеі мастацтваў Ратковіч паказаў гарадскія ландшафты, партрэт і цыкл ню. А праз два гады ён з сябрамі арганізаваў “Групу дзясці”, канцэпцыя якой гучала наступным чынам: “Праэтэставаць супраць распаўсюджанага меркавання пра роўнасць амерыканскага жывапісу і літаральнага жывапісу”.

У 1938 г. мастак атрымаў амерыканскае грамадзянства і змяніў сваё імя на творчы псеўданім Марк Ротка. Да гэтага часу яго мастацкая фармальнасць і стылістычная мова некалькі змянілася. Арганічныя, напаяўабстрактныя формы, народжаныя фантазіямі і снамі мастака, атрымалі назву біяморфных.

Інавацыі так яго захапілі, што ў 1936 г. ён нават распачаў працу над кнігай аб падобных прынцыпах дзіцячага малюнка

М.Ротка. “№ 16”.

у кожнага гледача ўнікаюць уласныя асацыяцыі, не звязаныя з назвамі карцін. Вось, напрыклад, палатно “№ 12”, на якім жоўта-апелсінавы каларыт чамусьці нястрымана, моцна прыцягвае сваёй фантастычнай яркасцю і вастрынёй. На першы погляд гэта падобна да дызайнерскай дэкарацыі. Але яна “ўсмоктвае”, ахутвае цябе, прыводзіць у стан адцягненасці ад навакольнага свету, напаяе нейкай асаблівай цягучасцю, насычае душу пачуццём трывогі, недаказанасці, наганяе неспазнаныя, нават дэпрэсійныя, адчуванні.

З пачатку 1950-х гг. структура карцін Ротка, у якіх прадмет і форма губляюць усякую сэнсавую нагрукку, мала змянілася. Праўда, замест нумароў з’явіліся назвы, такія, як, напрыклад, “Чорнае, фіялетавае і жоўтае на аранжавым”, “Зямліста-чырвонае і зялёнае” і г. д. Але творца паранейшаму з рэальнасцю “ажыўляў” прастору непасрэдна праз колер. Папулярнасць Ротка як мастака-наватара суправаджалася яшчэ большымі нервовымі зрываўмі. У такім стане ён гучна абураўся тым,

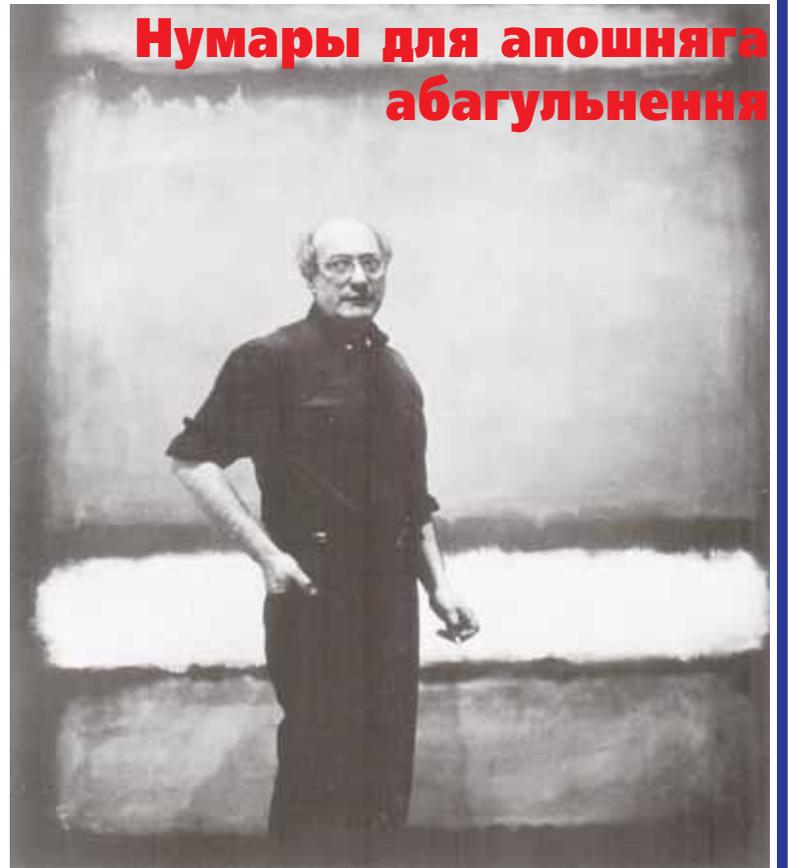
што яго называлі абстракцыяністам, які нібыта піша пад уплывам “жывапісу колеравага поля”. Не, казаў ён, “я паказваю найстаражытнейшыя чалавечыя паняцці і эмоцыі: трагедыі, экстазы, смерці... Не трэба лічыць мае карціны абстрактнымі. У мяне няма намеру ствараць або акрэнтаваць фармальныя суадносіны колеру і месца. Я адмаўляюся ад натуральнага адлюстравання толькі для таго, каб узмацніць выяўленне тэмы, якая змешчана ў назве...”

Для гэтага Ротка прымяняў прыглушальны колер на сваіх выстаўках: колеравыя блокі ў выніку здаваліся “адвільмі” ў бязмежнай прасторы, візуальнае ўражанне ўзмацнялася адсутнасцю рам у карцін. Колеравае поле расцякалася да самой мякы палатна такім чынам, што палатно здавалася раствараным у плоскасці сцяны.

тацтва з цяжкасцю намацавае шлях да чалавека, да яго ўнутранага і глыбіннага “метафізічнага нутра”.

Сёння мастацтва ў свеце — гэта тавар, і тавар гэты выстаўляюць на продаж. Галоўнае, каб быў брэнд — пазнавальны гандлёвы знак. Ёсць брэнд — і ўсё будзе выдатна, незалежна ад таго, што і як адлюстравана на карціне... Галоўнае — імя з аўтарскім подпісам. А гэта ўжо каштуе мільёны.

Брэндаў у мінулыя часы не было. Але былі мастакі — прарокі, куміры, уладары дум, якія фарміравалі густ пакаленняў. Усе яны былі асобамі, і, як правіла, — з драматычным лёсам. Галоўнае ж: яны былі ў сваёй справе першымі і — што немалаважна — сумленнымі ды прынцыповымі ў сваіх пошуках ісціны. Гэта сёння маладыя творцы імкнуцца іх “перапець”, запісваючы ся-

Нумары для апошняга абагульнення

Інакш кажучы, да пачатку 1950-х гг. ён значна спраціў структуру сваіх карцін, ствараючы цыкл так званых мультыформ — палотнаў, якія складаліся з некалькіх колеравых плоскасцей. Сам мастак фармуляваў сваю задачу як “простае выказванне складанай думкі”.

Але, хаця музеі хадзілі ў 1960-я за Ротка па пятах, поп-арт, што набіраў сілу, прывёў яго ў панічны жах. У бязладных нападках на гэты накірунак Ротка заклеймаваў яго прадстаўнікоў як шарлатанаў. Аднак дэпрэсіўны стан на глебе алкаголю прыняў пагражальныя маштабы ва ўсіх адносінах.

Напрыканцы 1969 г. ён пакінуў дом, дзе жыў з жонкай Мэры Эліс Байстле, сынам і дачкой, і адасобіўся ў сваёй нью-йоркскай майстэрні, як у скіце, дзе 25 лютага 1970 г. і скончыў жыццё самагубствам. Апошнімі значнымі твораўмі Марка Ротка з’явіліся 14 карцін, створаных для капэлы царквы ў Х’юстане (штат Тэхас).

Трагічны фінал Ротка з’явіўся, на мой погляд, вынікам усяго яго жыцця. Ён шмат разоў падаваў у суд на сваіх крыўднікаў, але ніколі не выйграваў працэс. Часта сварыўся з калегамі, упадаў у цяжкія дэпрэсіі. Невыпадкава сваім мастацтвам спрабаваў выказаць боль чалавечага існавання. Свае карціны лічыў іконамі, перад якімі глядач павінен перажываць рэлігійныя пачуцці. Апошняя работа яго называецца “Чорнае на шэрым”: дзве лакальныя колеравыя плоскасці суседнічаюць без усялякіх пераходаў, — усё проста, моцна, трагічна і манументальна.

Канешне, Ротка — не прасты мастак. Ён — з генерацыі тых, хто спрабаваў пранікнуць у глыбінны свет пачуццяў і эмоцый, прывесці нас у той стан, які недаступны звычайнаму — павярхоўнаму — погляду на мастацтва. Натуральна, піянерам новага заўсёды дастavalася на арэзі ад сваіх супляменнікаў. Аднак інтуітыўны метад успрымання ў XXI стагоддзі становіцца больш дамінуючым, і сучаснае мас-

бе ў “авангардысты”, але на справе застаюцца “каліфамі на час”, бо ўсё гэта ўжо было, было, было... Таму, каб нарадзіць нешта новае, адпаведнае, скажам, нашаму XXI стагоддзю — стагоддзю электронікі, Інтэрнета і лазера, — трэба быць сапраўды геніем.

Я не скажу, што Марк Ротка быў геніем, але ён ведаў, што ствараў. “Калі ты малюеш вялікую карціну, ты павінен знаходзіцца ўнутры свайго перажывання”, — пісаў ён.

Сам мастак раіў разглядаць яго карціны з вельмі блізкай адлегласці, каб колеравыя палі маглі “паглынуць” гледача. І той, патрывожыўшы дробную рабізну пералівістых паверхняў, мог выйсці і ў Залюстэрачча, у іншы свет, і адтуль, са свету фарбаў, форм і рытмаў, зірнуць на свет вонкава, знадворны, думаючы ў іншым вымярэнні, у адпаведнасці з іншымі параметрамі... “Гледачы, якія праліваюць слёзы ля маіх карцін, перажываюць тыя ж рэальныя пачуцці, што і я, ствараючы іх”, — пісаў творца за пяць гадоў да смерці. Мабыць, у гэтых словах ёсць “сермяжная правда” мастака. Бо ён не проста маляваў — ён абгрунтаваў свае жывапісныя канцэпцыі, быў чыстым інтэлектуалам, ствараў філасофію ідэалу “простага выяўлення складанай думкі”.

...Жонка мастака перажыла мужа на паўгода. Потым цягам дзясці гадоў ішла юрыдычная барацьба за творчую спадчыну Ротка. Сын Крыстафер быў адданы на выхаванне роднай цётцы, а ў 12 гадоў яго забрала старэйшая сястра. Менавіта яны і знайшлі ў футарале ад акардзона ў 1988-м рукапіс той самай кнігі, не надрукаванай пры жыцці аўтара, пад назвай “Рэальнасць мастака: філасофія мастацтва”. Кніга пабачыла свет у 2002 годзе. У ёй Ротка спрабаваў намацаць шлях да найвышэйшай рэальнасці, якую можна адкрыць з дапамогай святла, колеру і прасторы. Сам ён хацеў назваць сваю кнігу “Крыштальны шар Марка Ротка”...

МУЗЕЙ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул.
Леніна, 20.
Тэл.:
227 45 62.

■ Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
Выстаўкі:
■ **"Паззія ў паўсядзённасці"** (жывапіс Барыса Казакова).
■ **"Саюз рускіх мастакоў. Новы час"**.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ".
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ **"Свет з вышыні"** (выстаўка маляваных карт Рубэна Атаяна).

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Гродзенская вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.
■ Пастаянная экспазіцыя.

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы**

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.:
507 44 68.
■ Пастаянная экспазіцыя.

**МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул.
Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.
■ Пастаянная экспазіцыя.
Культура І-й пал. XIX ст.
■ **"Чорна-белыя мары"** (выстаўка графікі Вячаслава Паўлаўца).

МУЗЕЙ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.:
227 43 22.
Экспазіцыі:

■ **"Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."**
■ **"Старажытная Беларусь"**.
■ **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.
■ **"З крыніц адвечнай прыгажосці"**.
■ **"Водбліскі ваеннай славы"** (еўрапейская зброя

**"Якуб Колас.
Жыццё і творчасць"**.

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.
Выстаўкі:
■ **"Футбол — не толькі гульня"** (выстаўка, прыверкаваная да Чэмпіянату свету па футболе, з калекцыі рупліўца культуры Наднёманскага краю Анатоля Грэжава).

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

г. Мінск,
вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.

(ілюстрацыі М.Купавы да аднайменнай кнігі У.Караткевіча).

■ **"Свято стагоддзяў"** (выстаўка, прыверкаваная да юбілейных дат беларускіх асветнікаў).
■ **"Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам"**.
■ **"Спадарожнікі дзяцінства"**.
■ **"Дарогамі жыцця"**.
■ **"Беларускія пісьменнікі XX стагоддзя ў творах выўленчага мастацтва"**.

**МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.
Экспазіцыі:

царская, псоявая — барская".

■ **Жывапіс Валерыя Шкарубы.**
■ **Жывапіс Юрыя Пэна.**
■ **"Успаміны аб Грунвальдзе"**.
Экспазіцыі:
■ **"Культавыя прадметы"**. ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі).
Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў Гісторыка-мемарыяльная

ў санітарным вагоне; у партызанскай зямлянцы.
■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
Выстаўкі:
■ **"Айчынная вайна 1812 года"** (з фонду Кобрынскага ваенна-гістарычнага музея імя А.В. Суворова).
■ **"Музей крыміналістыкі"**.
■ Ваенная тэхніка на адкрытай пляцоўцы.

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,
вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.
■ Фестываль сучаснага мастацтва **"Дах — Жак-Хі. Цёмныя таямніцы мозгу"**.

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск,
Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.
■ Дыпломныя работы выпускнікоў Універсітэта культуры.

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАУЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгауза, 4.
Тэл./факс:
(8-0152) 72 27 57.
■ Выстаўка работ беларускіх мастакоў.
■ Выстаўка жывапісу Сяргея Уткіна **"Шчасце ёсць"**.

**КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ
Г. ВАШЧАНКІ**

г. Гомель,
вул. Карповіча, 4.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.
Экспазіцыя:
■ **"Гаўрыла Вашчанка"**.
■ Выстаўка-продаж твораў выўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.
Выстаўкі:
■ **"Народжаныя морам"** (з серыі "Рамзес": каралі, ракавіны, марскія зоркі, жыхары мора).
■ Арт-праект **"По ту сторонне"**.
■ Выстаўка **"Традыцыі і культура Японіі"**.
■ Акцыя **"Стань неаб'якавым"**.

УВАГА!

Паважаныя чытачы!

ІДЗЕ Падпіска

на часопіс "Мастацтва"

Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 74958, ведамасная падпіска — 749582.

НА ВЕРАСЕНЬ І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2010 ГОДА!

і вайсковае абмундзіраванне XIX — 1-й пал. XX стст.).
Выстаўкі:
■ **"Памяць пра Грунвальдскую перамогу"** (прысвечана 600-годдзю перамогі ў Грунвальдскай бітве).
Дом-музей ІЗ'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ Пастаянная экспазіцыя **"Гісторыя ІЗ'езда РСДРП"**.
■ **"Лятаючыя кветкі"** (выстаўка рэдкіх матылькоў і экзатычных насякомых).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск,
вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.:
294 91 96.
■ Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя

■ Пастаянная экспазіцыя **"Жыццё і творчасць Янкі Купалы"**.
■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў **"Дзядзька Янка, добры дзень!"**.
Выстаўкі:
■ **"Курганы шмат чаго нам гавораць"** (да 100-годдзя з моманту напісання паэмы "Курган").
■ Выстаўка жывапісу П.Сергіевіча (ілюстрацыі да твораў Янкі Купалы, партрэты Я.Купалы і яго жонкі).

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск,
вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 72 61.
Выстаўкі:
■ **"Лебядзіны скіт"**

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ **"Халодная зброя. Традыцыі і сучаснасць"**.
■ **"Как молоды мы были... Семейный альбом"**.
Выстаўкі праекта "У пошуках страчанага"
У.Ліхадзедава:
■ **"Беларусь. Рэха вайны ў памяці пакаленняў"**.
■ **"Беларусь на старых паштоўках канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ **"Мінск: падарожжа ў часе"**.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:
■ **"Соколіная охота —**

экспазіцыя
"Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
Выстаўкі:
■ **"Вяртанне забытых кніг"**.
■ **"Ад Антычнасці да Сучаснасці"**.
Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ **"...Дзе лялькі так падобны да людзей"**.
■ **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.
■ Працуе куток жывых экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
■ Ваенна-гістарычная экспазіцыя, прысвечаная гісторыі Гомельшчыны.
■ Лакальныя экспазіцыі

Выдаецца з кастрычніка 1991 года
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637
Галоўны рэдактар — Людміла КРУШЫНСКАЯ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Уладзімір ЗАМЯТАЛІН, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Аляксандр РАШЧУПКІН, Барыс СВЯТЛОЎ, Рычард СМОЛЬСКІ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.
Рэдакцыя:
Сяргей ТРАФІЛАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), Пётр ОВАД (адказны сакратар).
Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНОВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілля СВІРЫН, Антон СІДАРЭНКА.
Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Алена САБАЛЕУСКАЯ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Загадчык аддзела фотайлюстрацый — Юрый ІВАНОЎ
Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
Тэлефон:
(017) 289-34-66 (прыёмная)
(017) 286-07-97,
(017) 334-57-23
Тэлефон/факс:
(017) 334-57-35
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць
ЛВ №02330/0494414 ад 17 красавіка 2009 г.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.
Тэл. (017) 289-34-66.
Бухгалтэрыя: тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаснае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выданы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца работы, зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2010.
Індэкс 63875
Наклад 8242
Падпісана ў свет 5.08.2010 у 18.30
Замова 3761
РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.
Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.